

DE MILITAIRE SPECTATOR

WAARIN OPGENOMEN DE OFFICIELE MEDEDELINGEN VAN
DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

De Convair B-58, 's werelds eerste grote supersone vliegtuig

(zie het artikel op blz. 554)

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van
DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur:

E. J. C. van Hoogegem, Luitenant-Generaal der Infanterie

Plaatsvervangend Hoofdredacteur:

R. J. W. Heslinga, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

Redactie:

H. Dieters, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

S. van der Pol, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

Th. J. van der Schoot, Majoor der Infanterie

ir. T. A. van Zanten, Luitenant-Kolonel van de Technische Staf

Maandblad

-

Nadruk verboden

Uitgave van Moormans Periodieke Pers N.V.

Lid van de Nederlandse Organisatie van Tijdschrift Uitgevers (NOTU)

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:

Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 4 47 15

Abonnementsprijs: f 18,- per jaar - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 548

Redactioneel gedeelte

Oefengelegenheid 549

Organiek materieel, door ir T. A. van Zanten, Luitenant-Kolonel van de Technische Staf 550

Het supersone transportvliegtuig (SST) en het probleem van de „sonic-boom”, door R. R. Twijzel, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht 554

Sociaal-psychiatrische en geestelijke gezondheidszorg bij de krijgsmacht in vredetijd, door C. J. A. Somers, Majoor-arts, zenuwarts, Sectie Geestelijke Gezondheidszorg/IMGD 559

De straf van plaatsing in de tuchtklasse, door mr. S. van der Ploeg, Majoor van de Militaire-Juridische Dienst 567

Nieuwe uitgaven 553, 566, 572

NBC-bescherming. Enkele aspecten van de troepenopleiding, door A. Steeman, Kapitein der Infanterie 573

Helikopters in de landstrijdkrachten, door J. Drost, Majoor van de Generale Staf . . 576

De „All arms tactics course” aan de Engelse Infanterieschool te Warminster, door A. Hagenaars, Majoor der Infanterie 583

Meningen van anderen 586

Antwoord op meningen van anderen 590

Uit de binnenlandse vakpers. 593

Uit de buitenlandse vakpers 595

Alfabetisch register op de 135e jaargang 597

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

LaO Nr 66022. Plicht van militairen en van burgerpersoneel tot melding van bepaalde ongevallen, waarbij een derde is betrokken.

LaO Nr 54156. Defensiestudiecentrum.

LaO Nr 66027. Overgang van officieren, behorende tot één der dienstvakken van officieren voor speciale diensten en in het bezit zijnde van de akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de lichamelijke oefening, naar de wapens of dienstvakken, waarbij een verdere bevorderingsgang aanwezig is dan bij de dienstvakken van de officieren voor speciale diensten.

LaO Nr 58103. Nationale Reserve.

LaO Nr 66030. Voorschrift betreffende de studie in de economische wetenschappen op rijkskosten van beroeps-officieren der Koninklijke Landmacht.

LaO Nr 66031. Voorschrift betreffende de studie in de sociale wetenschappen op rijkskosten van beroeps-officieren der Koninklijke Landmacht.

LaO Nr 64051. Regeling verblijfsvergoeding bij oefeningen in Nederland.

LaO Nr 65030. Vervoer voor rijksrekening bij verlof of bewegingsvrijheid.

LaO Nr 66033. Groot verlof en klein verlof in afwachting van groot verlof voor dienstplichtigen der Koninklijke Landmacht.

LaMed Nr 008-63. Brevetten voor militaire parachutisten.

LaMed Nr 032-66. Kerkelijke feest- en vastendagen voor Israëlitische militairen in 1966/1967.

LaMed Nr 033-66. Wijziging VS 2-1500, RIDKL.

LaMed Nr 036-66. Besluit gezagsgebieden militaire gezagsdragers.

LaMed Nr 044-66. Voorlopige Wijziging Regeling inkomsten buitenland 1962.

Mededelingen

van de Inspecteur der Opleidingen

Opgave van nieuwe voorschriften en wijzigingen*

1e Opgave van wijzigingen op VS 2-1325, 3e druk, „Preventief onderhoud”. In de hoofdstukken V (pre-

* Technische handleidingen en zuiver administratieve aangelegenheden niet opgenomen.

ventief onderhoud gescht) en VIII (preventief onderhoud munitie) zijn wijzigingen aangebracht.

11e Opgave van wijzigingen op VS 2-1350, 6e t/m 14e druk, „Handboek voor de soldaat”. Diverse hoofdstukken zijn aangepast aan de thans geldende bepalingen.

1e Opgave van wijzigingen op VR 7-440/3, 2e druk, „Gevechtsexercitie pantserrupsvoertuigen infanterie”. Enkele in de praktijk opgedane ervaringen zijn in het voorschrift verwerkt.

Wijziging 11 op VS 2-1350, 6e t/m 14e druk (Handboek voor de soldaat). Diverse hoofdstukken zijn in overeenstemming met de desbetreffende voorschriften.

Wijziging 2 op VS 2-1120/2 (Velddienst deel 2, Tekens en afkortingen). De aanduiding van commandoposten, stafkwartieren en depots in het terrein is in overeenstemming gebracht met het bepaalde in Stanag 2035, 3e uitgave.

Wijziging 19 op VS 2-1500 (Reglement op de inwendige dienst bij de Koninklijke Landmacht). LaMed Nr 033 code 21/27ac en LaO Nr 66016 code 55.17/70 zijn in het voorschrift verwerkt.

Wijziging 2 op VS 7-600 (Het infanterieschietkamp Harskamp). Het meebrengen van nachtleger is hierin geregeld.

VR 7-450. Verantwoordelijkheden en werkzaamheden van KL- en KLu-personeel, betrokken bij het parachutespringen.

VR 9-512. Het antitankraketsysteem 66 mm Law. Hierin wordt — behalve de beschrijving — het gebruik van het wapen behandeld.

Adreswijzigingen

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijkswege „De Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij ze in onderhoud zijn gesteld. Derhalve niet *telefonisch* of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Ministerie van Defensie. De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgeschreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het M.v.D., waarna toezending aan het nieuwe adres volgt.

Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

Oefengelegenheid

* * In de Memorie van Toelichting op de

* Rijksbegroting voor Defensie van 1967 wordt, onder het hoofd Koninklijke Landmacht het punt „Oefenterreinen” ter sprake gebracht en daarin wordt geconstateerd, dat het huren van particuliere terreinen, om in de behoefte aan meer oefenen in groter verband te voorzien, op zodanige beperkingen en bezwaren is gestuit, dat hierin de gezochte oplossing niet kan worden gevonden. Daarna wordt dan gezegd, dat het voorstel om aan de Koninklijke Landmacht thans regionale oefenterreinen ter beschikking te stellen in studie is, en dat bovendien wordt getracht zoveel mogelijk oefengelegenheid in het buitenland te verkrijgen, in het bijzonder voor oefeningen in brigade- en divisieverband, waarvoor in Nederland nimmer ruimte ter beschikking zal zijn.

Ons is bekend dat de legerleiding alles in het werk stelt om tot meer en betere oefengelegenheid te komen en daarvoor geld noch moeite spaart. Doorlopend vindt in dit opzicht nauw overleg plaats tussen de staven van het HKKL en het 1e Legerkorps.

Het plan van het huren van particuliere terreinen voor het houden van oefeningen op midden-niveau is grotendeels misgelopen, omdat wel terreinen konden worden verkregen, doch deze voldeden slechts in een enkel geval en dan nog maar ten dele aan de gestelde eisen. De totale oppervlakte van zulk een terrein was wel groot genoeg voor het desbetreffende niveau, maar meestal lag dan ergens in het midden een stuk grond, dat om de een of andere reden niet met gemechaniseerde troepen mocht worden betreden of er geheel ongeschikt voor was. In ons dicht bevolkte en hoog gecultiveerde land is het plan van oefenen op particuliere gronden ter oplossing van het oefenprobleem eenvoudig niet te verwezenlijken.

Wij willen het goede hopen van het nieuwe streven naar regionale oefenterreinen, maar gezien onze eerdere ervaringen op het gebied van

het verkrijgen van oefenterrein in Nederland, zien wij hier zeker geen oplossing op korte termijn. Ook zullen voorts allerlei beperkende bepalingen een grote rol gaan spelen.

Meer — en goede — mogelijkheden op korte termijn zien wij in het buitenland, waar parate eenheden en onderdelen op elk niveau in toenemende mate deelnemen aan oefeningen van Duitsers en Engelsen. Met de Duitsers werd enige tijd geleden zelfs het deelnemen van een op sterkte gebrachte Nederlandse brigade aan een divisie-oefening overeengekomen (Winterstorm), die enkel en alleen geen voortgang kon vinden omdat de kosten aan het wegensysteem, door opvriazing, enorm hoog zouden worden en niet in verhouding zouden staan tot het nut van de oefening. Deze oefening is nog steeds niet van het programma geschrapt; zij zal wellicht in een ander jaargetijde plaatsvinden.

De parate troepen kunnen erop rekenen, dat elke mogelijkheid, die zich in het buitenland voordoet, wordt aangegrepen. Op elk te verwezenlijken niveau, hoe laag of hoog dit ook moge liggen en zowel op reguliere oefenterreinen, zoals Hohne en Sennelager, als op terreinen, waarop de Duitsers en Britten manoeuvre-rechten kunnen doen gelden. De oefening, die een versterkt paraat bataljon YP 408 enkele maanden geleden in de Britse sector heeft kunnen houden, heeft het grote nut daarvan aangetoond. Van dit soort van oefeningen zijn er intussen al meer geweest. In deze richting zien wij dus de beste kansen voor de naaste toekomst en tevens zal in toenemende mate worden getracht grotere staven eraan mee te laten doen, teneinde hen te confronteren met de moeilijkheden, die het werkelijk aanwezig zijn van troepen meebrengt, ook al is men niet op organieke sterkte.

Dat intussen elk stukje terrein in Nederland, dat voor oefeningen op welk niveau dan ook kan worden gebruikt, volledig moet worden uitgebuit moge een ieder duidelijk zijn.

Organiek materieel

door ir. T. A. VAN ZANTEN, Luitenant-Kolonel van de Technische Staf

Onderhoud, inzetbaarheid, taakuitvoering

Realiseren wij ons goed dat personeel en middelen (materieel) in een organisatie, in een onderdeel, door organisatiedeskundigen zodanig in evenwicht zijn gebracht dat het desbetreffende onderdeel de vereiste karakteristieken zal bezitten om de toebedachte taak onder de verwachte omstandigheden uit te voeren, dan is daaruit één belangrijke conclusie te trekken, nl. dat materieel moet in *goede conditie* ter beschikking van de commandant van dat onderdeel blijven en mocht herstelling nodig worden, dan moet alles in het werk worden gesteld om de periode „niet ter beschikking zijn” zo kort mogelijk te doen zijn. Niet ter beschikking zijn betekent het opleggen van beperkingen aan de commandant bij de uitvoering van zijn taken.

Om dit waar te maken is in de eerste plaats een actief gevoerd preventief onderhoudsbeleid noodzakelijk en op de tweede plaats een agressief reparatiebeleid. Beide vragen op het doel gerichte organisaties en procedures.

De ervaringen en resultaten op dit gebied duiden zeker in die richting en ik meen dat ook te moeten beluisteren in de meermalen in artikelen en gesprekken naar voren komende stelling, dat in een modern leger met de voortschrijding van de techniek het in goede conditie houden van het materieel een steeds groter probleem zal worden. Vooral dit laatste bevat in zijn algemeenheid veel waarheid en alleen een energieke bestrijding ervan zal kunnen voorkomen, dat deze stelling tot dwangvoorstellingen gaat leiden. De bestrijding van het probleem zal voor het grootste gedeelte uit die voortschrijding van de techniek zelf kunnen voortkomen en voor het overige reeds nu in de vervolmaking van de bestaande gang van zaken kunnen worden gezocht. De voorwaarde voor slagen is echter, dat aan die techniek de juiste plaats in het bedrijfsgebeuren wordt gegeven.

Materieelonderhoudsbewust

In de uitvoering van dit onderhouds- en reparatiebeleid zal de grootste opgave zijn om de algemene eis „als een goed huisvader, enz. . .” door het

gehele personeel van het onderdeel als juist te doen erkennen om zodoende de wil tot volledige instandhouding aanwezig te doen zijn en daarmee een situatie van optimale toepassing van het aanwezige onderhoudspotentieel te scheppen.

Over motivatie en probleemstelling is voldoende geschreven om hier af te zien van een opsomming van mogelijkheden tot stimulering en verbetering; hiervoor moge naar de deskundige literatuur worden verwezen.

Wel meen ik te moeten stellen, dat het aankwelen van deze gesteldheid één van de belangrijkste zaken is en zal blijven. Doelgerichte opvoedingscampagnes in deze zouden met voortvarendheid ter hand moeten worden genomen. Met een van de noodzaak doordrongen onderdeel is het mogelijk de onvolkomenheden in een organisatie of een procedure vérgaand op te vangen; een afwachting — nog erger — onverschillig onderdeel bereikt zelfs met een perfecte organisatie en een sluitende procedure geen toereikende resultaten. Materieel, meer of minder technisch gecompliceerd, gebruiken en in goede conditie houden, vraagt een positieve steeds op verbetering uit zijnde benadering van dit probleem.

Bewaking materieelzorg

Het feit dat mislukking en/of veronachtzaming van de zorg voor het materieel zo vérstrekkende gevolgen hebben dat commandanten niet over toereikende hoeveelheden van hun organieke middelen kunnen beschikken, maakt het noodzakelijk dat een doorlopende bewaking en stimulering van de gegeven zorg, dus zowel kwalitatief als kwantitatief, in een onderdeel aanwezig is. Iedere commandant dient een duidelijke lijn vast te stellen waarlangs in zijn onderdeelsorganisatie de verantwoordelijkheid voor die bewaking loopt. Met naam en taak moeten functionarissen worden aangewezen en bekendgemaakt. De leiding van deze bewaking is in het bataljon bv. een voor de hand liggende taak voor de plv. bc. Op ieder gewenst moment kan hij de bc dan inlichten over de werkelijke materieeltoestand van zijn onderdeel.

De functionarissen in deze lijn organiseren de

voorlichting en het onderhoud. Zij laten e.e.a. uitvoeren en projecteren de resultaten, d.w.z. de mate van inzetbaarheid, op het verrichte onderhoud. Zo nodig doen zij voorstellen tot verbetering. Zij moeten zich daarbij voortdurend afvragen, of er een goede en gezonde relatie bestaat tussen de onderhoudszorg enerzijds en het gebruik van het materieel anderzijds.

Het tot stand brengen van deze relatie en het coördineren ervan zowel binnen het onderdeel als naar buiten met de direct steunende hersteleenheid, zal veelvuldig samenspraak met ondercommandanten en commandant hersteleenheid noodzakelijk maken.

Een uitstekend hulpmiddel bij deze bewaking is een centraal opgesteld visueel overzicht van de inzetbaarheidstoestand van het materieel met daarop aangegeven de daadwerkelijke beperkingen en belemmeringen. Het aldus verkregen beeld zal bijzonder stimulerend kunnen werken bij het inzetten van acties tot opheffing ervan. De bureau ruimte waar de hiervoor bedoelde functionarissen elkaar dagelijks ontmoeten voor het doen van hun meldingen, is voor de opstelling een goede ruimte. Bij de meldingen kunnen dan de aangegeven beperkingen en belemmeringen om weer tot volledige inzetbaarheid te komen — dus ook de bevoorradingsproblemen — worden besproken en acties worden geïnitieerd en gecoördineerd. Het overzicht zelf moet natuurlijk nauwgezet worden bijgehouden.

Om misverstanden te voorkomen nog het volgende. Het toezicht bij en op de daadwerkelijke uitvoering van het onderhoud mag niet aan de hier bedoelde functionarissen worden overgelaten. Integendeel, alle beschikbare officieren en onderofficieren van een onderdeel dienen dit te doen; zij dienen zelf bij het onderhoud aanwezig te zijn. Het gaat om het directe rendement van hun onderdeel.

Onderhoud en constructie

Goede wil en perfect georganiseerde stimulatie en bewaking zijn, hoewel de vereiste basis, alléén niet toereikend om het doel te bereiken. De onderdeelsonderhoudshandelingen moeten door de betrokkenen ook snel kunnen worden aangeleerd en dus eenvoudig van aard zijn en moeten in hun uitvoering weinig tijd vergen. Bij de samenstelling van de onderhoudsschema's zou dan ook rekening moeten worden gehouden met de technische bekwaamheid en handigheid van huis uit van de gemiddelde Nederlander van dienstplich-

tige leeftijd. De conceptie en constructie van het uitrustingsstuk moeten zich hiertoe lenen. Uit eigen ervaring kennen wij grote verschillen in de tijden en handelingen die nodig zijn om bv. eenzelfde type voertuigen te verzorgen en er zijn voertuigen die veel tijd en zorg vragen.

In deze sector kan constructief nog veel worden bereikt. Bij nieuwe ontwikkelingen en zeker bij de volgende generatie voertuigen zal m.i. hierop een zwaartepunt van studie moeten liggen. Grote intervallen tussen de onderhoudsbeurten, sterke vereenvoudiging van de te verrichten handelingen, weinig of geheel geen smeerpunten liggen binnen de technische mogelijkheden. Een volledig verwisselsysteem voor reparatie van onderdelen en componenten — met als criterium: de tijd nodig om te verwisselen — kan worden ingevoerd.

Reeds thans zijn hiervan, vooral bij elektronische componenten, goede voorbeelden bekend. De moeilijkheid wordt hierbij enigszins verschoven naar de vaststelling van de component of verwisselbaar deel daarvan dat de moeilijkheden veroorzaakt. Eenvoudige meetapparatuur met een duidelijke aanwijzing goed/fout, liefst ingebouwd in het toestel, kan dit probleem oplossen.

Een studie, uitgaande van de onderdeelproblemen bij het onderhoud van het organieke materieel, zal hiertoe een goede bijdrage kunnen leveren. De noodzaak dwingt temeer omdat alleen de verwezenlijking van deze vereenvoudiging een belangrijke bijdrage betekent tot de oplossing van het in de inleiding gestelde en zelfs ertoe zal kunnen leiden dat het toekomstig technisch meer gecompliceerd materieel met eenvoudiger opgeleid personeel met minder man-uren inzetbaar kan worden gehouden; eenvoudiger dan thans het geval is.

Natuurlijk zal dit tevens een verschuiving van de werkelijke reparaties naar een hoger echelon tot gevolg hebben, echter zonder dat hierdoor de inzetbaarheid van het hoofd uitrustingsstuk wordt aangetast.

In het bijzonder de organisatie van de directe herstelsteun zal hieraan moeten worden aangepast. De steunverlening moet ervan uitgaan, dat zij, als middelen, personeel en omstandigheden het toelaten, ter plaatse wordt verleend. Dit vraagt een flexibele organisatie met geschikte uitrusting, maar ook een geschikte conceptie van het uitrustingsstuk. Ook hier zal de hoofdzak van herstellingen door verwisseling van componenten moeten plaatsvinden, zij het dan met meer technische kennis vereisende handelingen. De

meer kennis en/of meer tijd vragende reparaties aan de componenten moeten dan op hoger echelon of in de civiele sector worden uitgevoerd.

Deze gang van zaken is in principe reeds aanwezig maar kan door juiste interpretatie van het probleem en de kennis van de constructieve conceptie van volgende generaties hoofduitrusting in wisselwerking duidelijk worden aangepast en verbeterd.

Ook hier zal een studie, maar nu uitgaande van het gegeven dat het noodzakelijk is de overdracht van het materieel terwille van onderhoud te vermijden, een goede bijdrage kunnen leveren.

Binnen deze sector ligt een positief deel van de samenwerking met de direct steunende hersteleenheid gebaseerd op onderling vertrouwen in elkaars technische prestaties en adviezen.

Bevoorrading en bevoorradingdiscipline

Het hiervoor gestelde verliest echter zijn totale waarde, als niet wordt voorzien in de aanwezigheid van reservedelen en componenten. Vooral de invoering van een toenemende verwisseling van onderdelen op de lagere echelons en de verdere invoering van de directe ruil zal een verschuiving in de soorten en hoeveelheden van de onderdelen in voorraad noodzakelijk maken. De geldelijke gevolgen hiervan zullen echter eerst dienen te worden aanvaard; discussie hierover, nadát de conceptie constructief is doorgevoerd, heeft ernstige gevolgen.

Nu geldt voor het beheer van de aanschaffingsfondsen voor reservedelen natuurlijk ook de grondgedachte „als een goed huisvader enz.” Vooral de initiële aanschaffing van reservedelen is een moeilijk probleem.

Welke onderdelen dienen in voorraad genomen te worden en in welke hoeveelheden en met welke spreiding?

Bij nieuw materieel kunnen alleen de interpretatie van de constructie aan de hand van de ervaring opgedaan met soortgelijk materieel en de ervaring opgedaan met beproevingen, de interpretatie van het vermoedelijk toekomstige gebruik en soms de ervaringen van andere gebruikers, zij het onder andere omstandigheden, hierop een antwoord geven.

Ik meen dat het, gezien de te investeren bedragen, reëel is dat hierbij een grote voorzichtigheid wordt betracht.

Aanvullende bestellingen aan de hand van daadwerkelijk verbruik en verwachte veranderingen daarin in de naaste toekomst zullen de voorraad

en het assortiment daarin op peil moeten brengen en houden. Vooral in een aanloopperiode zal dit onvermijdelijk het niet aanwezig zijn in de voorraad van bepaalde reservedelen tot gevolg hebben.

Het zal duidelijk zijn, dat het van zeer groot belang is dat de verbruikscijfers, die van de daadwerkelijke gebruikers moeten komen, een realistische weergave zijn van het verbruik.

Om op verantwoorde wijze de voorraden te kunnen beheren, afgestemd op toekomstig verbruik, is dan ook een excellente *bevoorradingdiscipline* langs de gehele lijn primair te stellen.

Een goed onderhoud begint dan ook bij een nauwgezette uitvoering van de bevoorrading en dus bij een goed toezicht op die bevoorrading.

Uit het voorgaande blijkt meteen dat bij een verantwoord beheer het begrip „nalevering” niet kan verdwijnen. Maar wél moet het binnen de mogelijkheden liggen, zeker bij gebruikmaking van de modernste computertechnieken, het percentage naleveringen laag te doen zijn.

Steeds handelen met het gegeven voor ogen dat ten onrechte voor enorme bedragen wordt opgeslagen als de magazijnen en depots niet verbruiks-bewust worden gevuld, is een stap die mentaal moet zijn of worden gedaan om dit te bereiken. In het bijzonder met het computergebruik speelt dit een nog belangrijker rol. Alle onjuiste of tendentieuze verbruiksgegevens die worden ingevoerd, maken deze machine tot de meest verfijnde leugenaar. Ontmaskering is dan bijzonder moeilijk en tijdrovend en bovendien, omdat veel daarbij met handwerk moet worden gedaan, een stap terug op de weg naar het doel.

Voor het toekomstige, eventueel meest gecompliceerde, materieel maakt dit echter geen verschil. Verfijningen in de mechanische en elektronische verwerking liggen reeds binnen de mogelijkheden. Het inbouwen van meer interne controles in de machines op de ingevoerde waarden is mogelijk, maar het belangrijkste deel blijft bij de gebruiker, nl. een realistisch beeld te geven van zijn verbruik en de trend daarin.

Slot

Natuurlijk is het een eenvoudige zaak om zo in het algemeen over het gekozen onderwerp te schrijven en een opvatting weer te geven over de vereiste gesteldheid van het personeel m.b.t. het onderhoud van het aan hun zorgen toevertrouwde materieel, alsmede enkele belangrijke problemen.

gebieden te noemen, die een oplossing vragen om toekomstig hypermodern materieel in goede conditie te kunnen houden.

Tóch wil ik de lezers aanraden met behulp van de handboeken (onderhouds- en bevoorradingsdocumentatie) van het in hun organisatie voorkomende specifieke uitrustingsstuk de hiervoor geschetste mogelijkheden na te gaan, zodat zij zich scherper kunnen realiseren wat met verwisselen van componenten, met directe ruilcomponenten, met repareren van hogere echelon bij het lagere echelon kan worden bereikt, als de wil en de middelen aanwezig zijn. Bij het thans onderhoudstechnisch lang niet ideale materieel valt direct te verbeteren, zelfs binnen de bestaande procedures. Deze verbeteringen laten geen uitstel toe.

De plaats van het uitrustingsstuk, in zijn algemeenheid, in de taakuitvoering van het onderdeel eist, dat het onderdeel en zijn direct steunende hersteleenheid voortdurend met deze verbetering bezig zijn, maar eist bovendien en vooral dat bij de voorbereidingen voor toekomstig mate-

rieel het nodige en verwachte onderhoud uit dit gezichtspunt wordt bekeken. Hier voor is m.i. noodzakelijk dat met voortvarendheid wordt begonnen aan een doelgerichte studie, hoe constructief het onderhoud, preventief en reparaties, kunnen worden vereenvoudigd, zodat de tijd dat het materieel niet ter beschikking is ten gevolge hiervan tot een minimum wordt teruggebracht.

Zeër waarschijnlijk zullen de oplossingen kostenverhogend werken. Wat baat echter de grote vooruitgang in vuurkracht, mobiliteit en bescherming, die ook alleen maar met veel studie en kosten werden verkregen, als deze niet met een hoog inzetbaarheidspercentage ter beschikking zijn? Hiervoor dient het geschetste vierde facet uit zijn ogenschijnlijk lagere orde te worden gehaald.

Een optimaal resultaat in de praktijk van het gebruik dient echter te worden bereikt door doelgerichte opvoedingsprogramma's voor een excellente onderhouds- en bevoorradingsdiscipline en door een adequate bewaking van de uitvoering. Alle facetten van bedrijfsvoering vragen in het modern gemechaniseerde onderdeel de aandacht.

Nieuwe uitgave

Nato in transition. The future of the Atlantic Alliance, door T. W. Stanley, 417 blz. Uitg.: Frederick A. Praeger, New York, 1966. Prijs: \$ 7,50.

In de meer dan 15 jaren dat de NAVO bestaat als beschermend orgaan tegen de communistische dreiging na de Tweede Wereldoorlog heeft Europa op vrijwel elk gebied een ontwikkeling ten goede doorgemaakt; de verdragsorganisatie zelf vertoont evenwel duidelijke verschijnselen van moeheid. Vele problemen daarbinnen handhaven zich of dienen zich nieuw aan. Stanley is van mening dat de organisatie juist daarom moet blijven voortbestaan, waarbij zij zich dient te distantiëren van de zuiver defensieve bedoelingen van het verleden. In de snel levende en beweeglijke gemeenschap van de tegenwoordige wereld is dat nodig. Vooral ook in verband met de altijd toch nog dreigende

proliferatie. De doelstelling van de NAVO dient zich te richten naar een volledig coöperatief bandgenootschap, ingegeven door veel grotere motieven dan een militaire dreiging uit het Oosten. Stanley wijdt uitvoerig over de verschillende aspecten van de daarbij te volgen strategie uit en zegt ook wat in dit verband met de beschikbare kernwapenmacht moet gebeuren. Hij gaat diep in op de materie van het conventioneel-nucleaire evenwicht, nodig voor de verdediging van Europa. Hij behandelt daarbij tevens het samengaan van de factoren economie-politiek-strategie in de militaire inspanning. In zijn laatste hoofdstukken komt hij tot aanbevelingen voor de toekomst. Timothy W. Stanley is werkzaam op het bureau van de Secretary of Defense van de Verenigde Staten.

Zijn bijdrage tot de benadering van het huidige NAVO-probleem is lezenswaard.
v.H.

BETALING ABONNEMENT 1967

Tot 7 januari a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het jaar 1967 à f 18,— te voldoen per postwissel of door storting/overschrijving op postrekening Nr 4 47 15 ten name van Moormans Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator, 1967”.

Wie na 7 januari gireert is f 0,70 incassokosten verschuldigd, daar dan de kwitanties in omloop zijn.

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
ZWARTEWEG 1 — DEN HAAG

Het supersonische transportvliegtuig (SST) en het probleem van de „sonic-boom”

door R. R. TWIJSEL, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

Het verschijnsel van de „sonic-boom” of, om een Nederlandse uitdrukking te gebruiken de „Mach-knal”, mag worden verondersteld door de lezer reeds met gemengde gevoelens te zijn ervaren.

In hoeverre men hierbij in meer of mindere mate fysieke hinder heeft ondervonden, is voor een groot deel afhankelijk geweest van de plaats waar, en de toestand waarin men zich bevond; waarmee, wat het laatste betreft — dit ter geruststelling van de lezer — wordt bedoeld of men wakende dan wel slapende was.

Deze simplistische feitenstelling krijgt meer reliëf indien wij de factoren van deze door mensenhanden gewrochte donderslag eens de revue laten passeren.

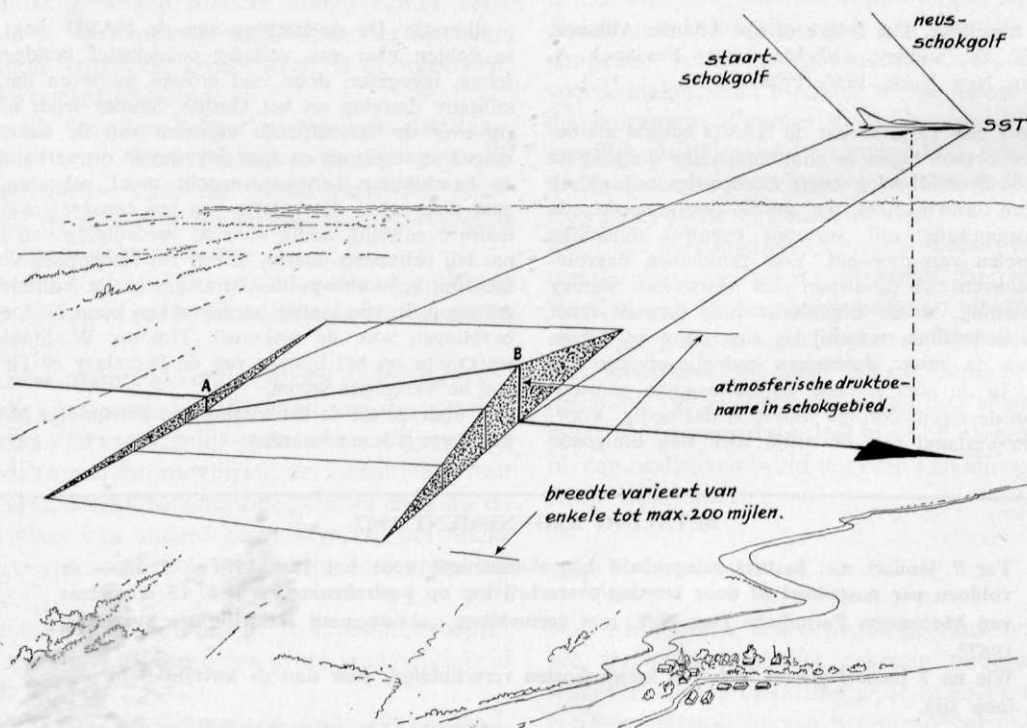
Een doorsnee (afb. 1) van het golfpatroon, veroorzaakt door de neus- en staartschokgolf van het sneller dan Mach-1 vliegend vliegtuig laat zien waar deze golven het aardoppervlak raken. Op twee elkander volgende fronten — die in

breedte kunnen variëren van enkele mijlen tot maximaal 200 mijl — vindt een plotselinge druktoeneming (schokgolf) plaats, „knal-karpet” genoemd.

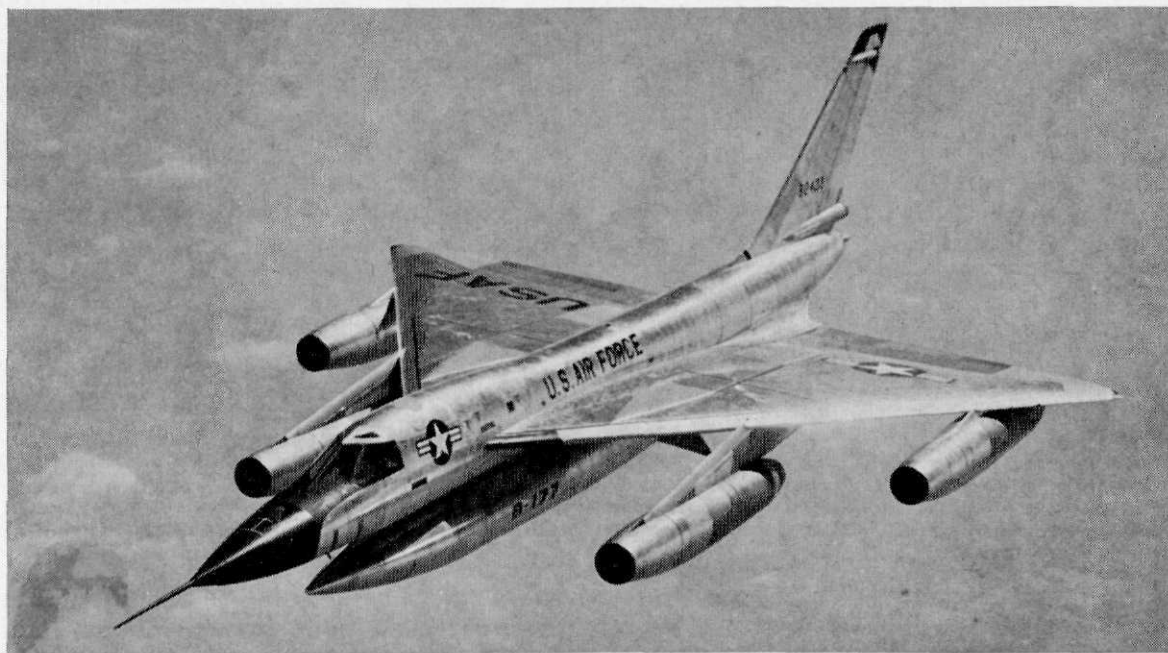
Factoren die bij de sterkte van de door het vliegtuig opgewekte schokgolven een rol spelen zijn:

- het vliegtuiggewicht;
 - het Mach-getal;
 - het frontale oppervlak, alsmede de vorm en plaatsing van romp, motorgondels en vleugel.
- In hoeverre de veroorzaakte schokgolven zich op het aardoppervlak zullen manifesteren in het welbekende „knal-effect”, is in hoge mate afhankelijk van:
- de vlieghoogte;
 - het Mach-getal;
 - het temperatuurgradiëntverschijnsel.

De laatste factor — met toenemende hoogte neemt de temperatuur en daarmee tevens de geluidssnelheid af — maakt bv. dat boven 12 km

Afb. 1 „Knal-karpet” met naar de randen afnemende intensiteit waarvan alleen de plotselinge wijzigingen in de luchtdruk A en B door het menselijke oor worden geregistreerd

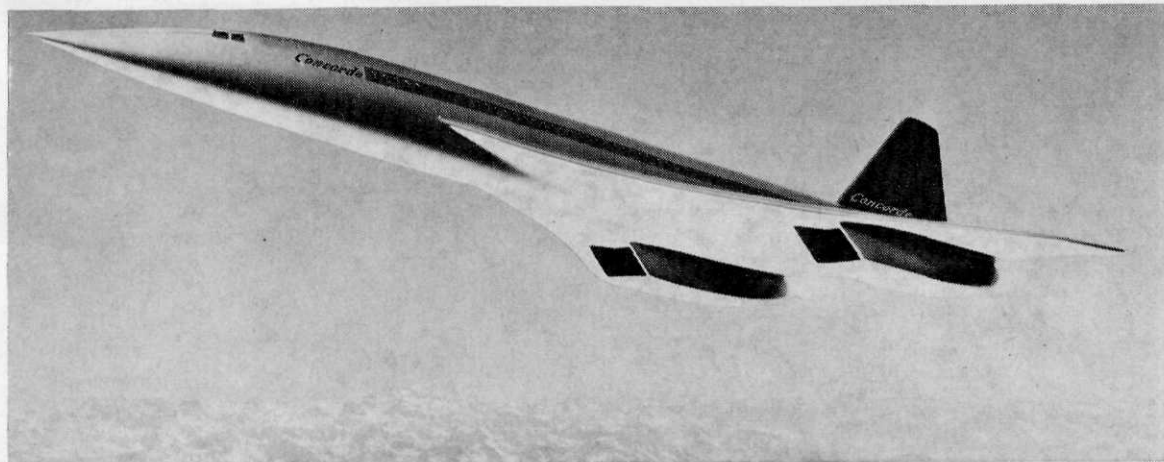
's Werelds eerste grote supersone vliegtuig is de Convair B-58 Hustler, waarvan een honderdtal toestellen is gebouwd voor het Strategic Air Command van de USAF. De B-58 werd in december 1959 in operationeel gebruik genomen. Met dit type zijn op verschillende hoogten proeven genomen, waarbij o.m. het sonic-boomeffect op de grond werd gemeten en bestudeerd

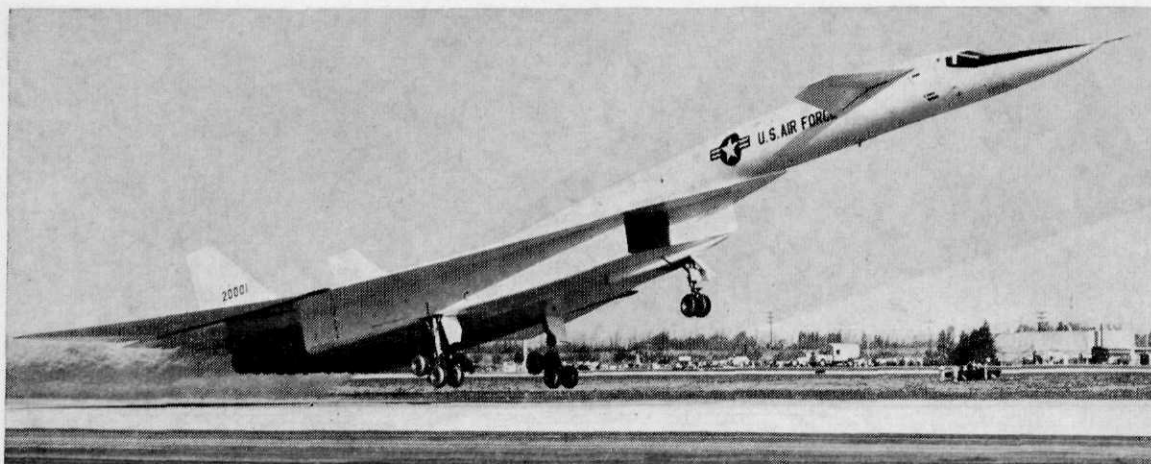
hoogte vliegend, waar de temperatuur over een vrij groot gebied van hoogte constant is, het Mach-getal groter moet zijn dan 1,15 om de schokgolven hiervan tot het aardoppervlak te doen doordringen. Op een hoogte groter dan 12 km is de geluidssnelheid $1,15 \times$ zo klein als op zeehoogte.

Een gunstige omstandigheid dus, waarmee de intensiteit van de schokgolf voor een groot gedeelte schijnt te kunnen worden getemd, ware het niet dat ook hier weer de onberekenbaarheid van de natuur ons in de vorm van het „scatter“-verschijnsel parten speelt.

Van de standaardatmosfeer afwijkende condities, gepaard aan windinvloeden, brengen het „scatter“-effect teweeg. Tengevolge daarvan wordt op alle punten in het „knal-karpet“ de gemiddelde drukgolfintensiteit éénmaal per 100 SST-vluchten met 65% en éénmaal per 1000 vluchten met 100% overschreden. Gesteld dat een SST-route ongeveer 12 maal per dag wordt gevlogen, dan betekent dit, gebaseerd op bovengenoemde kansfactor, dat tienmaal of meer per jaar in het hart van het „knal-karpet“ de overdruk 3,4 psf (pounds per square foot) zal overschrijden, en dat in het klimgedeelte van het

De Europese SST, de Concorde die door de Franse Sud Aviation wordt gebouwd, zal in het begin der jaren '70 beschikbaar komen voor de luchtvaartmaatschappijen. Op dat moment zal het nieuwe sonicboomprobleem der SST's acuut worden

Voorloper en testvliegtuig voor de Amerikaanse SST's is de North American XB-70 Valkyrie, een Mach-3-vliegtuig dat oorspronkelijk werd ontworpen als strategische bommenwerper voor het SAC. Een van de twee prototypen verongelukte in juni 1966; met het andere prototype worden thans proeven genomen, die moeten leiden tot de oplossing van de vele problemen bij de constructie van de Amerikaanse SST

„knal-karpet” éénmaal in de 3 dagen 4,1 psf en ongeveer 10 dagen van het jaar 5 psf wordt overschreden.

Tenslotte is bepalend voor de mate van onderhouden hinder door de mens, het punt waar het dus uiteindelijk op aankomt:

- de lokatie in het „knal-karpet”;
- de omstandigheid of de persoon zich in wakende dan wel slapende toestand bevindt.

Ter verduidelijking zij opgemerkt dat de knalsterkte op de grond naar de randen van het „knal-karpet” afneemt en dat volgens de NASA voor de gemiddelde wakende mens een druk-

sprong van $4,9 \text{ kg/m}^2$ (1 psf) en voor de slapende mens voor $2,4 \text{ kg/m}^2$ (0,5 psf) toelaatbaar wordt geacht.

Een tip van de sluier die nog ligt over het mogelijk toekomstgebeuren is opgelicht door de directeur-generaal van het Aeronautisch Onderzoek Instituut van Zweden (FFA), *ir. B. Lundberg* [1], die naar aanleiding van de in Oklahoma City uitsluitend overdag, over een periode van 19 weken, gehouden test, de volgende observaties heeft gemaakt.

Gedurende de eerste 19 weken van de testperiode werd de gemiddelde intensiteit van de „Mach-knal” beperkt tot een druk van 1,05 psf.

Deze deltavleugelige SST-impressie van Convair toont een project dat in de jaren '70 op hoogten van 80.000 voet met een snelheid van 2000 mijl/uur zijn passagiers over de oceanen zou moeten brengen

De laatste weken werd de druk tot 1,45 psf opgevoerd. De tijdens de testen gehouden opinie-onderzoeken (Gallup Poll) leren ons het volgende:

— 89% van de ondervraagden in de eerste testperiode verklaarde hinder te hebben ondervonden van het gerammel van de huizen;

— gedurende de tweede testperiode liep het percentage op tot 94%; 54% hiervan legde een meer dan gering misnoegen aan de dag;

— 43% van de ondervraagden gedurende de tweede testperiode verklaarde zich niet te kunnen indenken „Mach-knallen” van een intensiteit en frequentie (8 per dag) als gedurende de test toegepast, dagelijks voor onbepaalde tijd te kunnen leren accepteren;

— vele kantoormeisjes gebruikten de 7-uur-„Mach-knal” in de eerste testperiode reeds als een alarmklok;

— niet minder dan 18% van alle ondervraagde personen rapporteerde slaaponderbreking ten gevolge van de „Mach-knallen” en 80% hiervan spreidde een meer dan geringe irritatie tentoon. Dit vijfvoudige bewijsmateriaal wordt door ir. Lundberg voldoende overtuigend geacht om zelfs de grootste sceptici ervan te overtuigen dat „Mach-knallen” met een intensiteit van 1,0 tot 1,5 psf sterk genoeg zijn om de meeste mensen uit hun slaap te halen en wel voornamelijk hen, die in rustige contreien wonen.

Zoals de lezer duidelijk zal zijn gaat ir. Lundberg ervan uit dat de slaapinterferentie, veroorzaakt door eerdergenoemd probleem, het meest kritisch zal zijn, hetgeen hij onder meer baseert op de door hem voor de hand liggend genoemde redenen:

— dat veel minder lawaai nodig is om mensen uit de slaap te halen of wel in slaap vallen te verhinderen, dan er overdag voor nodig is om een even grote hinder en schade te veroorzaken;

— dat het onderhevig zijn aan slaaponderbrekingen — iedere nacht, het hele jaar door — veel schadelijker zal zijn voor de gezondheid dan gedurende de dag onderhevig zijn aan ergerlijk lawaai.

Het laatstgenoemde argument wordt gesteund door een stem uit de medische wereld, afkomstig van *prof. dr. med. G. Lehmann* [2], voorzitter van de Duitse werkgroep tot lawaaibestrijding en president van de Internationale Associatie tegen lawaai. Zijn uitspraken over het probleem „slaap en lawaai” luiden als volgt:

— gedurende de slaap verkeert een persoon niet continu in de toestand van „diepe slaap”. Pas na

twee uren „diepe slaap”, eventueel verdeeld over verschillende gedeelten van een aaneengesloten slaaperiode, kan er bij het ontwaken sprake van zijn genoeg slaap te hebben gehad;

— een lawaai-effect leidt tot een vermindering van de diepte van de slaap, wanneer het niet tot ontwaken leidt. Dit verschijnsel doet zich reeds voor bij een lawaai-irritatie van enkele seconden, bij een geluidssterkte van 30-40 decibels en het stijgt bij een toeneming van volume en tijdsduur van het lawaai;

— het duurt tenminste 10 minuten, veelal veel langer, na beëindiging van het lawaai, alvorens de lichte slaap weer overgaat in een diepe slaap. Lawaai van een dergelijk laag volume met tussenpozen van 10 à 15 minuten herhaald, zal derhalve genoeg zijn om de minimaal nodige slaap onmogelijk te maken:

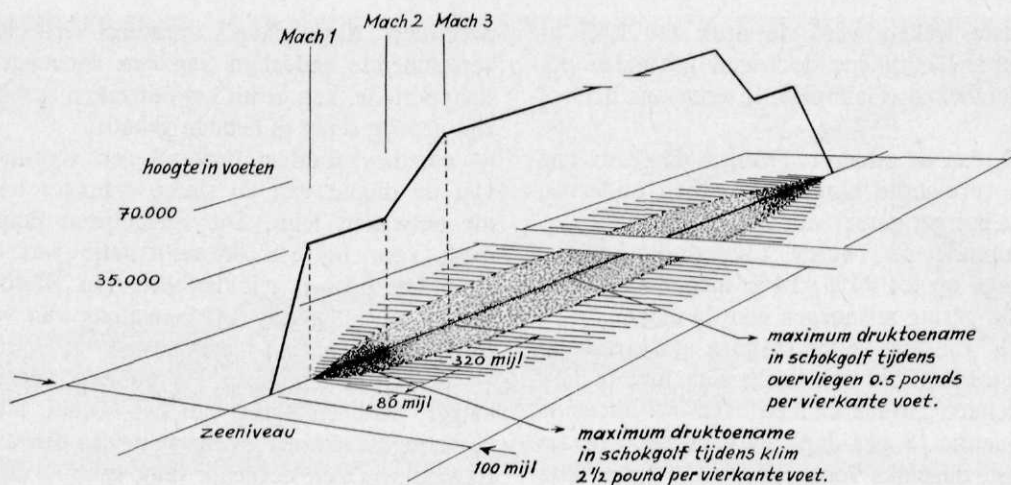
— onvoldoende slaap leidt bij gezonde mensen tot vermoeidheid en lusteloosheid en bij zieken tot een vermeerdering van het ziektegevoel en achteruitgang in het genezingsproces;

— een grote frequentie van lawaai met een geluidssterkte van meer dan 25 à 30 decibels is in een zieken- of slaapkamer niet tolerabel. Een geheel afwijkende mening derhalve dan die van de NASA, die 0,5 lbs/sqft of 120 decibels voor een slapende persoon toelaatbaar acht.

De vraag rijst, in hoeverre de plannenmakers — gezien in het licht van een economisch verantwoorde exploitatie van het supersone verkeersvliegtuig — met de uit de Oklahoma-test naar voren gekomen feiten rekening kunnen houden.

Afb. 2 laat zien hoe men zich een overlandvluchtplan voorstelt waarbij de geluidshinder zoveel mogelijk is beperkt. Gedurende een aanzienlijk gedeelte van de ca. 400 mijl van de vlucht na opstijgen en vóór de landing, ligt de druk ruim boven 1 psf. Over het grootste gedeelte van de af te leggen afstand denkt men verder de drukintensiteit te kunnen terugbrengen tot de volgens de NASA toelaatbare druk van 0,5 psf. Afgezien nog van de aanmerkelijk lager gestelde normen in de eerder genoemde medische visie [2] en het onberekenbare „scatter-effect” is, gezien de dominerende factoren: frequentie en tijdsduur, de vraag gerechtvaardigd of ondanks deze verlaging tot de door de NASA vastgestelde intensiteit, het levenspatroon van een groot aantal mensen over de wereld niet onaanvaardbaar ingrijpend zal worden beïnvloed.

Gesteld kan worden dat tot nu toe het meerge-

Afb. 2 In dit overlandvluchtplan, dat erop is gericht bij snelheden van Mach-3 de geluidshinder zoveel mogelijk te beperken, is de fasering van de snelheidsgebieden aangegeven. Tijdens de eerste 80 mijl wordt geklommen naar 35.000 voet bij een snelheid tot Mach-1; over het traject van de volgende 320 mijl klimt de machine naar de kruishoogte (70.000 voet) en kruissnelheid (Mach-3). Eenzelfde fasering geschiedt bij de nadering in omgekeerde richting

noemde bijverschijnsel van de vooruitgang van de techniek inherent is aan de evolutie in de militaire luchtvaart. Als zodanig heeft het nauwelijks een probleem van enige betekenis gevormd, aangezien maatregelen konden worden genomen om de frequentie en de tijdsduur van het doorbreken van de geluidsbarrière door militaire vliegtuigen tot een minimum te beperken. Berichten in de krant als:

In verband met vlieg oefeningen en voorbereiding van de NAVO-luchtverdedigingscompetitie, zullen in de komende weken enkele malen supersonische vluchten worden gemaakt in een gebied 40 km ten noorden van de Wadden-eilanden; zijn hiervan een bewijs.

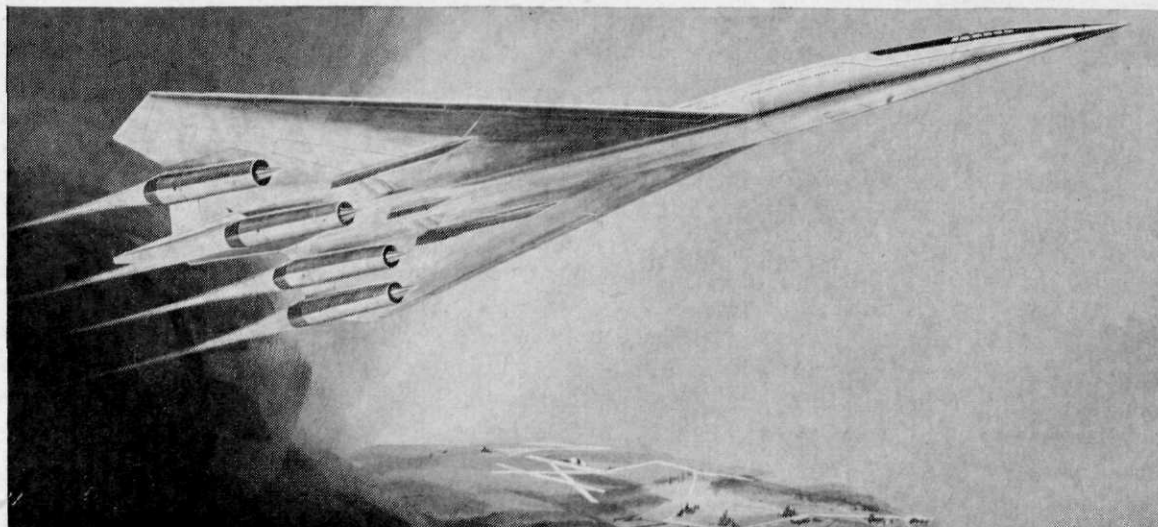
Met de komst van het supersone verkeersvliegtuig, bij welks exploitatie commerciële belangen een overwegende rol zullen spelen, zal er nauwelijks meer sprake kunnen zijn van enige regulering in frequentie en tijdsduur van de „Mach-knal”.

Het is derhalve geenszins voorbarig te stellen, dat met het supersone verkeersvliegtuig het probleem van de „sonic-boom” met recht pas zijn intrede zal hebben gedaan.

Literatuur

1. B. Lundberg — *FFA Memo GD-171* (1965).
2. G. Lehman — *Statement on "Sick people and noise"*.

Dit SST-project van Boeing toont een machine met verstelbare vleugel, à la F-111. De vleugel kan voor vliegen bij lage snelheid in een vrijwel rechte stand worden gebracht; bij hoge snelheden wordt een pijlstelling van ruim 70° geselecteerd

Sociaal-psychiatrische en geestelijke gezondheidszorg bij de krijgsmacht in vredetijd

door C. J. A. SOMERS, *Majoor-arts, zenuwarts, Sectie Geestelijke Gezondheidszorg/IMGD*

De *sociale psychiatrie* is de wetenschap die het *zieke* (geestesgestoorde of -misvormde, neurotische, ontoereikend of disharmonisch geïntegreerde) individu *als lid van de samenleving* als object van studie heeft. De *sociaal-psychiatrische zorg* is het complex van curatieve en preventieve maatregelen die tot doel hebben dit zieke individu in staat te stellen zich zo goed mogelijk in te voegen binnen de samenleving, hem voor verdere geestelijke schade te behoeden, en de samenleving zo goed mogelijk te beschermen tegen de door zijn aanwezigheid mogelijk veroorzaakte nadelige invloeden.

De *geestelijke hygiëne* is, als onderdeel van de algemene hygiëne (gezondheidsleer), de wetenschap die het geestelijk *gezonde* individu tot studieobject heeft. Zij gaat na op welke wijze het mogelijk zal zijn hem, binnen de samenleving, die geestelijke gezondheid te doen behouden en zo mogelijk deze gezondheid tot een optimale kwaliteit te verhogen. De *geestelijke gezondheidszorg* is dan het complex van maatregelen, die deze geestelijke gezondheid tot doel hebben.

Werden de tot nu toe gedefinieerde termen en begrippen opgevat als betrekking hebbend op het zieke, respectievelijk gezonde individu, zij het gezien in de situatie waarin het leeft, woont en werkt, derhalve gevat in zijn sociale, maatschappelijke context; bij de volgende term ligt de nadruk juist op deze context: de *samenleving*. De zorg voor de *geestelijke volksgezondheid* is het complex van maatregelen en voorzieningen die erop zijn gericht de geestelijke gezondheid van de samenleving zo nodig te herstellen, te behouden, en tot een optimaal niveau op te voeren. Deze zorg heeft zowel curatieve als preventieve en constructieve aspecten en zal talloze aanknopingspunten vertonen met zowel de sociale psychiatrie als met de geestelijke hygiëne. Evenals er overigens in de praktijk tussen de sociaal-psychiatrische en geestelijke gezondheidszorg vele raakvlakken zullen zijn te vinden. Is het object van onderzoek of van zorg een deelgemeenschap met min of meer nauw omschreven grenzen (een bedrijf, de krijgsmacht bv.),

dan wil ik, in navolging o.a. van *Moreno* en *Barnhoorn*, de zorg voor de geestelijke gezondheid van die deelgemeenschap *sociatrie* noemen. In de hierboven gedefinieerde termen werden begrippen gebruikt, die vooral zijn ontleend aan de medische woordenschat: gezondheid, hygiëne, psychiatrie. Zij danken hun gebruik op dit terrein aan het ontstaan van de sociale psychiatrie en de geestelijke gezondheidszorg aan het begin van deze eeuw vanuit de klinische psychiatrie. In hun huidige bestaansvorm, in de moderne opvattingen over de geestelijke gezondheidszorg, en vooral met het oog op de toekomstperspectieven op dit gebied, zal het accent, ook in de terminologie, echter veelal moeten worden verlegd naar de andere wetenschappen, die zich, vooral op sociaal niveau, met het menszijn bezighouden. De sociale psychiatrie, die zich vooral met het zieke individu bezighoudt, zal wel bij uitstek het arbeidsterrein blijven van de medicus, de (sociaal) psychiater. In de moderne praktijk heeft deze zich echter al verzekerd van de steun van een team van medewerkers, waarin de maatschappelijk werker, de sociaal-psychiatrisch opgeleide verpleegster, de psycholoog en de sociaal pedagoog niet mogen ontbreken. De wetenschappelijke denkwereld van de hedendaagse sociaal-psychiater is zich aan het verruimen met inzichten van de sociale psychologie en de sociologie.

Is dus bij de uitoefening van de sociaal psychiatrische zorg de medicus terecht de leider van het teamwerk, bij de geestelijke gezondheidszorg is dit mijns inziens niet meer vanzelfsprekend. Hier is de medicus niet meer qualitate qua de meest bevoegde teamleider, tenzij een bepaald onderwerp van onderzoek, gesprek of zorg specifiek geneeskundige aspecten heeft. Doch dit zal lang niet altijd het geval zijn. Het object van onderzoek en zorg is bij de geestelijke gezondheidszorg de geestelijk gezonde mens.

Over het begrip „gezondheid” kan de medicus vanuit zijn wetenschappelijke kennis wel belangrijke inzichten bijdragen, doch dat kan de psycholoog ook, en ook de maatschappelijk werker, de pedagoog, de zielzorger. De „geestelijke stoor-

nissen van de gezonde mens" zijn, zoals de Franse psychiater *Henry Ey*, en ten onzent *Rümke* en *Trimbos* aannemelijk hebben gemaakt, ook niet bij uitsluiting het vakterrein van de medicus. Temeer geldt dit daar bij de geestelijke gezondheidszorg, en zeker bij de zorg voor geestelijke volksgezondheid en de sociatrie, de individuele mens *in zijn relatie tot de samenleving* wordt beschouwd. Hier hebben ook de socioloog, de econoom, de jurist als vertegenwoordiger van rechtspraak en criminologie, en de politicus als staatsman, belangrijke en onmisbare wetenschappelijke en praktische inzichten bij te dragen. De stem van de medicus moet in dit team van medewerkers zeker met aandacht worden beluisterd. Zonder de verworvenheden van de geneeskunde is een adequate beoefening van de geestelijke gezondheidszorg niet goed denkbaar. In feite worden in ons land de meeste instellingen die het begrip geestelijke gezondheidszorg in hun schild voeren nog geleid of gecoördineerd door medici. Dit is historisch zo gegroeid en ook veelal formeel juist, omdat de meeste van deze instellingen in feite zich voornamelijk occuperen met sociaal-psychiatrische zorg. De geestelijke gezondheidszorg in engere zin, de sociatrie en de zorg voor de geestelijke volksgezondheid zouden echter belangrijk aan elan en wetenschappelijke achtergrond kunnen winnen indien de sociale wetenschappen, meer dan tot nu toe het geval is geweest, de geestelijke hygiëne en de geestelijke gezondheid tot object van onderzoek zouden nemen, en hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de geestelijke volksgezondheid zouden kunnen effectueren.

Waarom sociaal-psychiatrische en geestelijke gezondheidszorg in de krijgsmacht?

Jaarlijks worden vele tienduizenden jonge mensen opgeroepen voor de vervulling van de militaire dienstplicht. Zij vormen het beste deel van de mannelijke jeugd van ons land en verkeren op het tijdstip van hun inlijving in een uiterst belangrijke ontwikkelings- en overgangsfase van het leven: de volwassenwording in lichamelijk, geestelijk en sociaal opzicht.

De primaire zin van de verplichte aanwezigheid van deze jonge mannen in militaire dienst is het leren hanteren van de wapenen ter beveiliging van de natie, ter beveiliging ook van de wijze, waarop wij in onze Westerse cultuurwereld in vrijheid willen leven, denken en werken.

De betekenis van het verblijf in militaire dienst

gaat echter ver uit boven het leren hanteren van de wapenen alleen. De krijgsmacht is geen instituut ter opleiding van voortreffelijke staatsburgers. Doch de beleving van de dienstperiode zal ongetwijfeld te maken hebben met de wijze waarop deze jonge mensen later hun stempel zullen drukken op de Nederlandse gemeenschap, ook met de manier waarop zij individueel tot ontplooiing en zelfverwerkelijking zullen geraken. De inlijving bij de krijgsmacht betekent voor al deze jonge mensen een binnentreden in een leef-, denk- en werkweld die in velerlei opzicht radicaal verschilt van de situatie waarin zij zijn opgegroeid. De dienstplichtige wordt gedurende vele maanden verwijderd uit de gezinsgemeenschap en uit de kring van intieme sociale betrekkingen waarin zijn leven tot dan toe was geworteld. Oriëntering en ingroei in de ruimere levenskring van de volwassenheid, door studie en vakopleiding, intrede in een beroep, verloving en huwelijk, vrije deelneming aan ontspannings- en verenigingsleven, moeten worden onderbroken of uitgesteld.

De jonge militair moet worden geleerd, zij het ter verdediging van zichzelf, van de natie en van de vrijheid van de westelijke samenleving, zo nodig andere mensen te doden en te verwonden. Zelfs zal hij de bereidheid moeten kunnen onbrengen hiervoor zijn lichamelijke en geestelijke gaafheid op het spel te zetten. De militaire opleiding stelt zowel de militaire leider als de rekrut voor bijzonder zware fysieke en geestelijke eisen. De Amerikaanse sociaal-psychologe *Marie Jahoda* stelt in een artikel, waarin zij criteria tracht te ontwikkelen voor de mate van geestelijke gezondheid:

„The crucial test for the strength of mental health occurs as a person is transposed from one environment to the other when habitual patterns of behavior are challenged and interiorized values of the former environment are contradicted by the socially approved values in the new environment.”

Ongetwijfeld geldt dit ook voor de inlijving in de krijgsmacht, en temeer daar de denk- en leefwereld van de moderne jonge mens steeds meer evolueert in een richting, waar de normen en waarden van de „gevestigde maatschappij” al of niet terecht discutabel worden gesteld.

Normen en waarden die door vele jonge mensen als bij uitstek geldend voor de militaire samenleving worden ervaren. Het is dan ook begrijpelijk dat de confrontatie met deze militaire samenleving voor sommigen van hen niet zonder stoornissen zal verlopen, stoornissen die zich meer en

meer zullen voordoen naarmate de „cultural gap” tussen de twee samenlevingsvormen toeneemt. Dat deze stoornissen betekenis kunnen hebben voor de geestelijke gezondheid van de betrokkenen staat mijns inziens buiten kijf. Deze „test” voor de geestelijke gezondheid wordt buitendien niet aan elke jonge staatsburger opgelegd. Niet aan het vrouwelijk deel van de bevolking, niet aan de, om welke reden dan ook, voor de militaire dienst afgekeurden of vrijgestelden. Geheel volgens de huidige democratische inzichten erkent de Overheid dan ook haar verantwoordelijkheid jegens de leden van haar krijgsmacht, die zij moet verplichten tot een belangrijke en bijzonder zware vorm van overheidsdienst. Verantwoordelijkheid ook voor het lichamenlijk en geestelijk welzijn van de jeugd in militaire dienst, en zeker niet alleen omdat een sterke en efficiënte krijgsmacht bijzonder hoge eisen kan en moet stellen aan de lichamenlijke en geestelijke gezondheid van haar leden. Op deze gezondheid kan het verblijf in militaire dienst overigens een zeer gunstige invloed uitoefenen.

De jonge militair wordt verplicht tot een regelmatige dagindeling gedurende bijna twee jaar, tot voldoende slaap; hij krijgt geregelde en verantwoord samengestelde maaltijden; hij ondergaat een geleidelijk in intensiteit toenemende en evenwichtige lichamenlijke en intellectuele training. Onder bekwame leiding en een strakke discipline leert hij samenwerken en samenleven met anderen, anders geaard naar afkomst, constitutie, milieu en levensbeschouwing, wat zijn zelfontplooiing en volwassenwording alleen maar ten goede kan komen. Het belang van dit alles voor de harmonische vorming van de persoonlijkheid, en niet het minst voor de gezondheid en de vitaliteit van de natie, kan moeilijk worden overschat. Een adequate geestelijke gezondheidszorg ten behoeve van de krijgsmacht zal ervoor hebben te zorgen dat de invloeden ten goede, die de militaire dienst kan uitoefenen op het jonge individu, optimaal worden uitgebuit.

Zij ziet zich vooral geplaatst voor de voorkoming van *aanpassingsstoornissen* aan en in de militaire samenleving, stoornissen die zich, zoals ik hierboven reeds stelde, bij de huidige tendens in het levensgevoel van de moderne jonge mens, ongetwijfeld meer en meer zullen gaan voordoen. Zij zal zich dan ook hebben bezig te houden met de voorwaarden waaronder gezonde mensen gezond kunnen blijven denken, voelen en zich gedragen onder de rampzalige omstandigheden van een moderne oorlogsvoering.

De sociaal-psychiatrische zorg bij de krijgsmacht

Stellen wij, zoals ik in het bovenstaande heb gedaan, dat de sociaal psychiatrische zorg betrekking heeft op het individu, dat in zijn persoonlijkheid, zijn gedrag en zijn medemenselijke relaties als ziek wordt bestempeld, dan is te begrijpen dat deze vorm van zorg voor de krijgsmacht van minder betekenis zal zijn dan voor de burgersamenleving. Tot de krijgsmacht worden immers alleen diegenen toegelaten die na keuring en selectie hiervoor geschikt worden bevonden. Het grootste gedeelte van de „subklinische” en de potentiële ziektegevallen wordt uitgeselecteerd en daardoor is de kans om in de krijgsmacht echt geestelijk zieken aan te treffen, althans in vreedstijd, aanmerkelijk lager dan in de overige maatschappij. Toch zijn er in de werkzaamheden van de militaire psychiater duidelijk sociaal-psychiatrische aspecten aan te wijzen.

Ik noem hier op de eerste plaats het instituut van de militaire districtspsychiaters, die deel uitmaken van de staven der territoriale bevelhebbers, of die werkzaam zijn ten behoeve van het personeel van de Koninklijke Luchtmacht. Door het heersende tekort aan geregistreerde zenuwartsen bij de strijdkrachten worden deze psychiaterposten in het algemeen vervuld door algemene artsen die een bijzondere belangstelling voor de (sociale) psychiatrie hebben laten blijken. Voordat zij als districtspsychiater worden tewerkgesteld krijgen zij een „on-the-job”-training van 3 maanden op de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg van de Inspectie van de Militair Geneeskundige Dienst. Zij leren hier een gestandaardiseerde methode van psychiatrisch keurings- en selectieonderzoek, dienstig voor het poliklinisch spreekuur; zij leren een uitgebreid psychiatrisch onderzoek te verrichten en hierover schriftelijk te rapporteren, alleen of in teamverband met collega's artsen, socioloog en psycholoog; aanvankelijk onder supervisie, later onder eigen verantwoordelijkheid, leren zij een sociaal-psychiatrisch onderzoek te verrichten in het gezins- of werkmilieu van militairen of adspirantdienstplichtigen, en de opgegeven vraagstelling gemotiveerd te beantwoorden, respectievelijk een sociaal-psychiatrisch advies te geven. Ook tijdens hun tewerkstelling als districtspsychiater onderhouden zij een nauw contact met de Sectie GGZ, die als coach op de achtergrond blijft functioneren voor allerlei zich voordoende problemen, en die dit contact ook concretiseert in maandelijkse

contactmiddagen, waar door sociaal-psychiatrische inleidingen, demonstratie en discussie enige nascholing wordt verzorgd. De districtspsychiaters zijn de eersten die, na de onderdeel- en garnizoensartsen, te maken krijgen met de psychiatrische stoornissen en aanpassingsmoeilijkheden bij militairen. Hun mogelijkheden zijn uiteraard beperkt binnen het mobiele poliklinische vlak van sociaal-psychiatrisch advies, keuring en selectie, psychagogische, respectievelijk orthopedagogische en medicamenteuze begeleiding. Hun effectiviteit en rendement hangt vooral af van de wijze, waarop zij bij de onderdeelartsen en commandanten van hun district zijn „ingevoerd” en daardoor op de hoogte zijn, van zowel het sociatrische milieu van hun patiënten, als van de reëducatieve en socio-therapeutische opvangmogelijkheden bij de troep. Als „voelhoren” (en „vangarmen”) zijn de districtspsychiaters onmisbaar voor de sociaal-psychiatrische zorg in de strijdkrachten, die wordt gecoördineerd door de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg van de Inspectie van de Militair Geneeskundige Dienst. Zij worden in hun werk bijgestaan door sociaal-psychiatrische verpleegsters respectievelijk door psychiatrisch-sociaalwerk(st)ers.

Een ander aspect van de sociaal-psychiatrische zorg in de strijdkrachten is de sociaal-psychiatrische dienst (kortweg S.P.D.), die in de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg van de Inspectie van de Militair Geneeskundige Dienst is geïncorporeerd. Wekelijks worden door de artsen die werkzaam zijn op de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg enkele tientallen bezoeken afgelegd bij de gezinnen en werkmilieus van militairen, die om een of andere sociaal-medische reden vrijstelling of uitstel, overplaatsing, kostenvergoeding of andere maatregelen hebben aangevraagd. Over al deze onderzoeken wordt op zo uniform mogelijke wijze gerapporteerd en geadviseerd aan de belanghebbende instanties. Het ligt voor de hand dat de artsen, die deze onderzoeken doen in heel Nederland, hierbij een onschatbare sociaal-psychiatrische ervaring opbouwen voor hun verdere geneeskundige carrière, hoe die verder ook mag zijn georiënteerd.

Er is een categorie militairen, beroeps- en dienstplichtig, die om een of andere reden hun plaats en hun „draai” niet (meer) kunnen vinden binnen de militaire samenleving, zonder dat zij op het eerste gezicht psychisch ongeschikt (S5) kunnen worden verklaard voor de militaire dienst, of waarbij een S5 geen oplossing betekent voor hun problemen, of voor die van hun comman-

danten (dit laatste vooral bij beroepsmilitairen). Deze militairen werden vroeger, via de districtspsychiater, voor onderzoek en advies verwezen naar het neurosehospitaal (Austerlitz), en naar het daaruit voortgekomen, en thans opgeheven, H.O.C. in Zeist. Thans worden deze militairen voor onderzoek en advies verwezen naar de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg te Den Haag, waar zij aan een poliklinisch (sociaal)-psychiatrisch en psychologisch onderzoek worden onderworpen. Een deel van deze militairen wordt hier alsnog voor afkeuring voorgedragen; voor een ander deel moet een zo gemotiveerd mogelijk advies worden gegeven inzake plaatsing, tewerkstelling, huisvesting, psychotherapeutische begeleiding, hantering, enz. Voor de somatische aspecten van dit onderzoek (internistisch, neurologisch, EEG) wordt in voorkomend geval gebruik gemaakt van de faciliteiten van de hospitalen te Den Haag en Utrecht, waarmee een uitstekende samenwerking bestaat.

In hetzelfde kader ligt de psychiatrische begeleiding en consultatie ten behoeve van de gestraften en gedetineerden in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis. Met gepaste trots kan worden gesteld dat de intensieve samenwerking tussen commandant en staf van „Nieuwersluis” met de psychiaters van de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg heeft geleid tot misschien wel het meest moderne en human-verlichte gevangenis- en gestraftenbeleid in Nederland, zo niet in Europa.

De psychiatrie in rechten, de forensische psychiatrie, wordt over het algemeen ook gerekend tot de sociale psychiatrie, en mijns inziens terecht. De psychiatrische beoordeling van een delinquent ten behoeve van de rechtbank is nauw verweven met de levenssituatie, de sociale ontwikkelingsgang van de betrokkene en de sociale context en motivering van het delict. De psychiatrische expertises ten behoeve van de Krijgsraden en het Hoog Militair Gerechtshof, enkele honderdtallen per jaar, worden uitgebracht door de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg van de Inspectie van de Militair Geneeskundige Dienst. De delinquent en zijn sociale context worden hiertoe „doorgelicht” door een team van algemeen arts, psycholoog, socioloog en psychiater, die elk op hun gebied hun bevindingen in teambespreking brengen, waarop het team in onderling overleg, eventueel na aanvullend onderzoek — veelal nadat de delinquent ook persoonlijk zich heeft gepresenteerd bij een algemene groepsbespreking van de gehele staf van de Sectie Geestelijke Ge-

zondheidszorg — het eindrapport voor de aanvragende gerechtelijke instantie opstelt. Deze wijze van sociaal-psychiatrische expertise is veel arbeidsintensiever en vergt meer tijd dan de in de civiele sector gebruikelijke gang van zaken, waarbij reclasseringsinstantie en psychiater afzonderlijk hun bevindingen aan de rechtbank meedelen, behalve uiteraard wanneer de delinquent in een observatiekliniek is opgenomen voor een onderzoek. De multidisciplinaire benadering van de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg verdient echter forensisch-psychiatrisch en criminologisch verre de voorkeur boven de in de civiele sector (noodgedwongen, bij gebrek aan andere mogelijkheden) gebruikelijke procedure, en deze benadering is mogelijk zonder kostbare opname voor klinische observatie. De Krijgsraden hebben voor deze wijze van rapporteren ruimschoots begrip, en er is ook een intensieve informele gespreks- en overlegsituatie ontstaan tussen auditoren en officieren-commissaris met de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg, hetgeen een zo veelzijdig mogelijk gefundeerde berechting van delinquenten slechts ten goede kan komen.

De geestelijke gezondheidszorg ten behoeve van de krijgsmacht

Zoals ik reeds in het bovenstaande heb gesteld, bedoel ik met geestelijke gezondheidszorg het complex van maatregelen, die allen tot doel hebben het voorkomen van geestelijke stoornissen bij het gezonde individu, en het brengen van diens geestelijke gezondheid op een kwalitatief optimaal niveau. Deze geestelijke gezondheidszorg blijkt in de praktijk vele aspecten gemeen te hebben, en zeker bij de krijgsmacht, met de sociatrie als zorg voor de geestelijke gezondheid, in dit geval van de militaire samenleving in haar geheel. Ik wil daarom in dit artikel de geestelijke gezondheidszorg bij de krijgsmacht en de militaire sociatrie gezamenlijk behandelen.

Dit blijkt al direct noodzakelijk bij het aanstippen van het belang van een goede psychiatrische en psychologische keuring en selectie van de dienstplichtige vóór en enige weken ná de inlijving in de Krijgsmacht. De op enigerlei wijze ongeschikten, die óf door de dienst ernstig naar lichaam of geest zouden worden kunnen geschaad, óf het efficiënt functioneren van de krijgsmacht zouden kunnen belemmeren, moeten zoveel mogelijk uit de militaire samenleving worden geweerd. De wél geschikten dienen, zowel ten behoeve van hun arbeidsmoreel en geestelijke ge-

zondheid, als ten voordele van hun bijdrage aan de kwaliteit van de krijgsmacht, zoveel mogelijk naar hun aard, constitutie en potentiële capaciteiten te worden ingedeeld, opgeleid en tewerkgesteld. Het psychiatrisch-psychotechnisch selectie-systeem, na de Tweede Wereldoorlog overgenomen van de Engelse en Amerikaanse geallieerden, en sindsdien nog verbeterd en verfijnd ook met bijdragen van Nederlandse wetenschappelijke werkers, heeft ongetwijfeld bijgedragen tot een rationeel personeelsbeleid, een efficiënt gebruik van de voor de strijdmacht beschikbare mankracht, maar in het bijzonder ook tot de geestelijke gezondheid van de militaire samenleving. Toch worden jaarlijks nog 2000 à 3000 jonge militairen wegens psychische stoornissen voortijdig uit de dienst ontslagen en afgekeurd, met alle voor het betrokken individu schadelijke en onaangename, persoonlijke en sociale gevolgen van dien.

Het is begrijpelijk dat het militaire keurings- en selectieapparaat deze risico's tracht te verkleinen door te blijven zoeken naar nog meer selectieve test- en keuringsmethodieken. Het is mijns inziens echter een open vraag of men er op deze wijze zal komen, en of men met nog meer selectiviteit van de testprocedure niet het gevaar loopt van „over-selectering”. Iedere testprocedure, hoe selectief ook voor wat betreft bepaalde persoonlijkheidsaspecten, zal voor wat betreft andere, vaak zeer belangrijke facetten van de te onderzoeken persoonlijkheid, een min of meer grote spreidingsmarge vertonen. Zoekt men de selectiviteit van een „negatieve” testprocedure (men spreekt in dit verband graag van „uit-selecteren”) te verschuiven naar het „gezonde” deel van de keuringsgroep, dan is de kans niet denkbeeldig dat men daardoor een gezonde groep keurlingen mee-uitselecteert, een groep die wellicht een belangrijke bijdrage zou kunnen leveren aan de militaire samenleving. Hierbij spreek ik nog niet eens van de persoonlijke en sociale gevolgen die een dergelijke afkeuring „wegens psychische redenen” voor de betrokken dienstplichtigen zal hebben. Mijns inziens zal men eerder de oplossing van dit probleem moeten zoeken in de richting van een gerichte en geïntensiveerde *observatie*, tijdens de eerste oefenperiode, *ter vroegtijdige herkenning en voorkoming van aanpassingsstoornissen*. Observatie en herkenning vooral door de met de opleiding belaste troepenofficier en onderofficier. Want veelal hebben deze verschijnselen, wanneer zij de aandacht van de arts, psychiater of psycholoog gaan opeisen (of

van de krijgstuuchtelijk straffende commandant en de militaire rechtbank) reeds de grens naar de neurotische toestanden overschreden, en zijn daarmee met recht tot stoornissen geworden. Dat de met de instructie belaste officieren en onderofficieren in deze wijze van observatie moeten worden opgeleid en getraind spreekt voor zichzelf. Wellicht zal de opleidingsmethode gedurende de eerste oefenperiode hiertoe ook moeten worden gewijzigd, doch hiermee raak ik reeds aan mijn volgende onderwerp. Want hoe belangrijk ook reeds de vroegtijdige herkenning en voorkoming van aanpassingsverschijnselen, respectievelijk stoornissen, zal kunnen zijn voor de geestelijke gezondheid van de dienstplichtige en van de krijgsmacht in haar geheel, het zijn en blijven symptomen, en de bestrijding ervan kan in wezen slechts symptomatisch zijn.

De échte „kwaal” is geen geneeskundige, psychiatrische of psychologische entiteit, doch het maatschappelijk proces, pathologische proces zo men wil, van de „cultural gap”, dat ontstaat als binnen een samenleving bepaalde delen ervan, of bepaalde waardesystemen en sociale tradities zich in toenemende mate ongelijktijdig of in afwijkende richting ontwikkelen.

Overall waar verandering en ontwikkeling plaatsvindt, en dit gebeurt gedurende het gehele mensenleven, zal men het levensverschijnsel dat aanpassing of integratie heet aan het werk kunnen zien. De mens groeit op, wordt volwassen en wordt oud. Dit vereist continu een periodieke aanpassing aan de zich ontwikkelende lichamelijke en geestelijke facetten van de persoonlijkheid, en ook aan de dienovereenkomstig veranderende sociale context. Aanpassingsstoornissen treden op als het individu om enigerlei reden niet adequaat aan de biologische eis tot aanpassing of integratie kan voldoen. Door een „te geringe psychische reservecapaciteit” bijvoorbeeld, of een te geringe „stabiliteit”, wat men ook onder deze termen wenst te verstaan. Doch óók wanneer de aanpassing relatief te hoge eisen gaat stellen doordat de te overbruggen niveauverschillen op sociaal gebied te groot worden, te veelvuldig zijn, en vooral gelijktijdig voorkomen. Overall ter wereld ziet men dan ook de frequentie en de intensiteit van de aanpassingsstoornissen c.q. neurotische toestanden toenemen naarmate de sociale context van het mensenleven gecompliceerder wordt en door de ongelijkmatige ontwikkeling van verschillende facetten van de samenleving oriëntering hierin steeds moeilijker wordt.

Zoals ik eerder in dit artikel reeds stelde, worden aan de jonge man die in de krijgsmacht wordt ingelijfd bijzonder hoge eisen van aanpassing gesteld. Ik meende ook te kunnen stellen dat in de toekomst meer en meer aanpassingsstoornissen aan de militaire dienst zijn te verwachten, doordat er steeds grotere verschillen gaan ontstaan tussen burger- en militaire samenleving. Verschillen in fysieke eisen, in normen en waarden, in rol- en statussystemen, in leef- en ervaringswijzen; reële verschillen, zeker in de beleving van de hedendaagse jonge mens. Een geestelijke gezondheidszorg die meer wil zijn dan curatief en preventief apparaat; en daarbovenuit constructief bezig wil zijn aan positieve gezondheidszorg ten behoeve van de krijgsmacht, zal zich hebben te bezinnen over deze verschillen, over de sociale en maatschappelijke oorzaken van deze verschillen, om de geschikte maatregelen te kunnen treffen ter bevordering van een optimale geestelijke gezondheid van de jonge Nederlander in militaire dienst.

Daarvoor is in de eerste plaats een intensieve *research* noodzakelijk. Wat weten wij bij voorbeeld van ons object van zorg: de normale jonge Nederlander en zijn leefwereld? Met weten bedoel ik objectief wetenschappelijke kennis, niet datgene wat de gemiddelde volwassene in zijn krant leest en hoofdschuddend meent te weten over nozems met spijkerbroeken en losbandige zeden. In de jaren 1952-1953 verschenen in opdracht van de minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen twee lijvige documenten over bepaalde aspecten van de toentertijd moderne Nederlandse jeugd: het „Rapport Moderne Jeugd op haar weg naar Volwassenheid”, en het „Rapport Maatschappelijke Verwildering der Jeugd” (o tempora, o mores!). Deze rapporten zijn thans ongetwijfeld verouderd, zowel naar de beperkte en de van een zeker vooroordeel getuigende probleemstelling („maatschappelijke verwildering”, „massajeugd”), als naar de feitelijke informatie en de hieruit getrokken conclusies. Doch bij hun verschijnen bevatten deze rapporten een schat van gegevens over jeugdige levensvormen, die in deze vorm voor het eerst ter beschikking kwamen. Zij hadden kunnen dienen als basis van een intensief voortgezet onderzoek dat met name voor de geestelijke gezondheidszorg in de krijgsmacht van onschatbare waarde zou zijn geweest. Verder dan vermelding in de literatuurlijst van enkele wetenschappelijke publikaties hebben deze rapporten het echter niet gebracht, en zelfs deze

vermelding heb ik in de mij ter beschikking staande literatuur over de militaire geestelijke gezondheidszorg vergeefs gezocht. Het ware te wensen dat hier in Nederland een onderzoek werd ingeleid en intensief verder ontwikkeld, zoals in Duitsland vanaf 1950 onder leiding van de Hamburgse socioloog *H. Schelsky* werd opgezet. In het kader van dit onderzoek verscheen een reeks voortreffelijke publikaties over de (Duitse) jeugd, o.a. van de hand van *Schelsky* zelf het boek „Die skeptische Generation, eine Soziologie der Deutschen Jugend”, en deze publikaties blijven elkaar met de regelmaat van een klok opvolgen. Een dergelijk Nederlands onderzoek zou niet alleen een dringend noodzakelijke wetenschappelijke ondergrond opleveren voor de militaire geestelijke gezondheidszorg, doch tevens van onschatbaar belang blijken voor alle organen en instanties die in hun werk te maken hebben met jeugdige mensen: organen van onderwijs, justitie, maatschappelijk werk, volksgezondheid. Wat weten wij verder, alweer wetenschappelijk bedoeld, van de tussenmenselijke relaties binnen de Nederlandse krijgsmacht? En in hoeverre vertonen deze relaties verschillen ten opzichte van die, waarin de jeugd in de moderne burgermaatschappij leeft? Wat weten wij van de militaire groepspatronen, van informeel leiderschap, van de invloed, uitgeoefend door de technificatie van de krijgsmacht op de beleving van leiderschap en discipline, op het moreel van de militair? Wát wij ervan weten is hypothese, en dan gebaseerd op buitenlandse onderzoekingen. De Nederlandse militair is echter beslist een andere dan zijn Amerikaanse collega, zijn moreel heeft andere aspecten, evenals zijn beleving van discipline en gevechtsmotivatie niet gelijksoortig is aan die van de Fransman of de Duitser.

Als voorbeeld van wetenschappelijk onderzoek op dit gebied moge ik verwijzen naar de periodieke symposia die worden gehouden onder auspiciën van het Amerikaanse „Walter Reed Army Institute of Research”, waaraan wetenschapsbeoefenaars van internationale faam, sociologen, psychologen, psychiaters, en anderen hun beste krachten wijden. Van Nederlandse zijde (*Barnhoorn, Hornix, Bieger, Haex, e.a.*) is ten behoeve van de Nederlandse krijgsmacht een aanzet gekomen tot wetenschappelijke beoefening van de moreelzorg, de moreelstiek, doch deze aanzet dreigt te verzanden bij gebrek aan een rationeel opgezet wetenschappelijk onderzoek van de naar voren gebrachte hypothesen.

Nemen wij aan dat een groot deel van de aan-

passingsstoornissen in de krijgsmacht te maken heeft met de „cultural gap” die zich tussen de leefwereld van de moderne jonge mens, c.q. de tegenwoordige burgermaatschappij, en de militaire samenlevingsvormen heeft ontwikkeld, dan is het ook aannemelijk te veronderstellen dat alles wat deze kloof kan opvullen of overbruggen, het vóórkomen van deze stoornissen kan doen afnemen, hun ernst kan doen verminderen en een positieve bijdrage kan leveren aan de geestelijke gezondheid van de krijgsmacht. Nu is het gelukkig ook zo, dat in de dynamiek van de maatschappelijke ontwikkeling steeds krachten werkzaam zijn, die erop zijn gericht storingen en antinomieën tussen de structurelementen van een samenleving zoveel mogelijk op te heffen, dan wel op dialectische wijze tot een nieuw verband te integreren.

De industrialisatie en de technificering van de moderne samenleving zijn ook aan de krijgsmacht niet voorbij gegaan. Bepaalde onderdelen van de moderne krijgsmacht nemen in hun opbouw en werkwijze steeds meer elementen over van het industriële grootbedrijf, onder meer ook tot uiting komend in nieuwe vormen van militaire beroeps- en arbeidsethiek.

De zich vernieuwende wetgeving en rechtspraak in de burgermaatschappij doen hun invloed ook gelden op het militaire straf- en tuchtrecht. Onder meer is hiervan te hopen dat de militaire wetgever zich te gelegener tijd erop zal bezinnen, of de celstraf als vergelding voor krijgstuuchtelijke vergrijpen, althans in vreedstijd, nog in overeenstemming is te brengen met de moderne opvattingen over de humaniteit van de rechtspraak, nog afgezien van het pedagogische rendement dat men ervan kan verwachten, afgezien ook van het geestelijke onheil dat men ermee bij bepaalde persoonlijkheidstypen kan stichten. Doch deze „spontane” ontwikkelingen dienen, zeker ten behoeve van de geestelijke gezondheid van de jonge mens in militaire dienst, op rationeel gerichte wijze in de hand te worden genomen en gecoördineerd. Oók de ontwikkelingen in de burgermaatschappij, die ertoe leiden dat de jonge Nederlander zich hoe langer hoe minder in de militaire samenleving op zijn plaats vindt. Van de mogelijkheden van de hedendaagse communicatiemiddelen wordt, ten behoeve van de voorlichting van het Nederlandse volk, tot nu toe op een zeer inadequate, oppervlakkige, en veelal slechts op het spectaculaire gerichte wijze gebruik gemaakt. Wéten de huismoeders en vaders waaróm hun zonen in dienst moeten? Hoe

hun militaire zoons worden getraind, leven, werken, zweten, zich ergeren, zich vermaken, maar ook nieuwe vrienden vinden, een vak leren, volwassen worden naar lichaam en geest, veelal een ruimere levensvisie opdoen? *Ernie Pyle*, die het moreel van het Amerikaanse thuisfront een onschatbare dienst bewees tijdens de Tweede Wereldoorlog, door G. I. Joe in de huiskamers te brengen, was toevallig een journalistiek genie. De voortreffelijke televisiereportage bij de Nederlandse militairen tijdens de moeilijkheden in Nieuw-Guinea deed mij aan zijn methodiek en techniek van voorlichting denken. Mét Nieuw-Guinea is echter deze kans op een adequate wijze van voorlichting over de krijgsmacht uit

de aandacht van de Nederlandse publiciteitsmedia verdwenen.

In dit artikel heb ik getracht een, uiteraard summier, overzicht te geven van de sociaal-psychiatrische en de geestelijke gezondheidszorg bij de krijgsmacht in vreedstijd. Verschillende aspecten ervan heb ik niet, of slechts terloops, vermeld.

De voorgestelde probleemstellingen en oplossingen wil ik gaarne voor betere opgeven. De bedoeling van dit artikel was slechts de discussie over zijn titel weer op gang te brengen, ten behoeve van de geestelijke gezondheid van de militair, én van de samenleving waarvan hij deel uitmaakt: de Nederlandse strijdkrachten.

Nieuwe uitgave

De laatste slag, door C. Ryan (vert. door mr. G. P. Kiès), 447 blz., geïll. Uitg.: Van Holkema en Warendorf, Bussum, 1966. Prijs: f 19,50.

Goede wijn behoeft geen krans, maar het lijkt ons niet de bedoeling van de uitgever dat wij hiermee volstaan. Ryans manier om een zuiver militair onderwerp op een buitengewoon handige en goede journalistieke wijze te brengen was al bekend uit zijn andere oorlogsboek „De langste dag”, dat de invasie van Normandië beschrijft en waarvan alleen in ons land al 125.000 exemplaren zijn verkocht.

Ryan lardeert de altijd toch wel in zekere mate droge stof van de veldslag met wederwaardigheden van individuen, die hem slechts als „gespeelden” meemaakten én met gesprekken tussen „spelers op hoog niveau”, die hij na de oorlog persoonlijk heeft geïnterviewd, zoals alle hoge, nog levende commandanten van beide zijden: Amerikanen, Russen, Britten en Duitsers. Dit verhoogt de aantrekkelijkheid van zijn stijl ten zeerste. Men kan zich ook nu nog volkomen in de

gebeurtenissen van toen inleven. Het geheel klinkt er des te geloofwaardiger door, temeer aangezien de schrijver zich alle moeite geeft, steeds een objectief oordeel van de gang van zaken te geven, ook waar hij het tenslotte heeft over de gedragingen van de uiteindelijke overwinnaars in Berlijn, de Russische troepen van de Maarschalken Zjokof en Konief; gedragingen die wij persoonlijk hebben meegemaakt tijdens en na de verovering van een andere hoofdstad in Europa en die daarmee op een griezige wijze in overeenstemming waren.

„De laatste slag” is een vertaling en vertalingen worden in ons maandblad normaliter niet besproken, aangezien wij daarvoor liever het origineel nemen. Wij hebben gemeend voor deze vertaling een uitzondering te moeten maken en dit zegt vermoedelijk voldoende. Lezing ervan kunnen wij een ieder aanbevelen, hem die een vlot geschreven verhaal interesseert, doch ook hem die het om de militair wetenschappelijke zijde te doen is.

v.H.

BANDEN 1966

De geheel linnen banden voor de jaargang 1966 zijn in bewerking. De prijs bedraagt f 3,75 per stuk.

Levering uitsluitend na vooruitbetaling per giro (nr 4 47 15) of per postwissel. Bestellingen te richten aan:

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
Zwarteweg 1 - Den Haag

De straf van plaatsing in de tuchtklasse

door mr. S. VAN DER PLOEG, *Majoor van de Militaire Juridische Dienst*

Jaar in jaar uit zijn tienduizenden jonge Nederlanders als dienstplichtigen onder de wapenen. Merendeels zijn dat jongemannen van omstreeks 20 jaar.

De meesten weten zich behoorlijk aan te passen in het militaire milieu en geven de commandanten nauwelijks moeilijkheden.

Een aantal van deze jongelieden komt wel in conflict met die — voor hen in de aanvang zo vreemde — militaire maatschappij. Zij hebben — vooral in het begin — wat moeite met artikel 1 van het Reglement betreffende de Krijgstucht. Zij moeten nog wat wennen aan het idee dat de krijgstucht omvat „de handhaving van regelmaat en orde in alle, zelfs in de schijnbaar nietige zaken, den militairen dienst betreffende; stipte nakoming van alle voorschriften en nauwgezette voldoening aan de ter zake van den dienst gegeven bevelen, ook waar deze slechts kleinigheden betreffen.”

Het resultaat hiervan is, dat deze jongelieden moeten worden gecorrigeerd en vaak zal door middel van een krijgstuchtelijke straf worden bereikt dat de militair in kwestie zich onderwerpt aan de discipline.

Een kleine — zeer kleine — groep van militairen echter blijft voortdurend moeilijkheden houden met de krijgstucht. Op hen hebben de „normale” tuchtmiddelen weinig of geen effect. Zij plegen voortdurend vergrijpen tegen de krijgstucht en zijn als het ware kind aan huis bij de Compagniescommandant (dat wil zeggen: op rapport in zijn bureau).

Deze zeer kleine groep van onhandelbare militairen (zeer klein gezien in verhouding tot het totaal aantal dienstplichtigen dat jaarlijks onder de wapenen is) vormt een voortdurend probleem voor de commandanten.

Een aantal van deze groep blijkt bij onderzoek ongeschikt voor de militaire dienst en wordt huiswaarts gezonden, de overigen uit hun onangepastheid door het plegen van ernstige vergrijpen tegen de militaire tucht of orde.

Soms zijn hun inbreuken tegen de tucht zodanig, dat zij voor de militaire rechter moeten verschijnen, in andere gevallen worden zij door de Com-

manderende Officier gestraft met de straf van plaatsing in de tuchtklasse.

Het doel van deze tuchtklassestraf is de soldaat der laagste klasse, die blijk heeft gegeven van een onvoldoende aanpassing aan de militaire tucht en op wie andere tuchtmiddelen niet het gewenste effect hebben, *op te voeden tot een bruikbaar militair* door hem te onderwerpen aan een strengere tucht (VS 27-1, 3e druk, punt 23 onder b).

In 1963 werden in totaal bij zee-, land- en luchtmacht 110 militairen gestraft met de straf van plaatsing in de tuchtklasse. In 1964 waren het 61 militairen en in 1965 was het totale aantal 65. Wat de onderverdeling voor de drie krijgsmachtdelen betreft is het beeld in de jaren 1963, 1964 en 1965 als weergegeven in tabel 1. Het totaal van 236 militairen van alle drie de krijgsmachtdelen, in 3 achtereenvolgende jaren gestraft met de straf van plaatsing in een tuchtklasse, gezien tegen het totale aantal militairen bij zee-, land- en luchtmacht in drie jaren (voorzichtig geschat op zeker over de 150.000 man) behoeft derhalve geen enkele reden te zijn tot verontrusting. Mijns inziens kan het tegendeel worden beweerd: de jonge Nederlandse staatsburger, die geroepen wordt tot een langdurige dienstplicht, weet zich wonderwel en wondervlug aan te passen in de militaire dienst.

Maar al is dat getal van 236 militairen naar verhouding zeer klein, het is toch interessant wat meer van deze groep af te weten.

Wat er met deze militairen in hun militaire leven is gebeurd, is door mij nauwkeurig onderzocht.

Als eerste bijzonderheid kwam bij dit onderzoek naar voren, dat van deze 236 militairen er 33 tijdens hun verblijf in de tuchtklasse werden afgekeurd voor de militaire dienst, de overgrote

TABEL 1

	Marine	Landmacht	Luchtmacht	Totaal
1963	20	84	6	110
1964	12	42	7	61
1965	9	51	5	65
Totaal in 3 jaren	41	177	18	236

TABEL 2

	Gestraft met tuchtclassse				Terzake van een strafbaar feit				Terzake van een eigenlijk krijgst. vergrijp.			
	KM	KL	KLu	totaal	KM	KL	KLu	totaal	KM	KL	KLu	totaal
1963	20	84	6	110	16	67	4	87	4	17	2	23
1964	12	42	7	61	8	30	2	40	4	13	5	22
1965	9	51	5	65	7	39	5	51	2	11	—	13
Totaal over 3 jaar	41	177	18	236	31	136	11	178	10	41	7	58

meerderheid naar aanleiding van een onvoldoende S-factor. Een van deze 33 werd met 4 maanden tuchtclassse gestraft met de volgende strafredenen „wendt voor geestelijk gestoord te zijn, onder andere door tijdens een oefening zijn uitrusting weg te werpen en zich te verwijderen, alle onderofficieren op de schouders te slaan en ze te begroeten met „Hallo Cheffie”, verstoort steeds opzettelijk de orde en regelmaat in zijn peloton door zich als clown te gedragen”.

Deze 33 militairen, zo kan men achteraf stellen, zijn waarschijnlijk van het begin af aan ongeschikt geweest voor de militaire dienst en zijn dus — natuurlijk ook weer achteraf gezien — ten onrechte in de tuchtclassse terechtgekomen. Bij een onfeilbaar selectiesysteem (en is dat ooit te bereiken?) waren deze 33 militairen waarschijnlijk nooit in dienst gekomen.

Dit neemt niet weg, dat de conclusie toch gewettigd is, dat bij iedere overweging om tot de straf van plaatsing in de tuchtclassse over te gaan, de strafoplegger zorgvuldig behoort te onderzoeken of de desbetreffende militair lichamelijk en geestelijk geschikt is voor het regime van de tuchtclassse.

Het is dan ook toe te juichen dat de Bevelhebber der Landstrijdkrachten de Commanderende Officieren heeft opgedragen de onderdeelsarts en de districts-psychiater in te schakelen alvorens de straf van plaatsing in de tuchtclassse wordt overwogen (Brief van 1 augustus 1966, nr. 66.8307 R).

Het grote voordeel, dat slechts lichamelijk en geestelijk gezonde militairen naar de tuchtclassse worden gezonden is evident. Het zal tot gevolg hebben, dat het voor de tuchtclassse uitgedachte regime in het Depot voor Discipline tot zijn recht kan komen, en de grootste garantie aanwezig is dat de opgelegde straf ook effect zal sorteren. Het doel van deze straf is tenslotte dat de gestrafte wordt verbeterd tot een bruikbaar militair, wat zowel de man zélf, als de militaire maatschappij ten goede komt.

Voor een goed begrip is nog vermeldenswaard dat van de genoemde 33 afgekeurde militairen

TABEL 3

Onderverdeling naar de aard van het strafbare feit (voor het totaal van de 3 onderzochte jaren: tabel 2)

Gestraft met tuchtclassse wegens overtreding van:	KM	KL	KLu	Totaal
Artikel 114 WvMS	9	61	3	73
Artikel 97 WvMS	15	45	5	65
Artikel 129 WvMS	4	5	3	12
Diverse strafbare feiten	2	11	—	13
Artikel 108 WvMS	1	14	—	15
Totaal	31	136	11	178

er 30 tot de Koninklijke Landmacht, 2 tot de Koninklijke Luchtmacht en 1 tot de Koninklijke Marine behoorden.

Voorts kwam vast te staan, dat een zeer groot aantal van deze 236 militairen, na eerst een reeks van krijgstuchtelijke vergrijpen te hebben gepleegd, tenslotte terzake van een *strafbaar feit* met de straf van plaatsing in de tuchtclassse werd gestraft.

De meest voorkomende strafbare feiten waren: a. ongeoorloofde afwezigheid (97 e.v. WvMS); b. opzettelijke ongehoorzaamheid (114 WvMS); c. belediging, uitschelden enz. van een meerdere (108 WvMS).

Een betrekkelijk klein aantal werd met de tuchtclassse gestraft terzake van een wachtdelict (129 WvMS).

Dit beeld is bij de drie krijgsmacht delen nage-noeig gelijk.

De in de tabellen 2 en 3 vermelde gegevens illustreren duidelijk het geschetste beeld.

Het is opvallend dat zoveel militairen van de groep van 236, meestal na een reeks van krijgstuchtelijke vergrijpen, tenslotte een strafbaar feit plegen en terzake daarvan worden gestraft met de straf van plaatsing in de tuchtclassse.

Opvallend is ook, dat deze strafbare feiten voor het overgrote deel toch liggen in de sfeer van de meer ernstige inbreuken tegen de militaire tucht en orde. Opzettelijke ongehoorzaamheid, ongeoorloofde afwezigheid en belediging van een meerdere zijn immers allemaal *militaire* misdrijven, inbreuken tegen de militaire orde. Het kan

mijns inziens ook zó worden gesteld: indien de Wet op de Krijgstucht de straf van plaatsing in de tuchtklasse niet kende, zou een zeer groot deel van de reeds vaak genoemde 236 militairen, omdat zij strafbare feiten hebben gepleegd, en nog wel voor het overgrote deel militaire misdrijven, vermoedelijk zijn verwezen naar de militaire rechter. Aangezien het Wetboek van Militair Strafrecht als bijkomende straf de *strafklasse* kent, kan tevens worden verondersteld dat de militaire rechter, indien bij het onderzoek ter terechtzitting gebleken zou zijn van onvoldoende aanpassing aan de militaire tucht, in vele van deze gevallen als bijkomende straf de *strafklasse* zou hebben opgelegd.

Indien wij al het voorgaande goed overdenken is het de vraag of het niet verstandig zou zijn in alle gevallen, dat *strafbare* feiten worden gepleegd en de straf van plaatsing in een tuchtklasse wordt overwogen, wat minder snel tot oplegging van die straf over te gaan en wat meer de zaak in handen te stellen van de autoriteiten, die te beslissen hebben over het al of niet verwijzen naar de militaire rechter.

Er is goede reden, dacht ik, voor deze terughoudendheid.

In de eerste plaats omdat artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht voorschrijft, dat krijgstuhtelijke vergrijpen zijn (onder meer) de *strafbare feiten*, waarvan de militaire rechter kennis kan nemen, echter voor zover zij onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, *doch tevens van zo lichte aard dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan*. Een strafbaar feit, bijvoorbeeld het opzettelijk weigeren een bevel van een meerdere op te volgen, dat zulke ernstige facetten in zich verbergt, dat hierop de straf van plaatsing in een tuchtklasse, variërend van drie tot zes maanden volgt, kan bijna niet meer van lichte aard worden genoemd.

In de tweede plaats staat het voor mij vast, dat bij verwijzing naar de militaire rechter van dergelijke zaken, veel beter kan worden onderzocht of de desbetreffende militair wel fysiek en psychisch geschikt is voor het ondergaan van een dergelijke, in het leven van de verdachte sterk ingrijpende, straf. De militaire rechter is geheel en al erop ingesteld een onderzoek naar de persoon van de verdachte in te stellen. Hij bezit er ook het apparaat voor. Er is derhalve een veel betere garantie dat de juiste beslissing wordt genomen. Een juiste beslissing, ook in deze aange-

legenheden, komt ten voordele van de krijgsmacht én ten voordele van de desbetreffende militair.

Ik zou derhalve willen pleiten voor een nóg grotere terughoudendheid bij het opleggen van de straf van plaatsing in de tuchtklasse en willen suggereren deze straf te reserveren voor de *ernstige eigenlijke* krijgstuhtelijke vergrijpen.

Gepleegde strafbare feiten, waarvoor naar de mening van de Commanderende Officier de straf van plaatsing in de tuchtklasse juist wordt geacht, waren slechts met die straf af te doen, nadat de verwijzingsofficier heeft beslist dat tot krijgstuhtelijke afdoening kan worden overgegaan. Daarbij ware tevens aan te bevelen, dat in deze gevallen de Commanderende Officier de Verwijzingsofficier volledig inlicht over zijn standpunt, met name over de wenselijkheid met betrekking tot het opleggen van de straf van plaatsing in de tuchtklasse. Hiermee zou worden bereikt dat de tuchtclassiestraf, door de Commanderende Officier opgelegd, voor een groot deel gereserveerd blijft voor de eigenlijke krijgstuhtelijke vergrijpen en dat, nog meer dan nu het geval is, een juiste — op de man en op het gepleegde feit passende — straf wordt opgelegd. Hoewel de vraag rijst of op het getal van de tien-duizenden soldaten en de daartegenoverstaande paar honderd militairen, die in de tuchtklasse verblijven (voor de Landmacht gemiddeld nog geen 60 per jaar), de in de wet vastgelegde straf van plaatsing in de tuchtklasse nog wel op zijn plaats is, geloof ik, dat de beantwoording van deze vraag niet onmiddellijk behoeft te worden gegeven.

Indien allen, die het goed menen met de krijgsmacht, indien alle commandanten, die geroepen worden tot het overwegen om gepleegde ernstige vergrijpen te bestraffen met de straf van plaatsing in de tuchtklasse, zich terdege beraden op het gepleegde feit, op de persoon van de verdachte, op alle daarvoor in aanmerking komende omstandigheden, dan ben ik er zeker van, dat het probleem van de tuchtklasse, zo dat al een probleem is, zich vanzelf zal oplossen.

Ik baseer deze mening ook op de praktijk van de laatste jaren met betrekking tot de straf van streng arrest. Het komt mij voor dat deze straf veel minder snel wordt opgelegd en wordt gereserveerd voor de meer ernstige gevallen van inbreuk op de krijgstuht. Dit is een verheugend verschijnsel en geeft aan dat in het algemeen de Nederlandse militaire commandant, die tot straf-

oplegging wordt geroepen, een goed tuchtrechter is.

In vergelijking met de ons omringende landen heeft de Nederlandse commandant grote strafbevoegdheden en een uitgebreide schaal van strafmogelijkheden. Dat hij van deze bevoegdheid en deze mogelijkheden zo evenwichtig en doorzicht gebruik maakt, siert hem niet alleen, maar komt ook de krijgsmacht ten goede.

Bij de tabellen 2 en 3 kunnen nog enkele kanttekeningen worden gemaakt.

Uit tabel 2 blijkt in de eerste plaats dat in 1963, naar verhouding, de straf van plaatsing in de tuchtklasse ongeveer tweemaal zoveel is opgelegd als in de jaren 1964 en 1965. Een oorzaak hiervan is moeilijk aan te geven.

Duidelijk blijkt ook, dat bij alle drie krijgsmacht-delen in het overgrote deel van de gevallen de straf is opgelegd terzake van een strafbaar feit en *niet* terzake van een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp.

In tabel 3 komt duidelijk tot uiting dat de met de tuchtklasse gestrafte militairen zich in hoofdzaak schuldig hebben gemaakt aan het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid (73 maal) en het misdrijf van ongeoorloofde afwezigheid (65 maal). Wanneer bovendien vaststaat dat vrijwel alle met de tuchtklasse gestraften in het bezit zijn van een vrij uitgebreide straflijst, zou men uit deze gegevens met enige voorzichtigheid kunnen concluderen, dat deze groep van onaangepaste militairen bestaat uit twee types. Het ene type gaat de moeilijkheden in de militaire dienst uit de weg (de ongeoorloofd afwezigen) en het andere type rebelleert ter plaatse (de ongehoorzamen).

Opvallend is ook nog, dat velen van deze 2 groepen na afloop van de tuchtklasse toch weer in botsing komen met de krijgstucht.

Ik moet hieruit slechts opmaken dat, zowel voor de commandanten, als voor de desbetreffende militairen, in dit soort gevallen de lijdensweg een lange is. Mogelijk komt nog eens de tijd dat, door nog betere selectiemethodes, de commandanten van deze gevallen worden ontlast. Dit zou de commandovoering vergemakkelijken, de geest bij het onderdeel ten goede komen en derhalve de krijgsmacht tot zegen zijn.

Een andere vraag die zich opdringt bij de bestudering van tabel 3 is, welke soort eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen zoal werden gepleegd

terzake waarvan de straf van plaatsing in de tuchtklasse werd opgelegd.

De kern van de diverse omschrijvingen van de strafreden komt op het volgende neer:

- onder invloed van alcohol zijn dienst als wekordonnans onvoldoende verricht;
- een paraatheidsappel gemist en drie uren onwettig afwezig geweest;
- ongeveer een half uur te laat opgestaan na gewekt te zijn door de kamerwacht en daarna eten van de nachtzuster gedeeltelijk opgegeten; (wat een romantiek is er te vinden in het lezen van een strafreden én in het leven van de soldaat!);
- op de schietbaan een meerdere toegevoegd: „U moet niet zo schreeuwen, want dat mag ik ook niet”;
- niet op de voorgeschreven wijze in uniform gekleed op de openbare weg gelopen;
- door overmatig gebruik van alcohol zich in een toestand gebracht, dat zijn gedrag en dienstijver te wensen overliet;
- in plaats van zich naar de Gevo-lessen te begeben naar de kleermaker gegaan;
- zich gemeld voor het terughalen van wasgoed; terwijl hij niets had ingeleverd;
- niet op het eerste werkappel verschenen en een half uur later op zijn kamer aangetroffen, voorgende dat hij was achtergebleven omdat hij die ochtend naar de tandarts moest.

Op deze wijze zou ik nog enkele bladzijden kunnen vullen. Doch uit de aangehaalde omschrijvingen van de strafreden valt duidelijk op te maken dat het géén opvallende, zeer ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht zijn, zeker geen feiten, waarop zonder meer de straf van plaatsing in de tuchtklasse past. In alle gevallen blijkt dan ook dat het een vergrijp betreft dat is gepleegd *na een lange reeks van andere*, soortgelijke vergrijpen. Het was, zo komt mij voor, de druppel die de emmer deed overlopen. Vandaar dat de naar verhouding zware straf in al deze gevallen door de strafoplegger ook nader gemotiveerd werd, bijvoorbeeld met de toevoeging:

Bij de bepaling van de straf is in aanmerking genomen dat betrokkene herhaalde malen door zijn compagniescommandant werd gewaarschuwd zijn militair gedrag en optreden te verbeteren en ondanks deze waarschuwing en krijgstuchtelijke correcties heeft gegeven van een onvoldoende aanpassing aan de militaire tucht.

Bij het door mij gehouden onderzoek naar de reeds meermalen genoemde 236 militairen, die werden gestraft met plaatsing in de tuchtklasse, is mij nog iets opgevallen, wat het vermelden waard is.

Met alle respect voor de gedegenheid waarmee de strafopleggers in het algemeen te werk zijn gegaan, blijkt dat in een aantal gevallen, hoewel het strafbare feiten betrof, geen instemming voor de krijgstuuchtelijke afdoening aan de Commanderende Generaal (Verwijzingsofficier) is gevraagd.

Dit maakt het temeer noodzakelijk om te blijven benadrukken dat het rapporteren van strafbare feiten — of deze nu wél of niet krijgstuuchtelijk worden afgedaan — aan de Commanderende Generaal (Verwijzingsofficier) een strikte plicht is, vastgelegd in de Wet (artikel 10 van de Regtspleging bij de land- en de luchtmacht). Pas het samenspel tussen Commanderende Officier en Commanderende Generaal geeft de enige waarborg voor een „goede justitie”.

Ook is het zinvol hier nog bijzondere aandacht te vragen voor de omschrijving van de strafreden. Uit de strafreden behoort duidelijk te blijken welk feit de betrokken militair wordt verweten. Enkele voorbeelden, alle betrekking hebbende op een opgelegde straf van plaatsing in de tucht-klassse mogen dit illustreren.

Voorbeeld 1

Ondanks bij herhaling op hem toegepaste corrigerende maatregelen, blijkt gegeven zich niet te willen schikken naar de eisen welke zowel militair als vaktechnisch tijdens zijn opleiding aan hem worden gesteld, door bij voortduring in botsing te blijven komen met zijn meerderen.

Deze strafreden geeft in geen enkel opzicht aan welk vergrijp of welke vergrijpen de militair heeft gepleegd. Het kan zijn dat hij bij voortduring (verschillende malen?) een dienstbevel niet heeft opgevolgd. Of hij kan een meerdere hebben beledigd. Hij kan zich ook niet hebben gehouden aan bepaalde Compagniesorders.

Ik mag in dit verband wijzen op het gestelde in punt 4 van het voorschrift Toepassing Militair Straf- en Tucht recht (VS 27-1), waar staat voorgeschreven: „de omschrijving van de strafreden moet zijn een duidelijke en bondige *feitelijke* weergave van de onkrijgstuuchtelijke gedraging. Er mogen derhalve geen vage uitdrukkingen in voorkomen . . .”.

Uit de strafreden moet derhalve zonneklaar blijken welk *feit* de man wordt verweten. Indien dit duidelijk en bondig geschiedt, valt ook onmiddellijk uit de strafreden op te maken of er sprake is van een strafbaar feit of een eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp.

Het zou in het bovenaangehaalde voorbeeld van een onduidelijke strafreden zelfs zó kunnen zijn, dat de zaak zodanig ernstig is, dat van krijgstuuchtelijke afdoening, zelfs met een straf als plaatsing in de tucht-klassse, geen sprake kan zijn en verwijzing naar de krijgsraad had moeten plaatsvinden.

Voorbeeld 2

Na bij herhaling blij te hebben gegeven ongevoelig te zijn voor waarschuwingen en normale tuchtmaatregelen, thans wederom getoond ernstig te kort te schieten in gevoel voor orde en tucht, door het aannemen van uitdagende houding ten opzichte van meerderen

Ook hier kan worden opgemerkt dat onvoldoende feitelijk wordt weergegeven wat als onkrijgstuuchtelijke gedraging wordt aangemerkt. In deze strafreden had moeten uitkomen waaruit die uitdagende houding heeft bestaan. Wat de aanhef van de strafreden betreft, deze moet worden beschouwd als een aanloop tot de vermelding van het bestrafte feit.

Het is mij opgevallen, dat vooral bij de straf van plaatsing in de tucht-klassse om de een of andere reden een dergelijke aanloop als noodzakelijk wordt beschouwd. Indien echter wordt uitgegaan van de gedachte, die ook in eerdergenoemd voorschrift wordt uitgedrukt, dat de strafreden slechts mag inhouden een feitelijke weergave van de onkrijgstuuchtelijke gedraging, is het beter deze aanloop achterwege te laten en onder de *straf* en de *strafreden* zoals het voorschrift ook aangeeft te vermelden: „bij de bepaling van de straf is in aanmerking genomen dat . . .”.

Door deze vermelding onder straf en strafreden, geeft de strafoplegger op de juiste wijze weer welke bijzondere omstandigheden hem hebben geleid tot het opleggen van de — naar verhouding — zware straf van plaatsing in de tucht-klassse.

Voorbeeld 3

Onder de strafreden staat vermeld:

bij de bepaling van de strafmaat is rekening gehouden met de omstandigheid dat betrokkene door zijn „vrijgevochten” wijze van optreden een aanzienlijke hoeveelheid extra werk verschaft.

Ik geloof dat om *deze* reden een militair nimmer mag worden gestraft met de tucht-klasssestraf. Hier is mijns inziens op ongelukkige wijze een vreemd element ter staving van de opgelegde straf ingebracht.

Voorbeeld 4

Onwillig en ongezeglijk rekruteert, wenst zich niet aan de normale regels van discipline bij de opleiding te onderwerpen. Dit demonstreert hij door het aannemen van een brutale, onverschillige houding tegenover zijn chefs, door de hem gegeven orders slechts op uiterst trage en onvoldoende wijze uit te voeren en door het veroorzaken van moeilijkheden gedurende de tijd waarin hij arrest moet ondergaan (weigert voeding tot zich te nemen, weigert te spreken). De vraag hem door de waarnemend regimentscommandant gesteld: „Ben je nu van plan medewerking te verlenen, ja of neen?” beantwoord met: „Daar kan ik geen garantie op geven.” Toen hij er op gewezen werd, dat alleen een antwoord in de vorm van „ja” of „neen” werd verlangd, slechts volstaan met een onverschillig schouderophalen.

Deze strafreden mag dan wat lengte betreft passend worden geacht bij de zware straf van plaatsing in de tuchtklasse, de inhoud is echter weinig

concreet en bevat veel algemeenheden. Wat de laatste passages betreft kan bovendien nog sterk worden betwijfeld of hier sprake is van een gepleegd krijgstuuchtelijk vergrijp.

De gegeven voorbeelden versterken mijn opvatting, dat zeker bij de straf van plaatsen in de tuchtklasse een strafreden behoort, die in alle opzichten aan duidelijkheid en feitelijkheid niets te wensen overlaat.

De straf van plaatsing in de tuchtklasse neemt, zo blijkt mijns inziens uit de voorgaande beschouwingen, een bijzondere plaats in het Nederlandse militaire tuchtrecht in. Het is een straf die betrekkelijk weinig wordt opgelegd. Het is een straf die bijzonder ingrijpend is en het is dan ook een straf, die pas werkelijk effect kan hebben indien de gestrafte lichamelijk en geestelijk in principe een voor de militaire dienst volledig geschikt militair is.

Nieuwe uitgave

Winston S. Churchill, door Randolph S. Churchill, dl 1, 608 blz., geïll. Uitg.: William Heinemann, Londen, 1966. Prijs: 63 sh.

Deze biografie, van een van de grootste staatslieden van deze eeuw, ontleent haar bijzondere waarde aan de omstandigheid, dat zij door de zoon is geschreven, die de vrije beschikking had over alle correspondentie en documenten van zijn vader. In zekere zin is hier dus sprake van een soort van autobiografie met alle voordelen van gegevens uit de eerste hand, hetgeen vooral bij dit eerste van de vijf te verschijnen delen van belang is. Iemands jeugd is immers het beste uit familiegegevens te reconstrueren en afbeeldingen in de vorm van portretten, hier in zo hoge mate aanwezig, vormen daarvan een essentieel deel.

Aan een autobiografie kunnen evenwel ook bezwaren kleven en een van de meest voorkomende is de mogelijkheid tot subjectiviteit. Randolph Churchills verklaringen echter — zo verzekert ons de uitgever — zijn onaanvechtbaar, aangezien hun authenticiteit ten volle is verzekerd. Men zal ze ook aan de feiten kunnen toetsen.

Het thans verschenen 1e deel van deze definitieve biografie van Winston Churchill loopt van zijn geboorte tot 1900. Men treft er een bijzondere verzameling in aan van gegevens uit zijn eerste levensjaren en zijn schoolopleiding, die uiteraard de typisch Engelse van die tijd was. Zijn eerste persoonlijke levensteken in de biografie is een door hem, op zijn zevende jaar, aan

zijn moeder geschreven brief. Zijn verdere correspondentie, vooral met haar, maar ook met anderen, geeft een duidelijk inzicht in zijn ontwikkeling als kind, jongen, kadet in Sandhurst en subaltern officier in India. Scherp komt hierin ook zijn karaktervorming tot uiting, die een stempel zou leggen op zijn gehele verdere leven en vooral ook op zijn latere persoonlijkheid.

Winstons jeugd was zeker niet vrij van zorgen. Herhaaldelijk leest men in zijn brieven hoe hij zich verwaarloosd voelt door zijn ouders, die zelf een druk societyleven hadden. Zijn vader stierf toen hij juist 21 jaar oud was. Hij was in het begin ook zeker niet de succesvolle jongeling, die men zou verwachten, al kan van hem niet worden gezegd, dat hij lui was, integendeel. Typerend is echter, dat pas zijn derde poging om op Sandhurst te worden toegelaten succes had.

Na een uitvoerige beschrijving van de Indische en Zuidafrikaanse tijd komt het laatste hoofdstuk. Hij maakte de Boerenoorlog mee als soldaat en als oorlogscorrespondent. Bekend is zijn spectaculaire ontsnapping uit krijgsgevangenschap. Het laatste hoofdstuk speelt tijdens de algemene verkiezingen in 1899, toen hij kandidaat was voor Oldham, waar hij eerder in een tussentijdse verkiezing het loodje had gelegd tegen een liberale kandidaat. Bij zijn terugkeer uit Zuid-Afrika was hij er met zoveel enthousiasme ontvangen, dat men het opnieuw met hem aandurfde. Ditmaal werd hij gekozen en vermoedelijk heeft die zege van een conservatieve kandidaat in Oldham veel bijgedragen tot de totale verkiezingszege van zijn par-

(Slot op blz. 575)

NBC-bescherming

Enkele aspecten van de troepenopleiding

door A. STEEMAN, Kapitein der Infanterie

De vraag of in een toekomstige oorlog door de partijen gebruik zal worden gemaakt van nucleaire middelen is niet eenvoudig met een ja of nee te beantwoorden. Een feit is dat het middel ondeugendelijk is voor het bereiken van een politiek doel, aangezien het gebruik ervan tot zelfvernietiging leidt. Dat er echter niet toch de een of andere leidende figuur zal besluiten over te gaan tot het gebruik van deze wapens kan niet tevoren worden gezien. De uitspraak van Mao Tse Toeng over de miljoenen Chinezen, die overblijven na vernietiging van miljoenen, spreekt in dit opzicht boekdelen. Ook een aan de verliezende hand zijnde partij in een conventionele oorlog kan uiteindelijk nog naar dit laatste middel grijpen. Enige zekerheid dat kernwapens *niet* zullen worden gebruikt, ontbreekt dan ook geheel.

Evenzo is het gesteld met de B- en C-strijdmiddelen. Dat bijvoorbeeld de Russen op dit gebied ijverig bezig zijn met onderzoekingen, is genoegzaam bekend. Ook hun uitrusting op dit gebied is zeer uitgebreid en de beoefening van deze aspecten wordt niet verwaarloosd, integendeel. De bepalingen in het „Gasprotocol” (protocol van Genève van 1925) zijn niet erg duidelijk en derhalve voor verschillende uitleg vatbaar. Een herziening van de bepalingen is dan ook geen overbodige luxe. Het beginsel van „nodeloos lijden” bijvoorbeeld, komt bij het gebruik van de moderne „incapacitating agents” in het gedrang. Sommige van deze middelen veroorzaken zelfs het tegendeel van lijden, hoewel hun uitwerking uiterst effectief kan worden genoemd.

Hoewel de meeste landen aan de Conventie zijn gebonden, gedogen het „Represailrecht” en het recht zich tegen deze middelen te beschermen de opleiding in het gebruik van deze middelen, zeker de opleiding in bescherming, maar naar mijn mening ook in het gebruik ervan.

De artikelenserie van de hand van dr. Bartlema in *De Militaire Spectator* 134(1965)(10)476; (11)527; (12)858 geeft een helder beeld van de huidige stand van zaken op het gebied van de B-oorlogvoering en beklemtoont het belang van een gedegen opleiding in de bescherming. Overi-

gens is het gebruik van B-middelen wél uitdrukkelijk verboden in het „Gasprotocol” en het mag derhalve alleen defensief worden beoefend.

De opleiding op NBC-gebied

Personeel met een NBC-hoofdtak

Dit personeel wordt opgeleid op de NBC-School en wordt gevonden:

1. op de secties NBC van LK, LK achtergebied en divisies (uit de vergroting van de zelfstandigheid van de brigades, de uitgebreide taak van de S2 van de brigade op inlichtingengebied, de uitbreiding van de NBC-werkzaamheden en de nodige specialistische kennis op dit gebied kan worden geconcludeerd, dat de brigade (en evenzo de LKA) dient te beschikken over een aparte sectie NBC, althans over een NBC-officier);
2. op de secties 2 van LKA, DA, brigade, bat/afd een onderofficier.

Personeel met een NBC-neventaak

Ook dit personeel wordt opgeleid aan de NBC-School. Deze „NBC-kernen” zijn ingedeeld bij cie/esk/bt en bestaan uit een officier, meestal de plaatsvervangend compagniescommandant, een beroepsofficier (CSM), en een dienstplichtig onderofficier.

Overigen

DE NBC-PLOEGEN

De opleiding van deze ploegen dient bij de onderdelen zelf te geschieden. In beginsel dient minimaal een ploeg per peloton te zijn opgeleid. Bij dié onderdelen waar veel in kleine groepen wordt opgetreden, verdient het echter aanbeveling al het personeel op het ploegenniveau te brengen, bijvoorbeeld bij Kon. Mar., AAT, verk.-eenheden enz.

DE ENKELE MAN

De *individuele bescherming* is de *basis* van de

OEFFENMIDDEL	DOEL	GEBRUIK	AANMAAK	AANVRAAG	OPMERKINGEN
N-oorlogvoering					
röntgensimulator + bijbehorende meters	het beoefenen van het meten van radio-activiteit in een bepaald gebied	meten door te oefenen personeel, simuleren door NBC-personeel	—	bij de sie's NBC van div., LK achtergebied en LK	hopelijk over enige tijd ook bij de brigades
kernwapensimulator	simuleren van een kernwapenexplosie	zie VR 2-1381	zie VR 2-1381	—	—
besmettingsmeters	aantonen van radioactiviteit	alleen zonder sonde te gebruiken	—	—	de sonde alleen te gebruiken door NBC-personeel
C-oorlogvoering					
CS-handgranaten	simuleren van een gasatmosfeer	alleen o.l.v. NBC-personeel	—	—	bij het gebruik van CS dienen bepaalde veiligheidsmaatregelen genomen te worden!
CS-acetonoplossing	nabootsen van gasaanvallen	verspuiten d.m.v. brandblusser of compressor	—	bij sie's NBC zie boven	idem
olie OX-8	simuleren van besmettingen t.b.v. ontsmettingsoefeningen	op metaal en hout, ontsmetten met het 12 liter-apparaat, borstels, lappen, schrobbers e.d.	het 12 l-apparaat vullen met: 10 l water, 150 cc lodaline toevoegen, al roerend 1000 cc talkpoeder bijvoegen	—	na gebruik toestel goed reinigen!
soda-oplossing	mogelijk maken van detectie van c-besmettingen	verspreiden op bodem, gras, struiken, muren e.d.	DUN: 10 g soda op 1 l water, mengen met 20 g celluloseplakmeel DIK: 10 g soda op 1 l water, verdikken met stijfsel	—	detectie moet plaats hebben vóór de vloeistof is verdampst!
detectiepapier	detectie van C-besmettingen (sodaoplossing, zie hiervoor), nl. van: - mosterdgas - V-stoffen - G-stoffen	aan stok of bajonet prikken, verder optreden als gasverkenningploeg	voor het aantonen van mosterdgas: 1 g fenoltaleine in 1 l spiritus, hieraan 1 l water toevoegen. Stencilpapier hierin drenken, drogen en op maat snijden	andere soorten worden verstrekt, aanvraag bij sie NBC	er treedt een RODE verkleuring op (zie hierboven)
oefengasverkenningssuitrusting	beoefenen van de gasverkenning	zie gebruiks-aanwijzing	—	automatische verstreking	de pomp uit de gasverk uitrusting mag worden gebruikt
12 l ontsmettings-toestel	ontsmetting op kleine schaal	zie gebruiks-aanwijzing	—	—	—
oefenbus huid-ontsmettingspoeder	persoonlijke ontsmetting	zie gebruiks-aanwijzing	bij vullen met technisch talkpoeder	zie vzg.instr ldG nr 1402 F dd 23/4/62	—
waarschuwings- en markeringsuitr.	markeren van een besmet gebied	—	—	automatische verstreking	—
gasalarmerings-apparaat	geven van NBC-alarm	zie VO 1LK	—	—	—
veldmasker	bescherming tegen NBC-strijdmiddelen	zie VS 5-750	—	—	—
trommel EH-gazieken	verlenen van EH	zie brief c-1LK nr G3/6425/A conf dd 20/9/61	—	—	—
diverse instructiefilms opgenomen in de vaste filmsets					

gehele NBC-bescherming. Aan deze opleiding dient dan ook alle zorg te worden besteed. De opleiding gebeurt bij de troep. Om deze zo aantrekkelijk en effectief mogelijk te maken, is het noodzakelijk over zoveel mogelijk hulpmiddelen te beschikken die de opleiding en de oefeningen een zo reëel mogelijk beeld geven. Alle moeite wordt gedaan oefenmiddelen te vinden die aan deze eisen voldoen. Een overzicht van de momenteel beschikbare middelen (oefenmiddelen zowel als organieke uitrusting) geeft de tabel op nevenstaande pagina.

Bij de opleiding van de enkele man hebben de onderofficieren in de secties 2 van bat/afd en

de leden van de NBC-kernen een zeer belangrijke taak.

Regelmatig dient de man te worden getest op zijn kennis, onder andere aan de hand van IK 2-20. Om de geoefendheid van de onderdelen op peil te houden, heeft C-1LK in zijn oefenaanwijzingen voorgeschreven dat: „... in elke oefening met troepen zo mogelijk NBC-aspecten dienen te worden gebracht en dat tenminste éénmaal per jaar door een cie/bt/esk een „NBC-zware” oefening dient te worden gehouden.”

De geoefendheid van de NBC-secties, kernen en ploegen kan door middel van oefeningen/opdrachten door het hogere echelon worden gecontroleerd en op peil gehouden.

Nieuwe uitgave

(Slot van blz. 572)

tij (in Engeland koos men toen niet overal op dezelfde dag).

Dan komt nog zijn Amerikaanse reis, waar hij lezingen hield over zijn oorlogservaringen in Zuid-Afrika; tegen gemiddeld £ 50 per lezing, zoals hij zijn moeder schreef. Op 2 februari 1900, de dag van de begrafenis van Koningin Victoria, ging hij van New York sloop naar Engeland en daarmee eindigt het eerste deel.

De volgende zullen gaan over de perioden 1901—1914, 1915—1922, 1923—1939 en 1940—1965. Het zijn vooral de laatste delen, die voor onze generatie interessant zullen zijn, aangezien wij daarin de nodige „inside information” kunnen verwachten van de tijd, die wij zelf meemaakten en die niet eerder zal zijn gepubliceerd. Ook omdat juist in die perioden de grote kwaliteiten van de oorlogsleider Winston Churchill tot uiting zijn gekomen. Met buitengewoon veel spanning zien wij de volgende delen tegemoet.

Interessant zijn nog de volgende gegevens over de totstandkoming van deze biografie. Het materiaal bestaat o.a. uit meer dan 300.000 brieven, waarvan 300 die Churchill tussen zijn 7e en 18e jaar aan zijn ouders heeft geschreven. Daarna (tot zijn 25e jaar) geven zijn brieven aan zijn moeder een bijna nauwkeurige beschrijving van zijn wederwaardigheden. Al dit, en ander, materiaal neemt de gehele bovenverdieping van Randolph Churchills huis in East Bergholt (Suffolk) in beslag en onder diens leiding werken vier assistenten, 1 archivaris en 2 secretaresses.

Het bij het 1e deel gevoegde laatste aanhangsel, de Churchillstamboom, toont aan hoe Churchill door zijn familiebanden met Marlborough en Jerome, verbonden is aan veel belangrijke personaliteiten van deze eeuw: onder meer een kandidaat voor het Amerikaanse presidentschap (zijn moeder was een Amerikaanse), drie ministers, artiesten en schrijvers.

v.H.

Aanwijzingen voor medewerkers

Wij verzoeken u om uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van tenminste 3 cm, met dubbele spatie en voorzien van uw naam, adres en evt. gironummer. Bijdragen voor de rubriek „Meningen van anderen” echter in duplo in te zenden.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze tussen die tekst moeten worden opgenomen.

Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oostindische inkt en op teken- of calqueerpapier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden

getekend, dat zij na verkleining duidelijk leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog tenminste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste 15 cm breedte.

TOEVOEGING VAN SCHETSEN EN AFBEELDINGEN, RESPECTIEVELIJK FOTO'S, VERHOOGT DE AANTREKKELIJKHEID VAN UW ARTIKELEN TEN ZEERSTE VOORAL INDIEN ZIJ ORIGINEEL ZIJN.

Helikopters in de landstrijdkrachten

door J. DROST, *Majoor van de Generale Staf*

Het falen van de Vietkong-tactiek, het leggen van hinderlagen, weet McNamara aan de resultaten met de 1700 Amerikaanse gevechtshelikopters, waarover men in Vietnam beschikt.

Dit krantebericht is een van de vele berichten, die ons via de nieuwsdiensten van pers, radio en televisie vrijwel dag aan dag over de oorlog in Vietnam bereiken. De foto's en televisiebeelden tonen steeds weer de inzet van helikopters in de gevechten, die daar plaatsvinden. De helikopter is één van de middelen in de oorlogvoering geworden, die daaruit niet meer is weg te denken. In de militaire literatuur worden in de laatste tijd vele beschouwingen aan dit luchtvervoermiddel gewijd en ook in deze kolommen is het niet de eerste keer, dat over dit onderwerp wordt geschreven. Reeds in 1953 wees de toenmalige Kapitein-Vlieger-waarnemer G. Treffers op de noodzaak van indeling van helikopters in een modern uitgeruste krijgsmacht (*Mil. Spect.* 122 (1953)(3)153).

Bijna 10 jaar later gaf de toenmalige Kapitein van de Artillerie A. M. van der Vliet in het artikel „Heeft ons leger helikopters nodig?“, dat zeker het (her)lezen waard is, zijn persoonlijke visie over de behoefte aan helikopters voor de Koninklijke Landmacht (*Mil. Spect.* 130(1961)(5)181). Naar zijn mening zou een divisie moeten beschikken over minimaal 10 helikopters van middelbare klasse en het legerkorps over 20 toestellen van zware klasse. Toen dit artikel werd geschreven, beschikte de Koninklijke Landmacht slechts over een beperkt aantal lichte helikopters type Hiller (4 per divisiesquadron). De visie van de schrijver mocht dan ook op zijn minst vooruitstrevend worden genoemd!

Het is naar mijn mening de moeite waard de ontwikkeling van de toepassing van de helikopter bij de landstrijdkrachten na te gaan.

De voorgeschiedenis

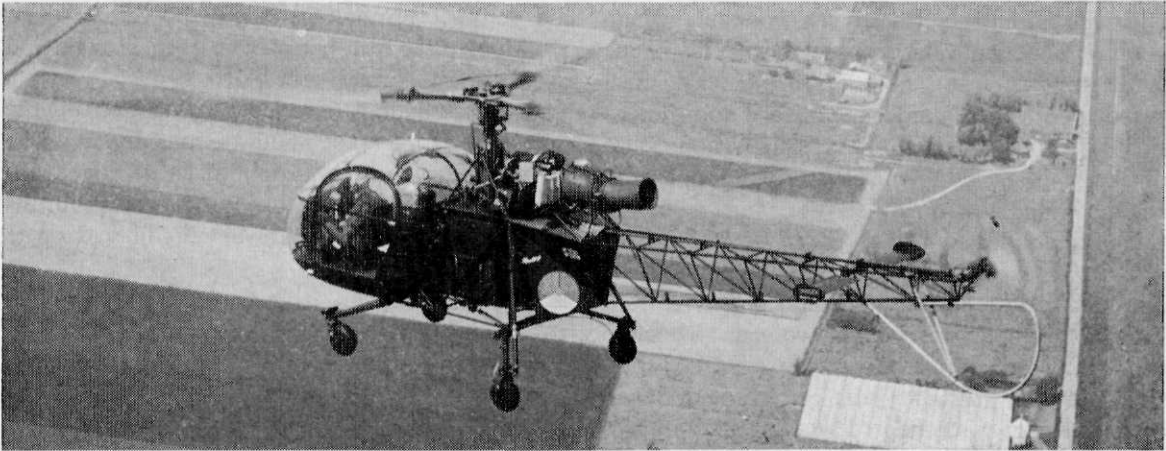
In de periode tussen de beide wereldoorlogen verwierven de luchtmachten in vele landen hun zelfstandigheid. Hierbij ontstond de neiging om alles wat vloog in te delen bij dit nieuwe

krijgsmachtdeel, waardoor de landstrijdkrachten voor hun behoefte aan vliegtuigen, bijvoorbeeld voor de verkenning en luchtwaarneming, afhankelijk werden van de luchtmachten.

Aanvankelijk werd door afzonderlijke eenheden van de luchtmachten in deze landmachtbehoefte voorzien, doch vroeger of later werden „legervluchtvaartdiensten“ opgericht, waarin de voor specifieke landmachttaken bestemde vliegtuigen werden ingedeeld.

Zo ontstonden in de Verenigde Staten in 1942 de Army Aviation, in Frankrijk in 1943 de Aviation Légère d'Observation d'Artillerie, later omgedoopt tot Aviation Légère de l'Armée de Terre (ALAT), in ons land in 1950 de Lichte Vliegtuigen, in West-Duitsland in 1956 de Heeresvlieger en in Engeland in 1957 het Army Air Corps.

De middelen, waarmee deze legerluchtvaartdiensten in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog werden uitgerust, waren lichte vliegtuigen van het type Auster of Piper. Helikopters werden, gezien de technische ontwikkelingen, eerst later in de organisaties opgenomen. Weliswaar vlogen in de Verenigde Staten en in Duitsland in 1937 al helikopters, doch van een verdere ontwikkeling tijdens de Tweede Wereldoorlog was nauwelijks sprake. Daarvoor waren de technische onvolkomenheden nog te groot en ook vroegen, zeker in Duitsland, andere projecten meer aandacht. De Amerikaanse troepen kwamen in 1941 in Birma tot de inzet van een helikopter voor de afvoer van drie gewonden en een neergeschoten Amerikaanse piloot. Het was ook in deze geneeskundige-afvoertaak, dat de helikopter bij de Franse troepen in Indo-China toepassing vond. De reden voor de toepassing was de meest kenmerkende eigenschap van de helikopter: het vermogen een lading te vervoeren, zonder afhankelijk te zijn van land- of waterwegen en voorbereide start- en landingsplaatsen. De geringe horizontale snelheid, de beperkte actieradius, het kleine laadver-

Alouette II, lichte helikopter voor waarneming en verkenning, in gebruik bij de Franse, Engelse en Westduitse landstrijdkrachten

mogen en de omvang van het onderhoud vormen echter nog een beletsel voor verder toepassing.

Voorlopig bleef het gebruik beperkt tot:

- personenvervoer voor commandanten, staf-officieren, enz.;
- liaisontaken;
- verkenningen en waarneming;
- vuurleiding t.b.v. de artillerie;
- verbindingstaken, zoals leggen van telefoonlijnen en ordonnans- en koeriersdiensten;
- logistieke vervoeren, zoals het opvoeren van kleine hoeveelheden materieel en de afvoer van gewonden;
- op beperkte schaal voor het vervoer van kleine gevechtselementen, zoals patrouilles.

Zowel in Korea als in Algerije werden deze taken in steeds groeiende omvang door helikopters uitgevoerd.

Gebaseerd op de opgedane ervaringen werden de organisaties aangepast en er werd een grotere plaats ingeruimd voor de helikopters.

In de Verenigde Staten beschikte de infanteriedivisie in 1950 over 19 lichte vliegtuigen, een aantal, dat later werd opgevoerd tot 26. De enkele jaren geleden opgerichte Pentomicdivisie kon al over 49 toestellen, waarvan ongeveer de helft helikopters, beschikken.

Helikopters en beweeglijkheid

Reeds gedurende de Koreaanse oorlog werden de eerste mogelijkheden onderkend van de toepassing van helikopters voor het vervoer van gevechtseenheden, zowel boven eigen als boven vij-

andelijk gebied. Verdere ontwikkeling van deze mogelijkheden zien wij bij het optreden van de Britse troepen in Malakka en op Borneo en bij de bestrijding van de Algerijnse rebellen door de Franse troepen.

Zowel de Engelsen als de Fransen maken met succes gebruik van de helikopter voor het vervoer van kleine gevechtseenheden. Met helikopters blijkt een snel en verrassend optreden in het vaak zeer moeilijke terrein mogelijk.

Tevens wordt tijdens de gevechten, waarbij van helikopters gebruik wordt gemaakt, de behoefte onderkend aan beveiliging van de transporthelikopters en het is in Algerije, dat voor het eerst bewapende helikopters worden ingezet.

Al deze ontwikkelingen worden begunstigd door de technische vooruitgang bij de constructie van de helikopters, o.a. door de vervanging van de zuigermotor door de turbinemotor. Belangrijke verbeteringen zijn:

- de verhoging van de horizontale snelheid tot meer dan 200 km/h;
- de vergroting van de laadcapaciteit tot ruim 10 t;
- de opvoering van de actie-radius tot 600 km.

Het is vooral in de Verenigde Staten, dat het probleem van de indeling van helikopters rigoreus wordt aangepakt. Het tempo van de ontwikkelingen wordt steeds hoger. De motorisatie en mechanisatie zijn nauwelijks voltooid, of de mogelijkheden tot het verhogen van de beweeglijkheid van de landstrijdkrachten door het op grote schaal indelen van helikopters worden gezien. Na een experimentele periode wordt onder leiding van Generaal H. H. Howze door de Air Mo-

bility Requirements Board een voorstel gedaan voor de indeling van helikopters en vliegtuigen in de Amerikaanse landstrijdkrachten. Een deel van de voorstellen wordt gerealiseerd door de oprichting van de 11th Air Assault Division. Deze divisie is in de loop van 1965 onder de naam 1st Cavalry Division naar Vietnam gezonden, waar zij onder oorlogsomstandigheden wordt getest. Gebaseerd op de aanbevelingen van de Air Mobility Requirements Board is deze zg. Air Mobile division opgebouwd volgens hetzelfde systeem als de overige Amerikaanse ROAD-divisies, met dien verstande, dat een groot deel van de voertuigen, waaronder de tanks en de andere pantservoertuigen, is vervangen door helikopters, waarvan er 428 in de divisie voorkomen.

Behalve de formatie van een airmobiledivisie zijn ook het aantal helikopters in de Army Aviation-eenheden van het leger, het legerkorps en de divisie opgevoerd. Elke divisie beschikt nu over een luchtvervoercapaciteit, voldoende voor het uitvoeren van een helikopterlandingsactie of een helikoptertransport met een eenheid ter sterkte van een compagnie; het legerkorps en het leger over een dergelijke capaciteit voor acties met respectievelijk één en drie bataljons.

De overwegingen, die in de V.S. tot de organieke indeling van zulke grote aantallen helikopters in de landstrijdkrachten hebben geleid, zijn de twee problemen, die de militaire deskundigen over de gehele wereld sinds lange tijd hebben bezighouden: het opvoeren van de vuurkracht en de beweeglijkheid. Het succes op het gevechtveld was en is nog steeds in hoofdzaak het resultaat van een doeltreffende combinatie van *vuur* en *beweging*, de elementaire „draggers” van alle gevechten.

Het element *vuur* (liever nog de vuuruitwerking) is sedert de Tweede Wereldoorlog ingrijpend gewijzigd, niet alleen door de invoering van het kernwapen, maar ook door de verhoogde uitwerking van de conventionele vuursteunmiddelen. Het element *vuur* is een overheersende rol gaan spelen.

Ten einde nu een doeltreffend samenspel tussen de beide elementen mogelijk te maken, is en wordt steeds weer gezocht naar een verbetering van de beweeglijkheid (i.c. het vermogen om te bewegen). In dit streven passen de motorisatie en de mechanisatie.

Maar ondanks de verbeteringen, die tot de verhoging van de beweeglijkheid moeten leiden, is de gebondenheid aan het terrein, wel de „tiran-

nie van het terrein” genoemd, blijven bestaan. De kloof tussen de beide elementen is verkleind doch niet overbrugd!

In de Verenigde Staten leeft nu de overtuiging, dat de helikopter het middel is om de *beweging* te verlossen van deze „tiran-” en de nog steeds bestaande discrepantie tussen de grote vuuruitwerking en de beschikbare beweeglijkheid op te heffen.

Huidige situatie

Daar de Koninklijke Landmacht en de landstrijdkrachten van de lidstaten aan de NAVO-strijdkrachten eenheden van legerkorpsgrootte bijdragen, zal ik mij bij de beschouwing over de huidige situatie in hoofdzaak beperken tot de indeling van helikopters op legerkorpsniveau en lager.

Verenigde Staten

De Verenigde Staten nemen voor wat betreft de indeling van helikopters een leidende positie in de wereld in. Elke ROAD-divisie, of het nu een infanterie-, een pantserinfanterie-, een pantser- of een luchtlandingsdivisie is, beschikt over dezelfde Army-Aviationeenheden, nl.:

- a. een Army Aviation Battalion, bestaande uit:
 - Air Mobile Company, uitgerust met 24 helikopters UH 1 D (UH = Utility Helicopter), die voor verscheidene taken kunnen worden ingezet. De transportcapaciteit is voldoende voor het vervoer van een infanteriecompagnie met uitrusting;
 - General Support Company, uitgerust met lichte vliegtuigen en drones voor de doelopsporing en met 16 helikopters voor algemeen gebruik;
- b. een Air Cavalry Troop. Dit is in feite een verkenningsskadron, uitgerust met 26 helikopters.

Bovendien zijn in iedere brigadestaf 6 lichte helikopters ingedeeld om in de onmiddellijke behoeften van de brigade te voorzien. Ten slotte beschikt de divisieartillerie over 10 helikopters LOH (Light Observation Helicopter), waarbij in de bemanning een luchtwaarnemer is ingedeeld. In totaal beschikt de divisie over 101 toestellen, waarvan er 93 van een bewapening (mitrailleurs en raketten) kunnen worden voorzien. In het legerkorps treffen wij bij de legerkorpstroepen de volgende Army Aviationeenheden aan:

- een Tactical Aviation Battalion, waarin o.a. een Aerial Survey Company is ingedeeld. Het bataljon heeft 32 lichte vliegtuigen, waarvan een

Alouette III, een lichte helikopter, in gebruik bij de Koninklijke Landmacht en de Franse landstrijdkrachten

deel uitgerust met foto-, infrarood- en radarapparatuur, en 18 helikopters in de organisatie; — een Air Mobile Battalion, bestaande uit twee transportcompagnieën à 25 lichte transporthelikopters en 1 transportcompagnie uitgerust met diverse typen helikopters;

— een Air Cavalry Troop, uitgerust met 48 helikopters, die is ingedeeld in het legerkorps Armored Cavalry Regiment;

— een Aviation Battery van de legerkorpsartillerie, uitgerust met o.m. 9 lichte vliegtuigen t.b.v. de doelopsparing.

In totaal zijn op legerkorpsniveau 166 toestellen ingedeeld.

Frankrijk

Hier beschikken zowel de troepen van de territoriale verdediging (Force de la Défense Opérationnelle du Territoire (DOT)), als die, bestemd voor de inzet buiten Frankrijk (Force de Manoeuvre), over eenheden van de Aviation Légère de l'Armée de Terre.

De divisies van de Force de Manoeuvre hebben een Groupe d'Aviation Légère Divisionnaire (GALDIV) in hun organisatie, die momenteel is uitgerust met een tiental lichte vliegtuigen, die echter binnenkort door helikopters zullen worden vervangen. Het aantal helikopters wordt dan gebracht op 40, nl.:

- 20 lichte helikopters, Alouette II;
- 10 bewapende helikopters, Alouette III, bewapend met SS 11, die een taak in de pantserbestrijding hebben;
- 10 transporthelikopters met een capaciteit van 12 man op 1500 kg vracht „intern” gela-

den, of eventueel 2500 kg „extern” opgehangen.

In het legerkorps wordt in de naaste toekomst eveneens een groep lichte vliegtuigen opgenomen, die dient ter versterking van de GALDIV's in het bijzonder v.w.b. de transportcapaciteit.

West-Duitsland

De Westduitse legerleiding heeft in 1964 de Heeresflieger, die voordien tot de Führungstruppe behoorden, ingedeeld bij de Kampftruppen. Hiermede volgt zij de Amerikaanse opvatting, dat deze eenheden deel uitmaken van het manoeuvre-element en een gevechtstaak hebben. De indeling van de Heeresfliegereenheden in de Bundeswehr is als volgt. In de organisatie van de divisie is een Heeresfliegerbataillon D opgenomen, dat bestaat uit:

- Stab- und Versorgungs-Staffel;
- Beobachtungs- und Verbindungs-Staffel, uitgerust met 15 lichte helikopters Alouette II, waarvan er 3 zijn bewapend met SS 11;
- Transport-Staffel, uitgerust met 12 lichte transporthelikopters (hiervoor is de Bell UH 1 D besteld);

Het in het legerkorps ingedeelde Heeresfliegerbataillon K is als volgt samengesteld:

- Stab- und Versorgungs-Staffel;
- Beobachtungs- und Verbindungs-Staffel, uitgerust met 8 lichte vliegtuigen Dornier 27 en 25 helikopters Alouette II;
- twee Transport-Staffeln, ieder uitgerust met 21 transporthelikopters, type CH 21 („Vliegende banaan”) of Sikorsky CH 34 (CH = Cargo Helicopter);

Deze Heeresfliegereenheden zijn belast met de al eerder opgesomde taken voor helikopters op divisie- en legerkorpsniveau.

Bell UH-1B „Iroquois”, een lichte transporthelikopter in gebruik bij de Amerikaanse landstrijdkrachten, o.a. als bewapende helikopter

Sikorsky CH-34, een lichte transporthelikopter, in gebruik bij de Amerikaanse en Westduitse landstrijdkrachten (laadvermogen 2 1/18 man)

Westland Belvedere, een middelbare transporthelikopter, in gebruik bij de Engelse Marine (laadvermogen 2,7 t/19 man)

Engeland

Zoals ook in andere zaken wel het geval is, heeft Engeland bij de indeling van helikopters een eigen weg gevolgd.

Ten gevolge van de overeenkomst, gesloten tussen het War Office en het Air Ministry, zijn in de Engelse landstrijdkrachten alleen lichte helikopters ingedeeld. Zwaardere toestellen, zoals de transporthelikopters, worden aangetroffen bij de Royal Air Force en de Royal Navy. De met lichte toestellen uitgeruste eenheden van het Army Air Corps zijn ingedeeld bij:

— de eenheden van de infanterie, cavalerie, artillerie, genie en verbindingdienst, waarin Airplatoons/troops zijn opgenomen, die zijn uitgerust met 3 lichte helikopters, m.u.v. de Airtroop van het verkenningsregiment, die over 6 toestellen beschikt;

— de brigade, die beschikt over een flight, uitgerust met 3 lichte vliegtuigen, (Auster) en 3 helikopters (Alouette II c.q. Bell);

— de divisie, waarin behalve een flight van dezelfde samenstelling, een Squadron HQ voor de coördinatie van de inzet van alle flights binnen de divisie, wordt aangetroffen;

— het legerkorps, waarbij een Wing HQ is in-

gedeeld, eveneens met een coördinerende taak. In deze organisaties is dus geen transportcapaciteit opgenomen.

Als bijzonderheid vermeld ik hier de bij de Royal Navy behorende, en daarom in feite buiten het bestek van deze beschouwing vallende, „Commando Ships”. Dit zijn „Taskforces”, die zijn samengesteld uit een helikoptermoederschip, een helikoptertransporteenheid en een Commando van de Royal Marines, waarbij een batterij artillerie is ingedeeld.

Rusland

Het is bekend, dat de Russische landstrijdkrachten over helikopters van alle typen beschikken. Deze helikopters zijn echter hoofdzakelijk ingedeeld in de Luchtlandingstroepen, die niet tot de landstrijdkrachten behoren.

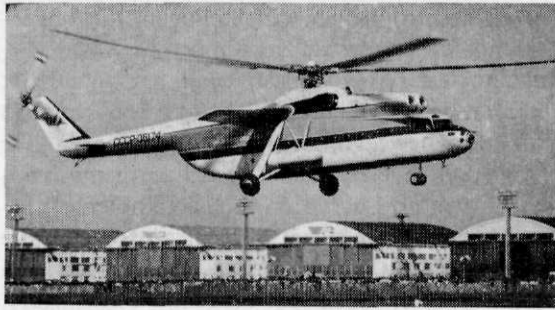
Op divisie- en leger- (ons legerkorps-) niveau zijn lichte vliegtuigeenheden ingedeeld, waarin slechts beperkte aantallen lichte helikopters zijn opgenomen voor de uitvoering van de bekende taken, zoals verkenning, waarneming, liaison, verbinding, gewondenvervoer enz.

De divisie Lichte-Vliegtuigeenheid (peloton?) beschikt over 5 lichte helikopters van het type Mi 1 (Hare) en de legereenheid over 15 lichte helikopters van hetzelfde type, alsmede enkele lichte vliegtuigen.

Voor de uitvoering van helikopterlandingsacties kunnen helikoptereenheden van de Luchtlandingstroepen ter beschikking van een Front (ons legerniveau) en een Leger (ons legerkorpsniveau) worden gesteld.

Nederland

Ten slotte de indeling van helikopters in de Lichte-Vliegtuigeenheden van de Koninklijke Landmacht.

De civiele versie van een Russische transporthelikopter, waarmee 120 personen kunnen worden vervoerd (militaire versie: Mi-6 „Hook”)

Boeing Vertol CH-47 „Chinook”, een middelbare transporthelikopter, in gebruik bij de Amerikaanse landstrijdkrachten, o.a. in Vietnam (laadvermogen 4 t/33 man)

In de organisatie van de parate divisies van het 1e Legerkorps is een Squadron Lichte Vliegtuigen opgenomen, dat bestaat uit:

- Commandogroep;
- Liaisongroep voor de liaison tussen het squadron en de divisiestaf;
- Luchtwarnemersvlucht met o.a. 15 officieren-luchtwarnemer;
- drie Vliegtuigvluchten, ieder uitgerust met 5 lichte vliegtuigen (Piper) en 4 lichte helikopters (Alouette III);
- Verzorgingsvlucht.

Het 1e Legerkorps beschikt over een Groep Lichte Vliegtuigen, die als volgt is samengesteld:

- a. Staf Groep Lichte Vliegtuigen, belast met de coördinatie van de inzet van de lichte vliegtuigen in het legerkorps en met het 3e-echelonsonderhoud;
- b. Squadron Lichte Vliegtuigen, dat op dezelfde wijze is georganiseerd als de divisiesquadrons, met dien verstande, dat het legerkorpssquadron over vier Vliegtuigvluchten beschikt, nl.:
 - twee Vliegtuigvluchten van gelijke samenstelling als de vluchten in het divisiesquadron;
 - één Vliegtuigvlucht, uitgerust met 12 lichte vliegtuigen (5 Pipers en 7 Beavers);
 - één Vliegtuigvlucht, uitgerust met 9 lichte vliegtuigen (Piper);
- c. Onderhouds- en Materieelsquadron, t.b.v. de bevoorrading en het 3e-echelonsonderhoud.

Deze eenheden moeten op hun niveau voorzien in de middelen voor:

- commandovoering;
- luchtverkenning, zowel visueel, fotografisch als radiologisch;
- waarneming en vuurleiding;
- transport van personeel en materieel;
- afvoer van gewonden.

Een Russische „Vliegende kraan” met een hefvermogen van 15 t (militaire versie: Mi-10 „Harke”)

Ook in de Lichte-Vliegtuigeenheden van de Koninklijke Landmacht treffen wij dus geen transportcapaciteit voor het vervoer van gevechtseenheden aan. Hoewel de Alouette III wel bij oefeningen voor het vervoer van troepen wordt gebruikt, is dit toestel niet geschikt voor inzet in helikopterlandingsacties, daar de laadcapaciteit onvoldoende is voor het vervoer van de zwaardere wapens en uitrustingsstukken. Wel is de inzet voor het vervoer van bv. een lange-afstandspatrouille mogelijk.

Vergelijking

Een vergelijking van de behandelde organisaties geeft het volgende beeld.

1. De helikopter heeft grotendeels de plaats van het lichte vliegtuig ingenomen. Dit is een gevolg van de gunstige eigenschappen van de helikopter, zoals: de geringe behoefte aan start- en landingsfaciliteiten en het vermogen in de lucht „stil te staan”.

In de Lichte-Vliegtuigeenheden van de Koninklijke Landmacht ware bij de vervanging van de ingedeelde Pipers en Beavers deze tendens te volgen.

2. De landstrijdkrachten van de Verenigde Staten, Frankrijk en West-Duitsland beschikken in

de organisaties van divisie en legerkorps over een transportcapaciteit voor de inzet van gevechtseenheden in helikopterlandingsacties en helikoptertransporten. De Engelse en Russische landstrijdkrachten hebben de middelen voor de uitvoering van dergelijke acties niet in de divisie en legerkorpsorganisatie opgenomen, maar de indeling ervan is mogelijk. In de Koninklijke Landmacht is geen helikoptertransportcapaciteit beschikbaar. De vraag dringt zich nu op: moet het 1e Legerkorps over een dergelijke transportcapaciteit beschikken?

De beantwoording van deze vraag vereist een meer uitgebreide beschouwing dan in het kader van dit artikel past, maar ik wil een aantal tactische aspecten aanroeren, die bij de bestudering van dit probleem een rol spelen. Ik ga hierbij uit van de opdracht van het 1e Legerkorps tot het uitvoeren van een defensieve operatie in het toegewezen vak.

Het is zonder meer duidelijk dat in moderne oorlogvoering de eenheden van het legerkorps ook voor de uitvoering van de defensieve operatie, die niets anders is dan een complex van gevechten — zowel verdedigende, vertragende als aanvallende — en tactische verplaatsingen, over een hoge graad van beweeglijkheid moeten beschikken. Alleen dán is een doeltreffende combinatie van de elementen vuur en beweging mogelijk en kunnen de verplaatsingen vlot worden uitgevoerd.

De vraag kan dus ook als volgt worden gesteld: is de beweeglijkheid van de eenheden van het legerkorps met de huidige middelen voldoende voor een succesvolle uitvoering van de opdracht?

Nu is beweeglijkheid gerelateerd aan het terrein en het is dus nodig het operatiegebied van het 1e Legerkorps in beschouwing te nemen. Het vak, waarin het legerkorps moet optreden is, gezien de aanvaarde normen, groot te noemen. Het bestaat uit een grotendeels vlak, voor vele grote en kleine waterlopen doorsneden, terrein, met enkele grote plaatsen en vele dorpen. Het wegennet is uitgebreid, doch bevat enkele kritieke punten in de bruggen over de grote rivieren. Hoewel grotendeels begaanbaar voor alle voertuigen komen er, vooral bij nat weer, moeilijk of zelfs onbegaanbare gedeelten in voor.

De bewegingsmogelijkheden op de grond zullen echter worden beperkt ten gevolge van aangerichte verwoestingen, radioactief besmette gebie-

den en de stroom van vluchtelingen, die onvermijdelijk de wegen zal verstoppem.

En dan, last but not least, heeft het vijandelijk optreden een belangrijke invloed op vereiste graad van beweeglijkheid van de eenheden. De te verwachten inzet van beweeglijke gemechaniseerde, gemotoriseerde en met helikopters uitgeruste troepen, eist in het gevecht een reactie, die alleen mogelijk is met troepen, die over een ten minste gelijke, doch zo mogelijk een hogere, graad van beweeglijkheid beschikken. Zeker in situaties, waarbij ten gevolge van het optreden van de tegenstander de eigen plannen worden doorkruist, is voor een snel aanpassen aan de situatie een grote beweeglijkheid noodzakelijk. Naar mijn mening is het, gezien de omvang en de geaardheid van het operatiegebied en het te verwachten beweeglijke optreden van de tegenstander, noodzakelijk dat de beweeglijkheid van de eenheden van het legerkorps zo hoog mogelijk kan worden opgevoerd om onder alle omstandigheden in een eventuele oorlog — nucleair of niet nucleair — succesvol te kunnen optreden. De indeling van lichte en middelbare transporthelikopters in voldoende aantallen om met een infanteriebataljon een helikopterlandingsactie of een helikoptertransport uit te voeren, biedt deze mogelijkheid. De legerkorpscommandant of de divisiecommandant, die de beschikking over deze middelen krijgt, is dan in staat om, wanneer de omstandigheden een optreden over de grond onmogelijk of te tijdrovend maken, met een krachtige eenheid snel en verrassend in te grijpen. De lichte helikopters kunnen, voorzien van een bewapening met raketten of mitrailleurs, tevens voor vuursteuntaken worden ingezet en de middelbare voor het uitvoeren van logistieke vervoeren.

De realisatie van een kostbare investering als de invoering van helikopters is afhankelijk van diverse factoren, zoals:

- de beschikbare geldmiddelen;
- de prioriteit t.o.v. andere aanschaffingen, bv. de eveneens zeer kostbare vervanging van de Centuriontanks;
- de personele en logistieke aspecten, die de invoering van een nieuw uitrustingsstuk meebrengt.

Mogelijk zullen deze factoren de invoering van helikopters vertragen, maar in de toekomst zal ook de Koninklijke Landmacht voor de verhoging van de beweeglijkheid hiertoe moeten overgaan.

De „All arms tactics course”

aan de Engelse Infanterieschool te Warminster

door A. HAGENAARS, *Majoor der Infanterie*

Algemeen

a. Het *doel* van de All arms tactics course is, de cursisten te scholen in de tactiek van het optreden van een „Infantry battle group”. Onder een „Infantry battle group” verstaat men in het algemeen een (pa)infbat, versterkt met een esk tanks, een bt art en zo nodig met verkeenheden, genie en luchtsteun.

b. De *deelnemers* waren officieren van 22 verschillende nationaliteiten, voornamelijk uit West-Europa en de Commonwealth-landen. Hierbij bevonden zich infanteristen, cavaleristen en artilleristen. Hun rangen varieerden van luitenant t/m luitenant-kolonel.

c. De *instructeurs* bekleedden de rang van majoor en behoorden, met uitzondering van enkele gastinstructeurs, tot de „All arms wing” van de Engelse Infanterieschool. Hierbij zijn behalve 2 inf officieren ook ingedeeld 2 cavalerieofficieren, 2 artilleristen, 1 genist en 1 officier verbindingdienst.

De presentatie van de verschillende onderwerpen geschiedde door deze officieren als een *team*, zodat bij iedere gevechtsvorm de taken van de verschillende wapens, die deel uitmaakten van de battlegroup, door een officier van het desbetreffende wapen werden behandeld.

De instructie stond op een hoog peil hetgeen m.i. het gevolg was van de volgende factoren.

1. De aanwezigheid van een instructeur van verschillende wapens en dienstvakken op de infschool, allen met grote vakkennis.

2. De Engelse Infschool heeft de beschikking over een painfbat (demonstratiebataljon) en een esk tks. Hiervoor worden bij toerbeurt painfbats en tkesks aangewezen voor een periode van 1 jaar. Deze demonstratie-eenheden zijn in de omgeving van de infschool gelegerd. Door bovengenoemde eenheden werd de theorie d.m.v. demonstraties bevestigd; bij de praktische oefeningen werden deze troepen ingedeeld.

3. De instructeurs beschikten over vele instructiemiddelen als *prokischreiber* en dia-projector

met afstandbediening vanaf de lessenaar. Bovendien was veel hulppersoneel aanwezig om de entourage van de instructie te verzorgen.

4. Het programma gaf de indruk niet vaak aan ingrijpende wijzigingen onderhevig te zijn, waardoor men goed op de stof was ingespeeld.

d. *Het programma* behandelde in hoofdzaak het optreden onder *niet* nucleaire omstandigheden en bestond uit:

1. *theoretische* behandeling van de organisatie en wijze van optreden van de afzonderlijke wapens waaruit de battle group kan zijn samengesteld;

2. *demonstraties* van de mogelijkheden die de componenten van het team hebben. Hierbij werd een duidelijk beeld verkregen van o.a. de uitwerking van het stilstaand en rijdend vuren met het esk tks, art en mr concentraties, stormvuur, rookschermb, de uitwerking van alle infwapens afzonderlijk, zoals Carl Gustaf en Wombat, benevens de volledige vuurkracht van een infcie enz.;

3. gelegenheid voor de cursisten om *zelf* met deze *wapens te vuren*, benevens om painf- en tk-eenheden te commanderen, op te treden als art wn, enz.;

4. veel aandacht werd besteed aan het gebruik van de *radio* (rtfnprocedure);

5. *tactische* oefeningen *zonder troepen* in het terrein op battlegroupniveau;

6. *praktische* oefeningen *met troepen* o.a. een nachtav van een battlegroup. Bij deze oefeningen werden de cursisten in commando en staffuncties in de battlegroup ingedeeld.

Organisaties

a. *Het painfbat* bestaat uit:

- de Stafcompagnie;
- drie painfcien;
- vbddgp en tdonhgp.

In de *Stafcie* vinden wij een verkpel met 5 pvtgn, een vbdpel, een pionierpel en een adm en bevopel.

Zeer recent is daarbij gekomen een „Air platoon” bestaande uit 3 heli's. Als mogelijke taken voor dit heli-peloton werden aangegeven:

1. VERKENNING EN BEVEILIGING
 - tijdige waarschuwing voor vij nadering (vergelijkbaar met taak vp-detn);
 - verkenning van opstellingen in de diepte;
 - verkenning van tegenav-routes;
 - verkenning vij flanken;
 - inspectie van de eigen camouflage.
2. VUURLEIDING
 - doelregistratie;
 - vuuraanvragen en corrigeren.
3. TRANSPORT
 - van wapens en voorraden;
 - gewondenafvoer.
4. ALS CP- EN LSO-VOERTUIG

De *painfcie* bestaat uit 3 painfpels met per pel 4 prvtgn en een ostpel.

Het ostpel bestaat uit:

- een gp mrn 81 mm à 2 stuks met 2 prvtgn;
- een gp *wombat* à 2 stuks ieder in een prvtg.

De wapens kunnen vanaf de vtgn vuren maar ook door een speciale constructie *zeer snel* van het vtg af worden gehaald en in een voorbereide opstelling geplaatst. De *wombat* is vergelijkbaar met de tlv 106 mm.

Bij het painfbat is geen paostcie ingedeeld, doch de mrn en tlvn zijn in de painfcien ondergebracht. De vuureenheid van de mrn is dus de groep à 2 stukken, hetgeen niet erg bevredigend is. Vandaar dat men bij oefeningen vaak propageerde om één officier per bat aan te wijzen die de opstelling en het gebruik van de mrn coördineert. Men slaagde er bv. niet in om met de bestaande vbdmiddelen aan te tonen, dat een snelle vuurconcentratie van de verschillende mrsecties op één doel mogelijk is. Ook v.w.b. de *wombat*-secties voelde men vaak de behoefte aan een atcoördinator om een zwaartepunt te kunnen leggen.

Het ontbreken van een paostcie deed zich dus wel gevoelen!

b. *Het tkbataljon* bestaat uit:

- een stesk;
- 3 tkesks;
- vbddgp en tdonhgp.

In het *stesk* vinden we een verkpel met 14 scoutcars, een helipel à 3 helis en een administratieve en bevogp. Het tkesk bestaat uit 4 pelo-

tons à 3 tks per peloton en 3 tks bij de Eskstaf.

c. De afd art van een infbrig bestaat uit 2 btn 25 pdr en 1 bt 155 mm. Pantserbrigs worden gesteund door een afd 155 mm hw (SP). In de naaste toekomst worden beide soorten afdn uitgerust met de 105 mm SP (ABBOT).

Materiële uitrusting

Het painfbat is uitgerust met 77 prvtgn *FV 432*. De *FV 432* is een rupsvtg waarin, behalve de C en de chauffeur, 10 man kunnen worden vervoerd. Het vtg is betrekkelijk comfortabel, doch er zijn geen voorzieningen die vechten uit het vtg of waarneming door de vervoerde painfgroep mogelijk maken. Wel kan met de *FV 432*, na het opzetten van een zich op het vtg bevindend rubber scherm (hetgeen slechts korte tijd vergt), over waterhindernissen worden gevaren. De bewapening op het vtg bestaat uit een MAG op affuit. Het vtg heeft één grote zware achterdeur, die de neiging heeft weer direct dicht te slaan tijdens het uitstijgen. Bij de „uitstijgexcercitie” dient dan ook één man deze deur in open toestand vast te houden tot de laatste man is uitgestegen. De plaats van de C is vlak achter de chauffeur; tijdens een actie kunnen, door tekens met de hand aan de chauffeur aanwijzingen worden gegeven over richting- en snelheidsveranderingen; de intercom behoeft daarvoor dus niet te worden gebruikt.

In troepenbeproeving is een „Light mobile digger”, een lichte graafmachine met grote terreinvaardigheid, die in staat is een loopgraaf van 60 cm breedte en 1,35 m diep te graven met een snelheid van 4 m per minuut (in zandgrond). De bedoeling is dat 2 graafmachines per painfbat worden ingedeeld. Het voornaamste gebruik voor deze graafmachines ziet men in het graven van voor te bereiden opstellingen in de diepte, verwissel- en reserveopstellingen, cpn enz. Een in de diepte voor te bereiden bataljonsopstelling kan door deze 2 graafmachines in enkele uren compleet worden gegraven.

Voorts beschikt men bij het painfbat over verschillende soorten explosieve middelen als hulp bij het ingraven, en over mechanisch en elektrisch aangedreven gereedschappen (aangedreven door de generator van het prvtg).

Teneinde snel een bovendedkking te kunnen aanbrengen is een *individuele hittebescherming* ontwikkeld, bestaande uit een soort plastic grondzeil

met een verankering van stalen pinnen met een rol draad.

De stalen pinnen worden aan weerszijden van de schuttersput in de grond geslagen, tussen de pinnen wordt draad gespannen en daaroverheen wordt het versterkte zwarte plastic aangebracht. Dit geeft bescherming tegen hittestraling bij kernwapeninzet. Bovendien kan op dit grondzeil 45 cm grond worden aangebracht als bovendedking.

Het demonstratie-tankeskadron beschikte over oude Centurions met 90 mm kanon en zonder infraroodapparatuur. Men gaat in de toekomst uiteraard over op de Chieftain, waarvan de voor- delen uitvoerig werden belicht, o.a. het zeer goede kanon dat deze tank heeft, doch waarbij men niet kon verhelen dat het een betrekkelijk langzame tank is.

De *brig afd art* wordt uitgerust met de 105 mm SP (Abbot). Dit SP-kanon kan 360° draaien en is in staat 10 sch/min te vuren tot een max. afstand van ca. 17 km. De actieradius is 250 mijl. Het heeft een meerbrandstoffenmotor. In de SP zelf kan achter slechts munitie voor 40 schoten worden meegevoerd.

De afd art beschikt over 2 secties Green Archer radars als art-meetuitrusting. Deze Green Archer wordt voornamelijk gebruikt voor mrbestrijding. Hij is in staat de plaats van een vij mr te bepalen tot op 50—100 m nauwkeurig, binnen 30 sec nadat het vij projectiel in de vlucht is opgepikt. Het is ook te gebruiken als vuurleidingsapparaat.

Tactiek

a. Algemeen

Bij het tactiekonderricht wordt sterk de nadruk gelegd op het belang van een goede gevechtsexercitie. Dit betreft niet alleen de plaats van de man van de tirgp in zijn vtg, maar ook de pelcogp, de ciescogp en de bat vep en cogp. Ook de formaties van pel en cie bij de verschillende acties, de methodes van uitstijgen en reorganisatie worden als gevechtsexercitie beschouwd. Telkenmale wordt hierbij in beschouwing genomen wie welke radio bedient, hoe de verbinding met tks, art en andere ondersteunende wapens is geregeld. Deze aandacht voor het gebruik van de verbindingsmiddelen is temeer noodzakelijk daar binnen de painfcie alle pavtgn op het ciesnet zitten. Een bevel van de cc wordt dus gehoord door de

PCn en de gpscn en, d.m.v. de versterker in het prvtg, tevens door alle soldaten.

De pcn volstaan na het bevel van de cc meestal met aan hun gpscn te vragen of zij het bevel hebben ontvangen en evt. een kleine aanvullende aanwijzing. Deze methode eist echter uiteraard een geweldige radiodiscipline. Het gebruik van het radionet dient hierdoor een onderdeel te vormen van de gehele gevechtsexercitie.

b. Opmars

Bij de opmars wordt het voorste echelon vaak gevormd door een esk tks en een painfcie. Al naar gelang het terrein, gaan de tks of de painfcie vóór.

Bij het ontmoeten van tegenstand bepalen EskC en CC onderling of het een painfactie of een tkactie is en wie dus het commando over de actie zal hebben. Deze wijze van samenwerking tussen EskC en painfCC is typisch Engels en werd door de Westeuropese cursisten over het algemeen niet gewaardeerd. Men zag liever een eenhoofdig commando.

Wordt, bij het stoten op weerstand door de tks, een flankaanval uitgevoerd door de painf, dan zal deze flankerende painf meestal een tkpel meekrijgen als „close support”; het esk (—) steunt de actie uit ingenomen vuurposities.

c. Aanval

Over het gebruik van de pavtgn in de av wordt gesteld dat, uitsluitend als de tegenstand gering is en het terrein het toestaat, de painf de tks tot op het doel ingestegen zal volgen. De normale wijze van aanvallen voor de painf is echter dat een gedekt uitstijggebied wordt gekozen, zo dicht mogelijk bij het doel. De prvtgn verdwijnen na het uitstijgen naar een vzgeb, vanwaar ze, zodra nodig, weer worden opgeroepen.

Volgens de Engelsen dient het prvtg om de painf snel op het gevechtsveld te vervoeren, doch de painf vecht uitgestegen. „Prvtgn hebben noch de bepantsering noch de bewapening om als tanks te opereren en mogen dan ook nooit als zodanig worden gebruikt”.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat het Engelse prvtg FV 432, zoals reeds vermeld, slechts een MAG als wapen voert en dat de mogelijkheid om uit het vtg te vuren niet aanwezig is

d. Verdediging

Behandeld werd de verdediging van een bepaald

gebied door een battle group. In het algemeen was deze niet verschillend van de wijze waarop een Nederlands interimbataljon (+) in een dergelijk geval optreedt.

De nadruk werd gelegd op de noodzaak om de Wombat op te stellen in posities die naar voren zijn gedekt, teneinde te voorkomen dat de grote vlam naar achteren de opstelling verraadt. Het vuur wordt dus meestal flankerend uitgebracht. Voorts was het opmerkelijk dat een bart in

rechtstreekse steun of ob van het bataljon werd geplaatst en dat deze bt zelfs sectiegewijs in het terrein werd opgesteld.

De tks werden zo mogelijk voor tegenav gebruikt. De tegenavn werden uitsluitend gepland op die gedeelten van de batopstelling welks verlies de gehele batpositie in gevaar zouden brengen. Zij worden ingezet als één pel van de cie, in welks gebied de tegenav plaatsvindt, is gevallen.

Meningen van anderen

De pantserinfanteriecompagnie (AMX)

Het artikel van Kapitein R. J. A. Th. van Heerde (*Mil. Spect.* 135(1966)(7)311) heeft mij en een aantal officieren van ons bataljon reden gegeven tot de volgende opmerkingen.

Het algemeen aanvaarde grondbeginsel „eenvoud” is niet van toepassing op de door Kapt. Van Heerde gepropageerde afwijkingen van VR 7-440/3. Voorts is „oefenpraktijk” een uitermate aanvechtbaar uitgangspunt. Deze oefenpraktijk wordt immers nagenoeg geheel in onze veel omstreden oefenterreinen opgedaan. In werkelijkheid zal echter veelal langs wegen en paden worden geageerd, met alle daarbij behorende terreinvoorwerpen zoals oorden, boomgaarden, bossen, korenvelden, weilanden. Een eenvoudige oefening langs bestaande wegen en door bestaande dorpen, met alle daarbij behorende beperkingen, heeft bij ons bataljon bewezen veel leerzamer te zijn dan een oefening in het „oefenterrein”.

Alvorens de plaats van de PS in beschouwing te nemen, had Kapt. Van Heerde er beter aan gedaan het probleem van de continuïteit van de bevelvoering in het peloton, waarom het hier in feite gaat, te analyseren. Hierbij had hij zeer zeker het uitgestegen optreden ook dienen te bezien, wat hij nu heeft nagelaten. Dat het uitgestegen optreden een belangrijk deel vormt van het optreden van het pantserinfanteriepeloton (AMX) blijkt o.a. uit VR 7-440/3 punt 2, waarin wordt gesteld dat het optreden van pantserinfanterie wordt gekenmerkt door een afwisselend bereden en uitgestegen optreden.

Daar de PS niet aan het uitgestegen gevecht deelneemt (zie VR 7-440/3 punt 5 en punt 30a(5)), is het duidelijk dat bij het uitgestegen gevecht niet hij, maar een groepscommandant de leiding op zich neemt, indien de PC om de een of andere reden uitvalt. Welke bezwaren kleven eraan om deze oplossing ook bij het bereden optreden te volgen? Indien de PC en/of zijn voertuig worden uitgeschakeld, zal dit in de meeste gevallen een uitgestegen actie tot gevolg hebben, die niet door de PS wordt geleid. Het feit dat de groepscommandanten nagenoeg hetzelfde beeld als de PC waarnemen, garandeert een ononderbroken actie, indien een van de groepscommandanten in eerste instantie het bevel op zich neemt. En het is een zeer belangrijke eis dat er geen verwarring, geen hapering ontstaat door het uitvallen van de PC. Wordt het peloton gedwongen uit

te stijgen, dan zal in de meeste gevallen de steun van de boordwapens nodig zijn. In dat geval levert de oplossing van Kapt. Van Heerde het probleem op dat of de groepscommandant, of de PS als boordschutter moeten blijven optreden, of dat de steun van een boordwapen moet worden gemist.

Het bezwaar dat de PS niet direct georiënteerd is, als hij zich in het voertuig van de PC bevindt, is zeer betrekkelijk in verhouding tot het voordeel dat de vier boordschutters wél zijn georiënteerd en, wat nog belangrijker is, de actie met vuur kunnen steunen.

In de door mij voorgestane oplossing ligt het voor de hand dat de commandant van het C-voertuig bij het bereden optreden de leiding overneemt, wanneer de PC uitvalt. Hij neemt als commandant van het voertuig, dat in de meeste formaties achteraan rijdt, het snelst waar dat er met de PC iets mis is en hij beschikt over het radiotoestel dat identiek is aan dat van de PC. Ten aanzien van het uitgestegen optreden kan de PC een eventuele bevelsovername vooraf regelen.

Kapt. Van Heerde zou er ook goed aan hebben gedaan de taak van de PS eerst eens goed te analyseren. Op elk niveau kent men een plaatsvervangend commandant, behalve in het peloton, daar heet hij inens pelotonssergeant. Bij ons wordt hij dan ook nog steeds beschouwd als de csm van het peloton. Dat hij, bij het uitvallen van de PC, uiteindelijk het bevel overneemt, staat buiten kijf, maar daarom gaat het hier niet.

De door Kapt. Van Heerde voorgestane verwisseling van het B- en C-voertuig, met als doel een B-voertuig te creëren met dezelfde verbindingsmogelijkheden als de PC en in welk voertuig zich de PS bevindt, geeft reden tot de volgende bedenkingen. Een snelle studie van de formaties leert dat het B-voertuig bijna altijd naast of in de naaste omgeving van de PC optreedt. Uiterlijk zijn deze voertuigen herkenbaar aan een dubbele antenne en zodoende valt het dus te bezien of het risico van uitschakeling van dit voertuig niet aanzienlijk is vergroot. In de thans geldende richtlijnen voor het optreden van pantserinfanterie wordt gesteld dat het pantservoertuig in beginsel is bestemd om de infanterie ongeschokt op het doel te brengen. Het is in feite een gepantserd transportmiddel en slechts in uiterste noodzaak een gevechtsvoertuig.

De suggestie om in secties op te treden, zoals bij de tanks, doet de gedachte opkomen dat de AMX in eerste

instantie als gevechtsvoertuig wordt beschouwd. De belangrijkste overweging is echter dat de PC persoonlijk zijn drie groepen leidt en niet twee secties. Hij is commandant van zijn peloton en hij beschikt daartoe over hetzelfde transportmiddel als zijn groepen. Trouwens, elke vergelijking met tanks gaat mank, en wel op grond van de simpele overweging dat het twee geheel verschillende voertuigen zijn, waarbij nog kan worden opgemerkt dat een tankpeloton organiek geen PS kent. Over de voorgestelde verdeling van de tlvn 84 mm Carl Gustav kan ik kort zijn. Deze wapens vormen het pelotonsantitankmiddel in handen van de PC. Het is in hoofdzaak een defensief wapen. De voorgestelde verdeling verlaagt één van de Carl Gustavs tot een groeps-wapen, welke groep echter ook over LAW's beschikt. Bij een eventueel uitvallen van de beide tlvn, kan de CC een of beide tlvn waarover hij beschikt, zo nodig aan dat peloton toewijzen.

De ingewikkelde verwisseling van manschappen wordt verder maar buiten beschouwing gelaten.

Het gedeelte waarin wordt gesteld dat de PC zich bij een uitgestegen optreden eerst naar de groepen moet begeven, getuigt niet van werkelijkheidszin. Alvorens uit te stijgen hebben de groepscommandanten over de radio het bevel voor de uitgestegen actie gehad en dit bevel moet zonder uitstel of vertraging worden uitgevoerd (zie VR 7-440/3 punt 51). Elk uitstel geeft de

vijand gelegenheid tot maatregelen. Ook het puntje „bescherming van de PC” raakt kant nog wal. In de eerste plaats beschikt de PC organiek over de vijf manschappen o.a. bestemd om in de verdediging de beide Carl Gustavs te bedienen. In de tweede plaats zal er zich nog altijd een groep achter de PC bevinden. Tenslotte kan t.a.v. de tlvn 84 mm Carl Gustavs nog worden opgemerkt dat tijdens de oefening Hink-Stap, toen ons bataljon de organieke belading heeft beproefd, is komen vast te staan dat de belading, zoals voorgeschreven in VR 7-440/3, bijzonder goed is vastgesteld, maar ook zeer nauw luistert en dat iedere toevoeging aan de organieke uitrusting van de groepen op onoverkomelijke bezwaren stuit. Dit geldt uiteraard tevens voor de voorgestelde extra mitrailleur.

Samenvattend kan worden gesteld dat:

a. VR 7-440/3 2e druk nog steeds een prima basis biedt voor opleiding en verdere toepassing;

b. de door Kapt. Van Heerde voorgestelde afwijkingen van deze richtlijnen bijzonder ingewikkeld zijn.

c. iedere commandant vrij is om, al naar gelang de omstandigheden dat vereisen, zijn organisatie aan te passen en zo nodig af te wijken van het voorschrift. Een mogelijkheid die VR 7-440/3 t.a.v. de PS dan ook biedt, maar dat „oefenpraktijk” een zeer gevaarlijk uitgangspunt is.

J. J. HENDRIKS. Majoor der Infanterie

De lichte afdeling veldartillerie (gemechaniseerd)

Met belangstelling las ik het artikel van Lt.-Kol. J. P. de Pont en Maj. A. M. van der Vliet (*Mil. Spect.* 135(1966)(8)358). De waarde van een dergelijk artikel is niet alleen gelegen in de mogelijke oplossing die wordt besproken, maar meer in het stellen van problemen die zich voordoen en het dwingen van de gebruiker zich hierover te beraden. Mijn opmerkingen en aanvullingen hebben dan ook betrekking op zowel het probleem als de mogelijke oplossing.

1. De snelheid van optreden

a. Schrijvers stellen dat de artillerie de zeer snelle en beweeglijke gemechaniseerde infanterie op de voet moet kunnen volgen. De artillerie moet derhalve zo snel mogelijk optreden (een noodzaak).

b. Ik zou het probleem als volgt willen stellen.

1. In verband met o.m. de beperkte uitwerking van het enkele schot en de lage vuursnelheid van het stuk, moeten vijandelijke doelen door tenminste één afdeling — de vuureenheid — onder vuur worden genomen.

2. De eigen infanterie-tankteams zullen zeer beweeglijk en snel over een grote diepte optreden. De artillerie moet de manoeuvre van deze teams *met vuur* op de voet kunnen volgen.

3. De vijandelijke gemechaniseerde infanterie, tanks, dan wel infanterie-tankteams zullen eveneens zeer beweeglijk en snel over een grote diepte optreden. De artillerie zal deze doelen, in de spaarzame momenten dat zij zich — doorgaans rijdend — bloot geven, onmiddellijk doeltreffend onder vuur moeten nemen.

4. De eigen wijze van optreden dwingt de artillerie veelvuldig van stelling te veranderen.

5. De wijze van optreden van de vijand dwingt de artil-

lerie doorlopend tot vuren gereed te zijn en te kunnen vuren zonder tijdrovende procedures bij waarneming en vuurregeling.

6. Indien nu de brigade door slechts één afdeling wordt gesteund, dan wordt de artilleriecommandant momenteel voor een onoplosbaar probleem gesteld. Enerzijds is hij gedwongen zijn afdeling veldartillerie veelvuldig te verplaatsen, anderzijds wordt van hem geëist dat hij met zijn gehele afdeling doorlopend onmiddellijk vuursteun kan verlenen.

7. Om onnodige discussies te vermijden zij gesteld dat dit probleem niet bestaat voor degene die aanneemt, dat de infanterie-tankteams veelvuldig kunnen volstaan met de vuursteun van één c.q. twee batterijen.

2. De oplossing

a. Bovenstaand probleem kan m.i. alleen worden opgelost door de artillerie:

— een zodanige dracht te geven dat stellingverandering van de afdeling RS niet noodzakelijk is, of

— zodanig te groeperen dat de infanterie-tankteams doorlopend door een afdeling worden gesteund;

— zodanige doelopsporingsmiddelen te geven, dat de plaats van het doel onmiddellijk nauwkeurig kan worden bepaald;

— volledig te automatiseren, waardoor het tijdsverloop tussen het moment van ontdekken van het doel en het moment van richten en laden van de vuurmond tot vrijwel nul wordt teruggebracht.

In tegenstelling tot de mening van schrijvers, dat de oplossing van het probleem kan worden gevonden door verbetering van de thans gevolgde methoden, stel ik mijn oplossing van nieuwe en verbeterde middelen. Zo-

lang deze middelen er niet zijn zal het infanterie-tankteam de dupe zijn. Het zal genoeg moeten nemen met de situatie, dat doorlopend te laat en in onvoldoende mate vuursteun zal worden verleend. De artillerist kan deze schade beperken door de thans door hem gevolgde methoden te verfijnen en te verbeteren. Hij zal zich over talrijke zaken moeten beraden, o.m. over de mogelijke wijze van optreden van de afdeling. De mogelijkheden, die hierbij voor hem open staan, zijn:

1. het echelonsgewijze van stellingveranderen. De afdeling is, afwisselend met 1, 2 of 3 batterijen, doorlopend tot vuren gereed;
2. het uitvoeren van een spoedstellingname.

Er zijn talrijke variaties in 1 en 2 en combinaties van 1 en 2 mogelijk en over al deze combinaties en variaties kan langdurig worden gediscussieerd. Zo kan bv. worden gediscussieerd over de methode van echelonsgewijze stellingverandering, mits wij maar voor ogen houden dat deze methode in het gevecht alleen in bepaalde situaties voldoet en dat deze — en weke andere methode dan ook — het eigenlijke probleem van het tekort aan vuursteun niet oplost.

b. Mijn voornaamste kritiek op de inhoud van het artikel is derhalve:

1. het artikel suggereert dat door echelonsgewijze stellingverandering één afdeling veldartillerie een brigade doeltreffend vuursteun kan verlenen;
2. het artikel suggereert dat in het beweeglijke gevecht de echelonsgewijze stellingverandering de enig juiste methode is om doorlopend vuursteun te verlenen;
3. het artikel suggereert dat de afdeling of batterij schouder aan schouder optreedt met het infanterie-tankteam („op de voet volgen”); hierdoor wordt de verkeerde interpretatie gegeven aan het begrip infanterie-tankteam. Dit laatste is niet meer dan een nauwe samenwerking tussen cc-wnr, bc-lso, brigg-afdc (lso 4);
4. schrijvers hebben aan de eis van „first round hit”, zijnde een gevolg van het eigen en het vijandelijke optreden, onvoldoende aandacht besteed.

Beter ware het derhalve geweest het artikel, voor wat betreft titel en probleemstelling, te beperken tot het echelonsgewijze van stellingverandering. Hierdoor wordt, zeker bij niet-artilleristen, de kans op misverstanden aanmerkelijk kleiner.

3. De stellingverandering

Ten aanzien van de voorgestelde procedure bij stellingverandering wil ik mij beperken tot het volgende.

a. De wijze van optreden

Het verleden wordt door schrijvers gekarakteriseerd als een periode waarin, met een zekere rust, volgens een bepaald schema werd gewerkt. Een model stellingname moest zijn gewaarborgd. In zijn algemeenheid is dit onwaar. Alle door schrijvers gepropageerde technieken — decentralisatie van de verkenning, het echelonsgewijze van stellingveranderen, het gebruik van controlepunten, het uitgeven van partiële bevelen enz. — waren in het verleden bekend en werden ook toegepast.

De mate van toepassing is een ander punt. Indien vol-

doende tijd beschikbaar was, werd deze tijd benut. Was niet voldoende tijd beschikbaar dan werd niet ingegraven, werd geen terreinverkenning uitgevoerd en werd de afdeling echelonsgewijze van stelling veranderd.

Tenslotte zij opgemerkt dat, algemeen gesteld, het schema van vroeger is vervangen door een ander schema van nu, waarbij, wat vroeger min of meer uitzondering was, nu regel is geworden.

b. Decentralisatie

Schrijvers stellen dat bij de nieuwe methode de batterijcommandant een vrij grote mate van vrijheid heeft bij het kiezen van zijn stelling in het gebied rond het controlepunt. Hierbij zou snelheid op de voorgrond staan. Snelheid staat bij de schrijvers altijd op de voorgrond. Maar hoe snel deze batterijcommandant ook is, hij zal altijd meer tijd nodig hebben dan „vroeger”. Was in het verleden de plaats van de stelling als regel al verkend door de afdelingscommandant, nu zal hij die plaats door het uitvoeren van een terreinverkenning zelf moeten kiezen. Hierbij gaat een deel van de eerder verkregen tijdwinst onherroepelijk verloren.

c. De keuze van het stellinggebied

Schrijvers stellen dat de afdelingscommandant in het moderne gevecht een bevel voor stellingname zal uitgeven na een kaartstudie, mogelijk gevolgd door een luchtverkenning. Het risico een terreinverkenning achterwege te laten lijkt mij bijzonder groot. Een terreinverkenning van af de grond of uit de lucht lijkt mij onmisbaar, al was het alleen maar om er zeker van te zijn dat de route en het gebied niet onbruikbaar zijn geworden door gebruik van kernwapens en gas. Vernielingen en met radioactiviteit of met gas besmette gebieden staan nu eenmaal niet op de stafkaart en dikwijls niet op de overzichtskaart. Hoe groot de kans is dat het plan van de afdelingscommandant geen doorgang kan vinden, moet ieder voor zich zelf bepalen. Om echter als regel te stellen dat voor het bepalen van een afdelingsstellinggebied een kaartstudie, mogelijk gevolgd door een luchtverkenning voldoende is, lijkt mij minder juist.

d. Het bevel voor stellingname

Schrijvers propageren het gebruik van partiële bevelen. Een partieel bevel is in wezen niets anders dan een bevel dat in delen wordt uitgegeven, maar het is korter noch beknopter dan het volledige bevel. Een groot voordeel is wel dat niet ieder het gehele bevel, met alle, niet voor hem van belang zijnde, punten moet aanhoren.

Schrijvers geven een voorbeeld van het bevel voor stellingverandering, zoals dit door de afdelingscommandant over de radio kan worden uitgegeven. In dit voorbeeld wordt, op een enkel punt na, echter alleen de verplaatsing van het eerste echelon geregeld. Dit voorbeeld suggereert derhalve een beknoptheid die er in wezen niet is.

e. De vaste order

In de inleiding stellen schrijvers dat voorschriften en reglementen moeten dienen als basiskennis. Het strakke volgen van gedetailleerde voorschriften moet, naar ik begrijp, worden vervangen door een zich leren aan-

passen aan snel wijzigende situaties. Dit kan worden bereikt door het scheppen van onreglementaire situaties bij oefeningen. Schrijvers hebben echter een gedetailleerde vaste order voor het gedetailleerde voorschrift in de plaats gesteld.

Enkele voorbeelden ter toelichting:

- het afdelingsvuurregelingscentrum is in twee gelijkwaardige delen verdeeld;
- het afdelingsvuurregelingscentrum is opgesteld in het gebied van een batterij;
- batterijcommandanten gaan onmiddellijk op verkenning na ontvangst van het bevel;
- de otm� gaat met de meetgegevens van het registratiestuk terug naar het rustend vrc in de oude stelling.

De afdelingscommandant heeft het recht zijn vaste order naar eigen goeddunken samen te stellen. Enerzijds het gedetailleerd zijn en het moeten opvolgen van voorschriften niet meer voor mogelijk verklaren en anderzijds gedetailleerde vaste orders uitgeven die, naar ik aanneem, in de afdeling moeten worden gevolgd, is echter minder consequent.

f. Het gebruik van voorschriften

Het degraderen van voorschriften tot boeken waarin alleen basiskennis moet staan is als algemeenheid onjuist.

Voor wat betreft het tactisch optreden akkoord. Een afdelingscommandant moet niet in een voorschrift voorgeschreven krijgen waar hij het nieuwe stellinggebied moet kiezen, wanneer hij van stelling moet veranderen, hoe hij de echelons moet samenstellen en hoe deze echelons moeten optreden. Maar wat overblijft aan werkzaamheden mogen wij rustig de techniek noemen; of het onder het hoofd artillerie te velde, vuurregeling, terreinmeetdienst of waarneming kan worden gerangschikt is van geen belang. Al deze technieken zijn gebonden aan regels. Deze regels, opgenomen in de voorschriften, kunnen niet als beginsel met voeten worden getreden. Of wij de bestaande regels moeten uitbreiden of wijzigen is een andere zaak. Iedereen staat open voor een goed voorstel, zodat wij niet bij voorbaat in wanhoop onze schouders moeten ophalen. Ik zou schrijvers willen verzoeken hun visie omtrent het gebruik van voorschriften in het algemeen, nader te preciseren.

g. Het afdelingsvuurregelingscentrum (afdvrc)

De voorgestelde wijze van optreden met twee gelijkwaardige afdvrc's acht ik niet mogelijk, zonder een uitbreiding aan personeel en materieel (radio's). Zelfs indien de FADAC is ingedeeld, zal het onmogelijk zijn ploegen van voldoende sterkte samen te stellen (24-uursdienst).

De werkzaamheden van het rustend vrc(afd) zijn, op een enkele uitzondering na, gelijk aan die van het werkend afdvrc. Dit is logisch, omdat het rustend afdvrc op ieder moment de werkzaamheden van het werkend deel moet kunnen overnemen. Daarenboven moet per deel zoveel personeel aanwezig zijn dat op ieder moment het werk van een falende FADAC kan worden overgenomen. Met de FADAC kan nauwkeuriger en — in het algemeen — sneller worden gewerkt, meer niet. Mijn voorkeur gaat dan ook uit naar versterking

met materieel en/of personeel met het btrvc van de tijdelijke „zelfstandig” optredende batterij. Het overnemen vergt weinig tijd en de samenhang in het afdvrc wordt niet verbroken.

Deze laatste methode is door schrijvers niet als mogelijkheid genoemd, zodat niet nagegaan kan worden welke motieven tot het afkeuren van deze methoden hebben geleid.

h. Drachtvergroting

De verhoging van de dracht tot ruim 14 km, een direct gevolg van de mechanisatie van de lichte afdeling, is door schrijvers niet gememoreerd. Deze welkome bate heeft, zij het in beperkte mate, het probleem van voortdurende vuursteun verkleind.

i. Liaison

Schrijvers hebben, mogelijk bewust, geen aandacht besteed aan de noodzaak nauw contact te onderhouden met brigade- en bataljonscommandant. Het is een noodzaak dat de afdelingscommandant, dan wel de lso, voortdurend op de hoogte blijft van de plannen van de tactische commandant. Hoe eerder hij bij het uitwerken van deze plannen wordt betrokken, hoe meer tijd hij heeft het optreden van zijn afdeling hieraan aan te passen. De hier verkregen tijdswinst zal hem bij de uitvoering van zijn plannen ten goede komen.

j. Verbindingen

De effecten van een kernwapenexplosie op enige afstand van het afdelingsstellinggebied kunnen, zonder dat verder enige schade wordt toegebracht de radioverbinding gedurende korte of langere tijd doen uitvallen; lijnverbindingen zullen echter niet worden gestoord. Het komt mij dan ook vreemd voor dat schrijvers het gebruik van lijnverbindingen, als zijnde onbetrouwbaar, uit hun optreden hebben geschrappt. Lijnverbindingen zijn m.i. betrouwbaar en onmisbaar tussen bv. afdvrc en btrvc. Mocht zich een situatie voordoen dat er alleen gebruik van de radio kan worden gemaakt, dan zal ik dit node accepteren.

4. De stafverzorgingsbatterij

Ik vind het bijzonder jammer, dat schrijvers het optreden van deze batterij alleen maar hebben aangestipt. De verbinding tussen afdeling (min) en verzorgingsgebied (op 20 à 30 km van elkaar gelegen), alsmede de inrichting en functie van het trainingsgebied, zijn punten die enige toelichting behoeven. Tevens is mijn nieuwsgierigheid gewekt naar de motieven, die hebben geleid tot de conclusie, dat een splitsing van deze batterij in een stafbatterij en een verzorgingsbatterij te velde voordelen biedt. Dit betekent een extra wachtmeester bevoorrading, onderhoudsgroep, keukengroep en administratiegroep, waaraan m.i. geen behoefte bestaat. Voor wat betreft de commandovoering dacht ik het probleem opgelost door het opnemen in de organisatie van de C-verzorgingspeloton. De batterijcommandant heeft nu zijn handen grotendeels vrij en kan derhalve voldoende aandacht besteden aan het stafechelon.

J. A. P. DIEBEN, Majoor der Artillerie

Antwoord op meningen van anderen

De pantserinfanteriecompagnie (AMX)

Majoor Hendriks stelt in de tweede alinea van zijn kritiek dat oefenpraktijk een uitermate aanvechtbaar standpunt is. Ik geloof dat deze opmerking in zijn algemeenheid altijd kan worden gemaakt, of het nu de door mij gepropageerde, dan wel de door het VR 7-440/3 voorgestane oplossing betreft. Als zodanig wordt met deze opmerking naar mijn mening met betrekking tot het geschilpunt niets aangetoond.

Dat een eenvoudige oefening buiten onze oefenterreinen vaak leerzamer is dan een oefening op onze oefenterreinen wordt door mij volledig onderschreven, te meer omdat ook ik dergelijke oefeningen heb uitgevoerd. Ook tijdens dit soort oefeningen werd gewerkt met de door mij voorgestane pelotonsindeling, waarbij de uitvoerbaarheid ervan is gebleken.

In de derde alinea wordt door mijn opponent aangenomen dat ik de continuïteit in de bevelvoering niet heb geanalyseerd. Deze veronderstelling lijkt mij voorshands wat voorbarig. Inderdaad komt de continuïteit in de bevelvoering ook bij het uitgestegen peloton aan de orde, maar daar de pelsgt zich op dat moment niet bij het peloton bevindt, is de continuïteit in de bevelvoering, m.b.t. de pelsgt althans, geen probleem. Natuurlijk moet, indien de pc tijdens een uitgestegen actie sneuvelt, het bevel worden overgenomen door een gpc, alleen al door het simpele feit dat er op dat moment geen hogere commandant meer aanwezig is.

Anders ligt het echter bij het bereden peloton, daar is op het moment dat de pc sneuvelt, wel degelijk een hogere cdt dan de gpc aanwezig. Het ligt dus voor de hand dat ik mij, aangezien het in mijn artikel gaat over de plaats van de pelsgt, heb beperkt tot het bereden gevecht.

Majoor Hendriks gaat met zijn redenering uit van het uitgestegen gevecht en komt dan tot de conclusie dat de gpc het bevel van de pc moet overnemen als deze laatste sneuvelt. Vervolgens stelt hij zichzelf de vraag welke bezwaren eraan kleven om deze oplossing ook bij het bereden optreden te volgen. Naar mijn mening kleven er inderdaad bezwaren aan deze oplossing, nl.:

- a. de meest ervaren naasthogere ondercommandant mag onder voor het peloton wel zeer moeilijke omstandigheden de leiding niet op zich nemen, maar moet dit overlaten aan een vaak minder ervaren en in het pelotonswerk niet opgeleide jongere collega;

- b. de gpc van het C-vtg, die dan volgens de oplossing van Majoor Hendriks het bevel van de pc zou moeten gaan overnemen, kan in de op dat moment meest waarschijnlijke formatie, nl. de verspreide formatie, zijn andere vtgn niet waarnemen. Hij moet om dit te kunnen naar links kijken en dit wordt hem onmogelijk gemaakt door de zich volledig in zijn waarnemingsveld bevindende eigen boordschutter. Het kunnen overzien van de eigen formatie is op dit niveau naar mijn mening een eerste vereiste voor het leiding geven;

- c. de pelsgt is gedesorienteerd omdat hij vanaf de hem toegewezen plaats in het vtg het gevecht niet heeft kunnen „meelezen”. Mocht bij het sneuvelen van de pc tot een uitgestegen actie worden besloten, hetgeen lang niet altijd het geval behoeft te zijn, dan ligt het voor

de hand dat, indien dit uitstijgen op vrij grote afstand van het doel plaatsvindt, het van de pelsgt, als deze de pc-taak gaat overnemen, vrij veel tijd gaat vergen voordat hij zich in de situatie heeft ingeleefd. Dat dit de snelheid van optreden zeer nadelig moet beïnvloeden spreekt vanzelf.

Majoor Hendriks stelt verder dat het bezwaar, dat de pelsgt gedesorienteerd is, maar betrekkelijk moet worden genoemd in verhouding tot het voordeel van de vier boordschutters die wél zijn georiënteerd. Bij mijn oplossing zijn 3 boordschutters eveneens direct georiënteerd en bij de 4e, nl. die van het B-vtg, is dit ook vrijwel onmiddellijk het geval doordat hij het vuur van de andere boordschutters op het doel kan zien inslaan. Het georiënteerd zijn van de pelsgt is m.i. wél van zeer groot belang, daar hij voor het maken van een plan, als pelotonscommandant meer gegevens nodig heeft dan alleen de positie van het doel, hetgeen voor een boordschutter al voldoende is. Verder zij het mij nog vergund op te merken dat de onafgebroken vuursteun van de vier vtgn waarover Majoor Hendriks het heeft, ook niet kan worden gerealiseerd bij de oplossing die het VR 7-440/3 aangeeft, omdat in het pc vtg geen derde man achterblijft die de mitrailleur voor de boordschutter kan bijladen, waardoor deze laatste genoodzaakt wordt achter zijn wapen vandaan te komen, teneinde dit zelf te doen. Majoor Hendriks stelt dat bij mijn oplossing moet worden afgezien van de vuursteun van een mitr .50" of dat de gpc achter het wapen moet blijven. Het is m.i. zó dat een voertuig dat onder vuur komt en waarvan de cdt besluit om niet door te rijden, na het afgeven van een vuurstoot eerst naar een vuurdekking zal rijden, voordat tot het innemen van vuuropstelling wordt overgegaan. In de hiervoor nodige tijd kan een goed geoefende groep echter reeds zijn uitgestegen en de organieke zich in het vtg bevindende boordschutter zijn taak op zich hebben genomen.

De stelling dat, indien de pc en zijn voertuig worden afgeschoten en de pelsgt niet de leiding op zich neemt, als tot het uitgestegen gevecht wordt overgegaan, wordt door mij niet onderschreven. Zeker ook in deze situatie, is m.i. de pelsgt de aangewezen man om het bevel over het peloton op zich te nemen. Dit is dan ook een van de redenen waarom door mij wordt gesteld dat het georiënteerd zijn van de pelsgt van groot belang moet worden geacht.

In de 6e alinea stelt mijn opponent dat ik de taak van de pelsgt niet goed heb geanalyseerd. Ik geloof niet dat ik mag aannemen dat Majoor Hendriks veronderstelt dat ik, alhoewel ik de gevechtstaak van de pelsgt heb beschreven, niet zou weten dat deze tevens met verzorgingsaangelegenheden is belast. Om deze reden moet ik aannemen dat hij voor de pelsgt tijdens het gevecht verzorgingstaken ziet die ik voorshands niet onderken. Natuurlijk komen deze taken in het vtzgeb en tijdens de consolidatie of gedurende andere momenten van stilstand aan de orde, maar ik zie geen verzorgingstaken voor deze functionaris tijdens het gevecht. Om deze reden kan naar mijn mening de betrokken pelsgt wel degelijk zijn *volledige* gevechtstaak toebedeeld krijgen.

Daarom is hij m.i. *niet* de csm van het peloton te noemen. Verder wordt in deze alinea nog gesteld dat bij uitvallen van de pc de pelsgt uiteindelijk het bevel overneemt maar dat het hierom niet gaat. Naar mijn mening gaat het hierom wel degelijk. Ik heb namelijk nog steeds niet uit de reactie van Majoor Hendriks begrepen hoe hij het uiteindelijk overnemen van het bevel door de pelsgt ziet, als de pc is gesneuveld en diens vtg is vernietigd. Mijn inziens blijft een painfpel een inzetbaar pel als een pc vtg, al of niet met bemanning, is vernietigd.

Bij mijn oplossing is het uitvallen van de pc met zijn vtg direct tijdens het gevecht nog op te vangen en zo kan de actie vanuit de beweging zonder enig oponthoud worden voortgezet. Bij de oplossing van Majoor Hendriks moet hij m.i. in de door mij geschetste situatie in het gevechtveld, al improviserend, tot dezelfde conceptie gaan komen als ik, met dien verstande dat de pelsgt vtgdcit moet worden en de gpc boordschutter, zonder dat deze functionarissen als zodanig met elkaar geoefend zijn. Vooral ook het overnemen van het borstgarnituur, de tankhelm en het aansluiten van de radiokabels gaat dan veel tijd vergen.

In de 7e alinea wordt gesteld dat het risico van uitschakeling van het B-vtg wordt vergroot doordat het vtg herkenbaar is aan de dubbele antenne. In zijn oplossing is het C-vtg echter, om dezelfde reden herkenbaar en daardoor wordt het risico van uitschakeling van dit vtg m.i. eveneens vergroot, tenzij Majoor Hendriks voorstaat dat dit vtg geen gebruik maakt van zijn RT-68, wat dan weer tot gevolg zou hebben dat de gpc van het C-vtg in zijn oplossing blijvend de leiding over het peloton niet volledig op zich kan nemen als de pc uitvalt.

Mijn opponent stelt in de 8e alinea van zijn kritiek dat elke vergelijking met de tanks mank gaat. Natuurlijk is een painfpel (AMX) geen tankpeloton, maar toch zijn er m.i. wel degelijk bepaalde parallellen te trekken (formaties, ondersteunend rijden, verbindingsprocedures enz.). Vooral bij het ondersteunend rijden is het optreden in secties en wel in het bijzonder tijdens de opmars, van groot gemak. Dit ondersteunend rijden is een techniek die vrijwel identiek is aan die van het tk pel. In het tk pel wordt dan ook in „secties” gewerkt om de bevelvoering te vereenvoudigen. Het is mij niet duidelijk geworden wat de bezwaren van Majoor Hendriks hiertegen zijn. Natuurlijk leidt de pc zijn 3 groepen, maar zolang het peloton bereden is, leidt hij zijn 4 vtgn, en dat kan hij sectiegewijs doen.

Het tk pel heeft inderdaad geen pelsgt, maar wel een opc die eveneens verzorgingstaken heeft, nagenoeg volledig vergelijkbaar met die van onze pelsgt. Majoor Hendriks stelt dat indien beide tlvn 84 mm mochten uitvallen, de cc voor aanvulling kan zorgen. Als wij de omstandigheden analyseren waarbij de tlvn in de aanval en/of de opmars moeten worden gebruikt, dan geloof ik dat de aanvulling van achteren meestal te laat zal komen. Bij de aanval of tijdens de opmars zullen deze wapens m.i. direct nodig zijn bij plotseling stuiten op vij pantser, dat zich op korte afstand van het eigen pel bevindt. In dat geval zal van een inzet, geleid door de pc, in de praktijk geen sprake kunnen zijn en wordt er door de uitgestegen schutters op eigen initiatief gevraagd. Indien op grotere afstand van het doel moet worden uitgestegen en de aanval te voet moet worden ingezet, dan pas zal de pc in staat zijn om beide wapens

zo nodig zelf in te zetten. Deze wapens zullen dan veelal met de manoeuvre worden meegenomen, totdat zij het vijandelijk pantser binnen hun schootsbereik krijgen. Op grond van het hierboven gestelde is het m.i. dus helemaal niet noodzakelijk om beide wapens in het pc voertuig te vervoeren, temeer daar de gpn van het uitgestegen pel toch eerst bij elkaar worden gebracht als tot een uitgestegen actie wordt besloten. In mijn laatste artikel (*Mil. Spect.* 135(1966)(10)476) heb ik getracht uiteen te zetten, dat ik twee vormen van uitgestegen gevecht meen te kunnen onderkennen:

- het uitstijgen in de directe omgeving van of op het doel door plotseling onverwacht hevig vij vuur met pantserbestrijdingswapens met korte dracht;
- het uitstijgen op grote afstand van het doel door hevig vij atvuur uit wapens met grote dracht.

Een eenvoudige studie van de formatie in geval a, nl. de verspreide formatie, toont aan dat de pri's zich op dat moment ca. 100 m uit elkaar zullen bevinden, althans als het peloton geïntegreerd met een tk pel aanvalt. Het spreekt vanzelf dat, als het peloton plotseling moet uitstijgen om de eigen voertuigen en de tanks te beschermen, het bevel slechts over de radio wordt gegeven en de pc zich met zijn ordonnans en zijn tlv 84 mm ploegen (althans volgens VR 7-440/3) geïsoleerd in het doel bevindt. Om deze reden is het m.i. noodzakelijk om enkele tirailleurs in dit pc vtg te hebben en liefst uitgerust met een mitrailleur. Bovendien kan dan ook door het pc vtg in bereden situaties met voldoende vuur uit het vtg worden geageerd, hetgeen volgens de oplossing van het VR 7-440/3 niet voldoende mogelijk is. Op grond van deze redenering vraag ik mij af of het puntje „bescherming pc” inderdaad kant noch wal raakt en of de zinsnede dat „de pc zich eerst naar zijn gpn moet begeven” wel zo van gebrek aan werkelijkheidszin getuigt. Verder is het te betreuren dat mijn opponent niet wenst in te gaan op de naar zijn zeggen ingewikkelde verwisseling van manschappen, temeer daar ook hij met zijn eigen oplossing hiermee te maken krijgt, als hij de pelsgt met het C-vtg laat meerijsen. In dat geval zal er dus een man van het C-vtg moeten worden verplaatst naar het pc vtg. Bovendien zou mijn opponent dan mogelijk tot de conclusie zijn gekomen dat deze manipulatie in werkelijkheid helemaal niet zo ingewikkeld is, als hij wil doen vóórkomen.

Dat er zich altijd een groep achter de pc bevindt is m.i. minder juist, althans als het peloton in de verspreide formatie rijdt.

Met betrekking tot de stelling als zouden de tlvn 84 mm niet gescheiden van elkaar kunnen worden vervoerd op grond van het feit dat er geen plaats zou zijn, zou ik willen opmerken dat ik een beladingsschema heb uitprobeerde, uitgaande van de door mij gepropageerde oplossing en dat met meeneming van alle munitie e.d., een en ander wel degelijk is te realiseren. Dit is m.i. ook gemakkelijk te begrijpen, daar de door mij gepropageerde oplossing niet méér mee te nemen materiaal met zich brengt als staat voorgeschreven. De enige uitzondering hierop vormt de extra mitrailleur MAG in het pc vtg. Naar mijn mening gaat het niet aan om, indien het bezit van een extra mitrailleur voor het gevecht van belang wordt geacht, deze om beladingstechnische redenen niet mee te nemen, zolang in het beladingsschema nog steeds alle gevechtstassen M-52 staan opgenomen. Het is zeer goed mogelijk om enkele gevechtstassen voorop het vtg vast te binden of ze, zo

men liever wil, in de drietonner van de compagnie te doen vervoeren. Uiteindelijk gaat de uitvoering van de gevechtstaak vóór het comfort.

Samenvatting

Majoor Hendriks heeft zich in zijn kritiek uitsluitend bepaald tot de (mogelijke) nadelen van mijn oplossing. Ik van mijn kant heb getracht hierop een zo goed mogelijk antwoord te geven en zou (met dank aan Majoor Hendriks voor zijn kritiek) willen besluiten met een opsomming van de mogelijke voordelen van de door mij gepropageerde oplossing.

1. Spreiding van pc en pelsgt over 2 vtgn geeft minder risico dat beiden gelijktijdig worden uitgeschakeld.
2. Het gevecht kan zonder vertraging worden doorgezet als de pc sneuvelt en zijn vtg wordt vernietigd.
3. De pelsgt is volledig met het gevecht op de hoogte (kan het gevecht „lezen”).
4. De pelsgt bevindt zich midden in formatie als pc + vtg worden vernietigd en kan dus eigen pel overzien.
5. Het werken in „secties” is mogelijk (vereenvoudigde bevelvoering).
6. Tlvn 84 mm kunnen niet door één treffer gelijktijdig worden vernietigd.

7. De uitgestegen pc heeft bescherming van enkele tirailleurs.

8. Het pc voertuig heeft nu voldoende personeel om zichzelf d.m.v. een uitgestegen actie te beschermen.

9. Pc vtg kan nu ook in bereden situaties van vtg uit voldoende vuur uitbrengen.

10. Ook .50 van pc vtg kan nu onafgebroken vuursteun geven.

11. Als het pel in dubbelcolonne rijdend op vij pantser stuit is *direct* een tlv 84 mm beschikbaar.

12. De meest geschikte commandant neemt de leiding over het pel op zich, als de pc sneuvelt.

R. J. A. TH. VAN HEERDE,
Kapitein der Infanterie, S3
toegevoegd - SROKI

Naschrift van de redactie

Ten aanzien van deze materie zal binnenkort de mening worden gepubliceerd van de Inspecteur der Infanterie. Het is duidelijk dat meningsverschillen, zoals thans tussen verschillende instanties bestaan, verarring kunnen veroorzaken bij degenen die uitvoering eraan moeten geven. Het te zijner tijd door de Inspecteur te bepalen standpunt dient als doctrine te worden aanvaard.

De lichte afdeling veldartillerie (gemechaniseerd)

Majoor J. A. P. Dieben wijdt in zijn bijdrage, en wij menen dat het goed is daarop met nadruk te wijzen, zijn aandacht aan de artillerie in rechtstreekse steun; vandaar ook, dat hij kan spreken van „de” oplossing, doch in onze beschouwing is „een” oplossing besproken binnen het kader van het thans beschikbare personeel en materieel in de organieke afdeling AMX. Wij hebben niet de pretentie gehad het schrijnende probleem van het te kort aan vuursteun bv. met de versnelde procedures te willen oplossen, alhoewel wij onder het hoofd „wensen” en „besluit” veel gemeenschappelijks en hoopvolts terugvinden. Het antwoord op de kritiek zal ik in volgorde geven en zo beknopt mogelijk houden, waardoor het geheel beter leesbaar blijft, echter ten koste van de volledigheid.

Ad 2. De oplossing b

1. de versnelde procedure bij stellingverandering komt de vuursteun ten goede;
2. als er, zoals in de aanhef werd aangenomen maar één afdeling RS is en geen afdeling VV, dan is voor de afdeling RS echelonsgewijze verplaatsen inderdaad de enige oplossing om doorlopende vuursteun te verlenen;
3. gesteld is, dat de afdeling RS de mech inf tijdens het gevecht „op de voet” moet kunnen volgen. In tegenstelling tot de „voet”-infanterie gaat het dus hier vooral om de grotere snelheden en de veel grotere afstanden;
4. het verwezenlijken van „first round hit” is met de huidige afdeling AMX, waarover wij het hadden, niet te verwezenlijken, vandaar! Voor wat titel en probleemstelling betreft, meen ik verwijzende naar de inhoud, dat er meer in te lezen is dan het echelonsgewijs van stelling veranderen.

Ad 3.a.

Desgewenst mag worden gesteld, dat er ten aanzien van het van stelling veranderen behoudens de technische kant van de uitvoering, niets nieuws onder de zon is, behalve dan, dat wat uitzondering was, nu eerder regel is en wat regel was, nu uitzondering is geworden.

Ad 3.b.

Graag wil ik de tijdwinst bij decentralisatie nog eens accentueren: De batterijcommandanten verkennen immers hun batterijstellingen terzelfdertijd, doch de afdelingscommandant kan deze slechts de een na de ander bezien, waarna toch ook de batterijcommandant weer enige tijd voor oriëntatie ter plaatse moet worden gund.

Ad 3.c.

De vernielingen en met radioactiviteit of met gas besmette gebieden, die niet op de stafkaart c.q. overzichtskaart zouden staan aangegeven, laat ik gaarne voor rekening van de brigade S2 c.q. afdeling S 2.

Wij moeten ons enigszins beperken, maar willen toch een kleine correctie maken t.a.v. de opmerking over de opdracht aan de OTmd. Op het moment dat hij de meetgegevens van het registratiestuk ter kennis van het *nieuwe* (nog rustende) VRC brengt, is dit VRC reeds in het nieuwe stellinggebied; in het voorbeeld verplaatste dit VRC immers met de verkenningsgroep van de C-batterij.

Over voorschriften en vaste orders is inderdaad nog veel te zeggen; naar onze opvatting zal normaliter de vaste order meer details bevatten, bv. beladingslijsten e.d., en in voorkomend geval deels een aanvulling zijn op de voorschriften en orders van het hogere echelon.

Waarvoor wij willen pleiten is het trainen van het initiatief bij de ondercommandanten, ondanks het toewerken naar voldoende batterij- en afdelingstesten, met vooraf bekende inhoud; het is niet de bedoeling om in beginsel de voorschriften met voeten te treden, vandaar ook dat wij spraken van *basiskennis* en de experimenten gecontroleerd door de organieke, deskundige, technische staven en inspecties willen doen plaatsvinden.

Om, over het afdelings-VRC sprekende, te stellen dat de werkzaamheden van het rustend VRC, op een enkele uitzondering na, gelijk zouden zijn aan die van het werkend VRC, is wel wat veel van de objectiviteit gevraagd. Voorts is thans de FADAC nog niet aanwezig en werd dus niet in beschouwing genomen.

Het tijdelijk overnemen van de afdelings-VRC-werkzaamheden door één van de batterij-VRC's en daarna weer door het afdelings-VRC, is uiteraard ook een mogelijkheid, zij het, dat dan inderdaad met personeel en materieel (radio's) moet worden gemanoeuvreed; voorshands vinden wij onze oplossing mooier en doelmatiger. Ongetwijfeld zal de kwaliteit van het erbij betrokken personeel bij de ene of bij de andere afdeling

een al dan niet grotere rol kunnen spelen in de voorspelling.

Dat het probleem van de voortdurende vuursteun slechts in beperkte mate wordt verkleind door de nu beschikbare dracht van 14 km, onderschrijven wij gaarne.

Over de liaisonofficieren zouden wij bewust willen aanvullen dat hun taak moeilijker en hun waarde groter is geworden in het gemechaniseerde gevecht.

Over lijnverbindingen hebben wij gesteld, dat zij uiteraard dienen te worden gebruikt als er een tijdelijke situatie is ontstaan waarin dit mogelijk is.

Het gaat er o.i. om, niet blind te varen op de lijnverbindingen, de snelheid van goede radioverbindingen uit te buiten en de nadelen van de radio te overwinnen, o.a. door grotere vaardigheid te bevorderen.

Ten slotte willen wij over de problemen rond de stafstafverzorgingsbatterij ook slechts kort blijven en nogmaals stellen, dat het indelen van een commandant verzorgingspeloton bepaald geen afdoende oplossing is gebleken voor alle nadelen die aan de samenvoeging kleven.

J. P. DE PONT, Luitenant-Kolonel der Artillerie
A. M. VAN DER VLIET, Majoor der Artillerie

Uit de binnenlandse vakpers

Zit er verandering in de lucht?

In een zeer goed en logisch gesteld artikel vestigt Generaal-Majoor b.d. B. Koning, oud-redacteur van De Militaire Spectator, in „Ons Leger” de aandacht erop dat men de verandering van Moskou tegenover het Westen, hoewel aanwezig, toch ook weer niet zonder een korreltje zout moet nemen. Onder de neventitel van zijn artikel: „Als de vos de passie preekt, boer pas op je kippen”, vervolgt hij:

„Vele mensen geloven tegenwoordig, dat het communisme is veranderd. Zonder enige twijfel is er inderdaad een verandering te bespeuren in de houding van Moskou tegenover het Westen in het algemeen en tegen Amerika in het bijzonder. Nu gebeurt op deze wereld niets uit zichzelf. Voor alles is er een oorzaak. En nu is de grote vraag: is de gewijzigde houding van Moskou een gevolg van een wijziging in de communistische beginselen of is die wijziging slechts een kwestie van gewijzigde tactiek?”

De feiten zijn zonder meer dat de terreur van Stalin en het sabelgekleter van Chroestsjof tot het verleden behoren, dat de satellietstaten zich meer durven (en kunnen, red. M.S.) te roeren en de greep van Moskou op de communistische partijen buiten het IJzeren Gordijn minder is geworden. Schr. komt dan ten aanzien van dit laatste op voorbeelden in Italië en Frankrijk. Verder memoreert hij de samenwerking van Amerika en de Sovjet-Unie inzake het conflict tussen India en Pakistan, het bezoek van Gromyko aan de Paus en het in de ijskast zetten van de kwestie Berlijn.

Schr. komt dan tot de andere feitelijkheden. In de

Sovjet-Unie heeft het communisme zijn greep op de macht grotendeels verloren. Het is nog slechts de vlag, die de lading van het Russische eigenbelang en het Russische imperialisme dekt. De Sovjet-bureaucratie heeft tot grote verstarring geleid, waardoor het gehele produktieapparaat oneconomisch werkt. Het is het communistische systeem, dat de mensen achter het IJzeren Gordijn al verscheidene keren hongersnood of op de rand daarvan heeft gebracht. Het mislukken van het communistische systeem spreekt uit het enorme aantal economische misdrijven. Via een samenvatting van vorengaande komt Generaal Koning dan op zijn eigenlijke punt: Maar als nu dan tenslotte de vraag wordt gesteld, of die verandering een gevolg is van een wijziging in de communistische beginselen, dan moet het antwoord daarop onvoorwaardelijk luiden: Neen, neen en nogmaals neen. Moskou staat nog steeds op de basis van het marxistisch leninisme. Vrijwel iedere dag wordt dat verkondigd.

Wat houdt dat marxistisch leninisme nu eigenlijk in? Zowel Marx als Lenin wilden in de gehele wereld een communistische heilstaat in het leven roepen. De slotzin van het communistisch manifest luidt dan ook niet voor niets: „Proletariërs aller landen verenigt u”; geen enkel land uitgezonderd. Lenin voegde eraan toe: de leer van Marx is onoverwinnelijk, want zij is de waarheid. Nu ging Marx ervan uit, dat de communistische heilstaat alleen kon worden bereikt via de proletarische wereldrevolutie. „Dat de heersende klasse siddere voor de communistische revolutie”, zegt Marx. Daarbij was hij van mening, dat die revolutie vanzelf zou komen,

als het industrialisatieproces zou zijn voltooid. Dat industrialisatieproces zou een steeds groter industrie-proletariaat vormen, dat het bovendien steeds beroerder zou krijgen. Zo beroerd, dat het industrieproletariaat tenslotte wel door nood gedwongen tot geweld — tot revolutie — moest overgaan. En dan zou op de puinhopen van de oude in elkaar geslagen maatschappij de nieuwe communistische heilstaat worden opgebouwd. Dat dit geweld, die revolutie, onvermijdelijk was, gaf Marx nog eens duidelijk weer met zijn bekende uitspraak, dat geweld de vroedvrouw moest zijn van een oude maatschappij, die zwanger ging van een nieuwe. Lenin stond óók op dat standpunt, dat de oude bestaande maatschappij met geweld moest worden vernietigd, maar ten aanzien van de manier waarop dat moest gebeuren verschilde hij van opvatting met Marx. Bij Marx is een volledig industrialisatieproces de absolute voorwaarde voor het uitbreken van de revolutie. Nu leefde Marx in het Westen waar het industrialisatieproces in zijn tijd ongekende vormen aannam. In dat licht bezien is de opvatting van Marx te begrijpen.

Lenin was een Rus. Hij trad pas na de dood van Marx op de voorgrond. Hoewel volledig overtuigd marxist constateerde hij, dat het industrialisatieproces in Rusland bijzonder langzaam verliep. Als hij erop zou moeten wachten, tot Rusland volledig geïndustrialiseerd zou zijn — noodzakelijke voorwaarde voor de vorming van het industrieproletariaat, dat rijp zou zijn voor de revolutie — dan had hij tot Sint Juttemis kunnen wachten. Daar had de energieke Lenin natuurlijk geen zin in. Hij wilde éérder resultaat zien. En het enige wat daartoe kon leiden was, dat hij op de een of andere manier het uitbreken van de revolutie bewust moest zien te bespoedigen. Daartoe ontwierp hij zijn „revolutietheorie”. Die theorie ging ervan uit, dat de revolutie niet zou worden gemaakt door het industrieproletariaat, want dat was er immers in Rusland niet, maar door een top van dat proletariaat, georganiseerd in de communistische partij. Die partij was dus de voorhoede van het proletariaat, zij moest een revolutionaire stroman zijn, een elite, een keurbende, die in blinde gehoorzaamheid de leider van de partij in alles zou volgen. Een partij met een ijzeren discipline, een „ijzeren cohorte”, waarbij ieder lid zich volkomen voor de grote zaak wilde opofferen, waarbij iedere lid zich „als mest op de velden der toekomst” moest beschouwen.

Deze „elite”, die ijzeren cohorte, heeft maar één doel, de revolutie. Daarbij zijn alle middelen geoorloofd en wordt de massa volledig gebruikt, of beter gezegd: „misbruikt”. Hoe daarbij moet worden opgetreden, heeft Lenin heel duidelijk aangegeven. De beste tactiek, zo zegt hij, bestaat daarin, eerste dán tot gewelddadige acties over te gaan, als het moreel van de tegenpartij

zodanig is verzwakt, dat de dodelijke slag zonder risico kan worden toegebracht. Dat is het grondrecept. De voorbereidende actie wordt door slechts weinigen uitgevoerd. Dan komt de openbare actie, waarbij de organisatoren zich zorgvuldig op de achtergrond houden. Eerst voert men dan door rellen een soort verkenning uit, om de kracht en de doortastendheid van het gezag te testen. Tegelijkertijd brengt men de warm gemaakte, opgehitste massa in een roes, waarin van alles mogelijk wordt en waarbij heel vaak vrouwen en kinderen naar voren worden geschoven. Als er immers onder vrouwen en kinderen slachtoffers vallen, dan werkt dat op de massa als een rode lap op een stier. Met deze verkenning dwingt men het gezag op te treden. Treedt het gezag zwak op, dan ontstaat al snel de stemming van „wij kunnen de politie — of andere gezagsdragers — hebben” en dan is het hek van de dam. Treedt het gezag „te hard” op tegen de, door de organisatoren met opzet klein gehouden, rel, dan komt de kritiek van de andere zijde los op dit te hardhandige optreden, met als resultaat, dat er in de volgende fase, waarbij op grotere schaal herrie wordt gemaakt, door het gezag niet, te laat of te zwak wordt opgetreden, met als gevolg, dat het gezag onder de voet wordt gelopen.

Generaal Koning haalt dan als typisch voorbeeld de gebeurtenissen in Amsterdam op 13 en 14 juli jl. aan en gaat daarna voort met te zeggen dat het doel van het marxistisch leninisme, van het imperialistische communisme, nog steeds hetzelfde is: de wereldmacht via de wereldrevolutie. De gewone democratie is achter het IJzeren Gordijn *nergens* te vinden. De pers is er volkomen gelijkgeschakeld. Geen enkele krant in Rusland maakt er melding van dat de Sovjet-Unie in de komende drie jaren ruim 3 miljard ton tarwe en meel van Canada zal kopen.

Generaal Koning besluit zijn eerste artikel over dit onderwerp met te wijzen op de misleidende benaming „vreedzame coëxistentie”, die ook door de huidige Sovjetleiders wordt gebruikt „als een geniale camouflage voor stiekeme oorlogvoering”.

Overal moet chaos ontstaan. Dat de arbeiders in de eerste plaats daarvan de dupe worden, laat de agitators koud. Ze zijn toch „mest op de velden der toekomst”. Moskou laat niet af. De beginselen zijn niet veranderd. Alleen de tactiek is gewijzigd, volkomen in overeenstemming met het marxistisch leninisme, dat nog volledig het optreden van Moskou beheerst.

De vraag blijft nu, waarom die tactiek momenteel is gewijzigd, waarom Moskou nu een ander gezicht trekt. Het antwoord hierop zal in een volgend artikel worden gegeven.

„Zit er verandering in de lucht?”, door Generaal-Majoor b.d. B. Koning, in „Ons Leger”, september 1966 d. U.

Uit de buitenlandse vakpers

De toekomst van bemande vliegtuigen

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de strategische bommenwerper beschouwd als het belangrijkste wapensysteem van de luchtmacht. Omdat na deze oorlog velen de ICBM zagen als vervanger van de strategische bommenwerper ontstond de neiging het belang van het bemande vliegtuig voor de toekomst te onderschatten. Het gebruik van militaire bemande vliegtuigen in de toekomst wordt sterk beïnvloed door drie factoren. Ten eerste is er een stijgende behoefte aan „air power” (macht in de lucht) ter ondersteuning van politieke doeleinden. In de tweede plaats worden de mogelijkheden van de luchtstrijdkrachten door de voortschrijdende technische ontwikkeling nog steeds vergroot. Tenslotte is er het proces van voortdurende aanpassing en verfijning van de operationele concepten teneinde een optimale inzet van luchtstrijdkrachten in iedere denkbare situatie mogelijk te maken.

Na de Tweede Wereldoorlog werd militaire macht op een nieuwe manier gebruikt. Ondanks een aanvankelijk nucleair monopolie werden door de V.S. geen kernwapens gebruikt. De strijdkrachten werden gebruikt in samenhang met politieke en economische middelen om de communisten ervan te overtuigen dat agressie op ieder niveau zinloos was. Hierbij zijn bemande vliegtuigen van groot belang. Het bezit van een sterke strategische luchtmacht was bv. een doorslaggevende factor bij de Cuba-crisis. Voor wat betreft de technische ontwikkeling moet worden geconstateerd dat het experimentele vliegtuig X-15 sneller en hoger kan vliegen dan destijds de V-2. De ontwikkeling van betere navigatiehulpmiddelen en het gebruik van nieuwe materialen en technieken zullen in 1975 de snelheid, het bereik, het nuttig vermogen en de mogelijkheden voor een veelzijdig gebruik van militaire bemande vliegtuigen in belangrijke mate verbeteren. Deze ontwikkeling zal ertoe bijdragen dat het verschil in prestaties tussen het bemande vliegtuig en het geleide wapen kleiner wordt.

Voor een juist begrip van luchtstrijdkrachten is het gewenst de starre indeling in strategische, tactische, verdedigings- en counter-insurgencyvliegtuigen los te laten. Hoewel nuttig om het belangrijkste doel van het wapensysteem aan te geven kan deze classificatie een goed begrip van de belangrijke voordelen van macht in de lucht verhinderen. Door een steeds veelzijdiger en meer flexibel gebruik van wapensystemen kunnen zware bommenwerpers zowel strategische als tactische opdrachten uitvoeren en kunnen jagers worden ingezet voor strategische en counter-insurgencyopdrachten voor luchtverdediging van hartland en theater en voor de klassieke taken zoals het behalen van het luchtoverwicht, interdictie, directe steun en verkennng. Daarom verdient het als uitgangspunt voor operationele concepten aanbeveling een nieuwe indeling te hanteren, nl. zware, lange-afstandbommenwerpers, „multi-purpose”-jagers en jagers voor speciale opdrachten en transportvliegtuigen.

De lange-afstandbommenwerpers vormen met de geleide wapens de belangrijkste bijdrage voor onze strategische strijdmacht. De B-52 blijft nog tot 1975 in ge-

bruik, de FB-111 tot 1980. De lange-afstandbommenwerper kan zowel strategisch als tactisch worden gebruikt. In tegenstelling tot de geleide wapens kunnen bommenwerpers in een lokaal conflict effectief worden ingezet. De B-52 heeft dit in Vietnam reeds bewezen. Berekeningen hebben aangetoond dat, bij gelijkblijvende kosten, een strijdmacht bestaande uit bemande vliegtuigen en geleide wapens effectiever is dan een strijdmacht bestaande uit uitsluitend geleide wapens.

De jagers zullen een belangrijke rol blijven spelen in de strategische verdediging. In de jaren rond 1975 zullen onderscheppingen meer afhankelijk zijn van het menselijk element dan thans, omdat in die periode het luchtverkeer met supersone transportvliegtuigen identificatie binnen enkele minuten of zelfs enkele seconden noodzakelijk maakt. Hoewel een aantal identificatieproblemen met behulp van verbeterde elektronische apparatuur zal kunnen worden opgelost zal in alle gevallen van een duidelijke aanvalsdreiging identificatie uiteindelijk visueel moeten plaatsvinden.

Bemanded vliegtuigen als de F-4C, F-111 en F-104G kunnen in West-Europa bij een niet nucleair conflict worden ingezet voor het behalen van het luchtoverwicht, interdictie en directe steun. Voor de periode 1975—1985 wordt gezocht naar een jager voor directe steun op korte afstanden en een jager voor middelbare afstanden, geschikt voor verschillende taken. Een V/STOL-jager wordt reeds ontwikkeld. In NAVO-verband zullen bij een nucleaire aanval tactische geleide wapens door hun snel reactievermogen van het hoogste belang zijn. Geleide wapens zijn echter niet geschikt voor een conventionele oorlog. Alleen bemanded vliegtuigen zijn in staat gecamoufleerde puntdoelen op te sporen en aan te vallen. Bovendien kunnen zij meermalen worden ingezet.

In Azië heeft de jager een belangrijke taak als counter-insurgencyjager. Bij operaties die liggen tussen de klassieke taken van interdictie en directe steun zijn F-100's en F-4C's effectief ingezet tegen een vijand die een meester is in het in moeilijke terreinomstandigheden ontwijken van contact met de grondstrijdkrachten. De toekomst van het bemanded vliegtuig spreekt mischien het duidelijkst op het gebied van inter-theater- en intra-theatertransport. Voor de NAVO-landen is de ontwikkeling van het luchttransport belangrijk voor een snelle verplaatsing van troepen naar bedreigde punten. Voor aanvoer van materieel en berging van neergeschoten vliegtuigen moet hierbij ook worden gedacht aan hefschroefvliegtuigen.

In de USAF is sedert 1961 de transportcapaciteit verdubbeld. Als de C-5A in 1970 operationeel wordt, zal de capaciteit nogmaals worden verdubbeld en in 1972 worden verviervoudigd. Voor vervoer in gevechtszones worden reeds transportvliegtuigen ontwikkeld van het type STOL en V/STOL.

Bij de recente operaties in zuidoost-Azië bedroeg het maandelijks strategisch transport 40.000 man en 14.000 t goederen, zeven maal het gemiddelde tijdens de oorlog in Korea. In Vietnam ging men ervan uit dat het grondtransport 65% en het luchttransport 35% van het

totale transport zou verzorgen. In de praktijk kan het grondtransport echter maar 22% vervoeren en moet meer dan 75% van het totale transport door de lucht worden vervoerd.

Gelet op alle factoren is het duidelijk dat bemande vliegtuigen ook in de toekomst onder verschillende om-

standigheden de mogelijkheid bieden op effectieve wijze te worden ingezet om daardoor een bijdrage te leveren in het beveiligen van de wereld tegen welke vorm van agressie ook.

„The future of manned aircraft in the armed forces”, door General J. P. McConnell, in „NATO's Fifteen Nations”, aug./sept. 1966 D.K.

Naar een luchtbeweeglijke eenheid

Dit artikel beoogt de lezer ervan te overtuigen dat thans de tijd is gekomen om de mogelijkheden tot het verwezenlijken van luchtbeweeglijke eenheden nader te onderzoeken. Als luchtbeweeglijk in de zin van dit beoog moeten worden beschouwd die eenheden waarbij de helikopter een organiek bestanddeel van eenheid uitmaakt.

De helikopter — veelal als zeer kwetsbaar aange-merkt — ontleent een grote mate van bescherming aan zijn mogelijkheid tot „terreinvliegen”. Evenals het terreinvoertuig verplaatst de helikopter zich sprongsgewijs van scherm tot scherm, waarbij in vele gevallen de terreinvormen worden gevolgd i.p.v. overvlogen. De turbinemotor heeft het vermogen verschaft tot betere en snellere manoeuvres en stelt de helikopter in staat om aan velddienst te doen: verplaatsen, dekken, waarnemen en vuren.

De ervaring heeft reeds aangetoond dat de helikopter op geringe hoogte vrijwel niet door vijandelijke jachtvliegtuigen kan worden onderschept. Evenmin vormen lucht-grondprojectielen een grote dreiging. Veeleer zijn de lichte vuurwapenen het gevaarlijkst, doch een juist gebruik van terrein en snelheid verschaffen een grote mate van bescherming.

De kwetsbaarheid van heli-eenheden voor kernwapens moet in een juist licht worden gezien. Een beschouwing, uitsluitend gebaseerd op uitwerkingsstralen, geeft een onjuist beeld.

De verspreiding die men zich kan veroorloven wordt mede bepaald door de mogelijkheid zich binnen een aanvaardbare tijd te kunnen concentreren. Voor twee soorten voertuigen zijn de mogelijkheden tot verspreiding dan ook evenredig aan hun respectieve snelheden. Stelt men de snelheid van verplaatsing van de helikopter op tienmaal die van terreinvoertuigen, dan volgt dat een luchtbeweeglijke eenheid zich kan verspreiden in een gebied dat honderdmaal zo groot is als het verspreidingsgebied van een gemechaniseerde eenheid, en dat concentratie in dezelfde tijd kan geschieden. Daarenboven kan een luchtbeweeglijke eenheid te midden van de vijandelijke opstellingen concentreren. Of de vijand in dit geval nog tijd heeft om de eenheid met succes aan te grijpen zou praktisch dienen te worden beproefd.

Naar het zich laat aanzien zullen voorlopig geen V(S)TOL-vliegtuigen worden ontwikkeld, die op betere wijze in de noden van de landstrijdkrachten voorzien dan de helikopter. Tot zeker 1980 zullen luchtbeweeglijke eenheden rond de (verbeterde) helikopter moeten worden ontworpen.

Zowel in een nucleair als niet-nucleair conflict verschaft de luchtbeweeglijke eenheid een grote mate van flexibiliteit, zowel bij de aanval als in de verdediging. De aanvaller heeft de mogelijkheid om binnen korte tijd een slagkrachtige eenheid op of nabij een gevechtsdoel te brengen, zich snel los te maken, of over grotere afstand een uitbuitingsactie in te leiden.

De verdediger kan snel troepen verplaatsen om bij een vijandelijke doorbraak lucht te verschaffen, pantsereenheden in de rug of op de flank aan te vallen en luchtlandingseenheden te binden. Kortom, een luchtbeweeglijke eenheid stelt ons in staat snel een plaatselijk overwicht te verkrijgen.

Dank zij de mogelijkheid tot snelle verplaatsing los van het terrein is er wellicht ook een oplossing in zicht voor het probleem van de tijdige en ongehinderde inzet van reserves. Niemand kan zeggen hoe lang het onder nucleaire omstandigheden zal duren alvorens een gemechaniseerde eenheid van haar verspreidingsgebied uit een afstand van 100 km heeft afgelegd om te worden ingezet. Bezien wij dan een luchtbeweeglijke eenheid, verspreid over een half-cirkelvormig gebied, met een straal van 200 km, waarvan het middelpunt in het verwachte actiegebied ligt, dan zien wij dat ongeveer 150 helikopters (15 pels à 10 heli's) zijn verspreid over 4000 km², doch dat hun concentratie minder dan een uur vergt. In het licht van het bovenstaande is er alle reden om ons te bezinnen op het oprichten van luchtbeweeglijke eenheden.

Deze eenheden kunnen echter niet worden gevormd door zonder meer helikopters, artillerie en infanterie „aan elkaar te plakken”. In de eerste plaats zullen nauwkeurig de tactiek en techniek van het gevecht der luchtbeweeglijke eenheden moeten worden bestudeerd, en wel:

- het dóórdringen in vijandelijk gebied;
- het concentreren nabij een gevechtsdoel, waarvan aard en omvang niet steeds nauwkeurig bekend zullen zijn;
- het vernietigen of neutraliseren van het doel, door infanterie of door vuur.

Hiertoe moet worden beschikt over een profeeneheid bestaande uit een tirailleurcompagnie met een twintigtal helikopters en een „slachtoffer” ter grootte van een pantserinfanteriebataljon.

Na een tijdsverloop van ongeveer 6 maanden van intensieve beproeving kunnen de volgende vragen worden beantwoord.

- Biedt de nieuwe eenheid mogelijkheden m.b.t. eigen beveiliging buiten bereik van eigen grotere eenheden?
- Is offensief optreden mogelijk? Tegen wat voor tegenstander en in welk terrein?
- Welke zijn de eigenschappen die het materieel zal moeten bezitten?
- Kan met de huidige middelen een eerste eenheid van bataljonsgrootte of een brigade worden opgericht?

Afhankelijk van de verkregen antwoorden zullen de beproevingen met grotere eenheden kunnen worden voortgezet. Nodig is echter dat eerst een profeeneheid wordt opgericht. De mogelijkheid is zeker aanwezig.

„Pour une Unité aéromobile”, door chef de Bataillon Cannet, in „l'Armée”, juni/juli 1966. J.J.M.A.